

Societatea Scriitorilor
BUCOVINENI

 ion drăgușanul

Consiliul Județean Suceava
Președinte: **Gheorghe FLUTUR**
Vicepreședinți: **Vasile ILIE, Dan CADARIU**

Centrul Județean pentru Conservarea
și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava

Director: **Pavel BLAJ**

Mihai PÂNZARU-PIM, Carmen Veronica STEICIUC,
Viorel VARVAROI, Aurel ALEXA, Libelula CURIC,
Marcel HORODINCĂ, Corina SCÎNTEI,
Oana SÂRBU, Gheorghe SENCICU,
Angela SULUGIUC, Grațiana SULUGIUC

Sigla: **Cezar POPESCU**

Editura Mușatinii
Suceava, str. Tipografiei nr. 1,
Tel. 523640, 531970 (I.D.)
Director general:
Gheorghe DAVID

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DRĂGUȘANUL, ION

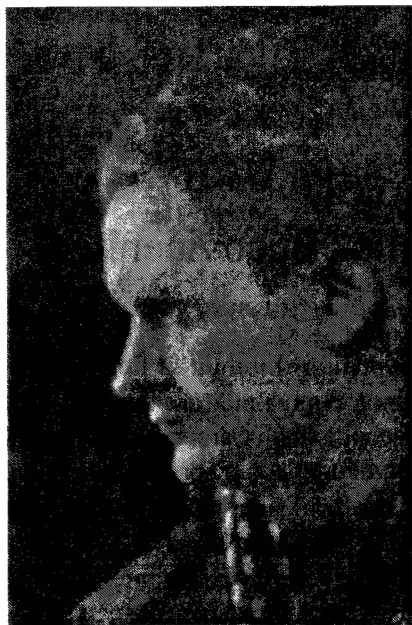
Societatea Scriitorilor Bucovineni / Ion Drăgușanul. -
Suceava : Mușatinii, 2008
ISBN 978-973-7627-90-2

061:821.135.1(498.6).09

Începuturile Societății Scriitorilor Bucovineni

Societatea Scriitorilor Bucovineni ar fi trebuit să fie, conform visurilor inițiatorului ei, Mircea Streinul, o nouă mișcare literară, după cea a iconarilor, deja interzisă de propagandiștii lui Carol al II-lea. Numai că mișcarea iconaristă, provocată de Iancu Nistor și sprijinită de Iancu Nistor, de N. Tcaciuc-Albu și de Traian Brăileanu, mobiliza și elibera generația tânără de „raționalismul sec al bătrânilor”, ceea ce nu mai era posibil, în 1938, când bătrânii, osificați de „o pasivitate specific bucovineană”, cum nota George Ionașcu, în Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, aveau un cuvânt greu de spus, iar o nouă generație scriitoricească se întrezărea greu și anemic, prin condeiele unor Aurel Bogaci, Aurel Fediuc, Ștefan Baciuc, Victor Săhleanu, Neculai Tăutu, Dimitrie Loghin, Petru Rezuș, Dragoș Vicol, Ben. Mihăescu sau George Sidorovici, poeți necopți și deja ademeniți de mondenitatea pseudoeroică a „Străzii Țării” (cazul lui Neculai Tăutu sau al Silviei Bălan-Brătianu).

În jurul lui Mircea Streinul se grupaseră, iar, poeți adevărați, precum Iulian Vesper, nepotul lui Iancu Nistor, E. Ar Zaharia, George Drumur, Vasile Postecă, Teofil Lianu, Neculai Roșca sau George Antonescu, dar nici ei nu mai aveau zvâcnitul acela de generozitate și de comunitarism, care justificase conceptul „scriitorului regional”, formulat și reformulat de Mircea Streinul, care își propusese să înființeze, în toamna anului 1938, la Cernăuți, „o Academie liberă” care să se delimiteze strict și ostil de literatura românească la modă („va ști să nu dea premii pentru savante opuri asupra cărbușilor sau pentru poeți de talia lui Vasile Militaru”). Fiecare poet bucovinean avea, deja, un statut

Mircea Streinul

George Drumur

scriitoricesc recunoscut la nivel național și, drept consecință, interese proprii și interese de grup, cristalizat în jurul unor reviste literare, de regulă bucureștene, începeau să-i desolidarizeze discret.

Societatea Scriitorilor Bucoveneni, visul lui Mircea Streinul, începe să existe din 12 noiembrie 1938, dar ca secție a Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, sub prezidenția lui Grigore Nandriș, președintele SCLRB, cu Mircea Streinul vicepreședinte și cu 20 membri: Constantin Loghin, N. Tcaciuc-Albu, Leca Morariu, Claudiu Usatiuc, George Antonescu, Octav Rusu, Sebastian Popovici, Liviu Rusu, Traian Cantemir, Aurel Fediuc, George Ionașcu, George Voevidca, George Drumur, Iulian Vesper, Neculai Roșca, Leon Țopa, George Fonea, George Ionașcu, Procopie Miliște și Traian Chelariu.

După ședința inaugurală, din 12 noiembrie 1938, și, mai ales, după prima șezătoare externă, cea de duminică, 14 decembrie 1938, numărul membrilor SSB crește (Rudd Rybiczka, Constantin Turtureanu,

Ionel Negură, Neculai Pavel, Octavian Gruia etc.). În 14 decembrie 1938, președintele Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, Grigore Nandriș, se retrage din conducerea Societății Scriitorilor Bucoveneni, încredințându-i-o vicepreședintelui său de la SCLRB, Constantin Loghin, care, în anii următori, va organiza sărbători aniversare doar în 14 decembrie, deși SSB fusese întemeiată în 12 noiembrie 1938.

Visată drept „o Academie liberă”, dar aflată sub „raționalismul sec” mult prea monden și fălos al autocraților din Societatea pentru cultură și literatură în Bucovina, secția Societății Scriitorilor Bucoveneni este, la începuturi, „nici moartă, nici vie”, după cum scria George Ionașcu, iar dinamicul Mircea Streinul încearcă două diversiuni constructive: o colecție editorială, intitulată „Gruparea de Nord” și, odată cu înființarea ziarului „Suceava”, la 1 ianuarie 1939, datorită demersurilor făcute de Mircea Streinul pe lângă profesorul Gheorghe Alexianu, Reziidentul Regal în Bucovina, o „grupare de literatură și artă”, care poartă numele noului cotidian, „Suceava”, ambele menite întăririi Societății Scriitorilor Bucoveneni. Din nefericire, singurul program al noului președinte era acela de a promova doar scriitorul tânăr, indiferent

Constantin Loghin

Nicolai Tcaciuc-Albu

unde trăia acel tânăr, iar ideea conturării unei noi mișcări literare nu-i surâdea deloc. Constantin Loghin urmărea, în fapt, doar anihilarea „revoltei împotriva raționalismului sec”, propusă de Iancu Nistor, în ianuarie 1932, și aducerea tinerilor sub ascultarea bătrânilor, într-o armonie disciplinată a generațiilor, care să sugereze solidaritate bucovineană, deși însemna doar duplicitate. Și Mircea Streinul, și Constantin Loghin militau pentru o publicație literară („cât mai multe reviste literare, chiar dacă nu le citește nimeni”, cerea Mircea Streinul), revista însemnând un îndemn la scris, dar și o disciplinare, văzută diferit de cei doi lideri ai tinerei Societăți a Scriitorilor Bucovineni. Visul devine realitate, deși cumva o altfel de realitate, la începutul anului 1939, când, datorită lui George Alexianu, un mare admirator al scriitorimii și universitar de prestigiu, apare, finanțat de „ținutul Sucevii”, cum i se zicea, pe vremea dictaturii regale, Bucovinei, un ziar, pe care Mircea Streinul îl poate transforma rapid într-o revistă literară (o pagină de literatură pe zi, format A2, înseamnă, în realitate, o revistă literară lunară suficient de consistentă).

Streinul își pregătise, din vreme, rețeaua de colaboratori pentru o viitoare revistă literară, vizitând, în toamna anului 1938, orașele provinciei, în care avea prieteni scriitori. Vine și la Suceava, în noiembrie, ca să-l întâlnească pe Valerian Doboș-Boca și, prin intermediul acestuia, să inventarieze resursele scriitoricești sucevene. Doboș-Boca avea să-l urmeze, de altfel, la Cernăuți, Streinul mediindu-i, prin intermediul liderilor Societății pentru cultură și literatură, ocuparea funcției de administrator al universității cernăuțene. Cu ocazia vizitei la Suceava, Mircea Streinul a scris și un reportaj, în coordonatele recunoscute ale prozei sale, adică o simbioză ciudată de mit, de realitate și de trăire lăuntrică, desfășurată în spațiul unei dureroase timidități, care explodează, adesea, în tușe umoristice sau doar satirice. Reportajul, publicat abia în 1939, sub titlul „Cetatea Sucevii”, e scris cu subtitluri incitante și cu o vioiciune care ascunde, discret, o inefabilă amărăciune.

„CETATEA SUCEVII”

Noapte stranie – Pe vremea lui Ștefăniță-Vodă –
Biserica Sfântul Gheorghe – Oraș cu voievozi – Cetate
bătută de ploi – Îngenunchiere în lumina Moldovei –
Doinele murmură lângă cetate – Zări spre istorie

Reportaj inedit de MIRCEA STREINUL

Istoria țării e plină de numele Sucevii.

Nume ca un cântec!

Suceava!

Ștefan cel Mare și Moldova!

Veacurile au trecut peste pietrele colbăite ale Cetății, dar numele mai sună glorios, ca zângățul unui paloș, în sufletul nostru.

De Suceava te-apropii ca de-un altar. Uiți că, astăzi, cetatea nu mai e decât un meschin oraș provincial, că – dealungul vremurilor – jâzii l-au năpădit ca buruienile, că vulgaritatea cea mai cumplită se răsfață'n inima Moldovei și că turlele Mirăuților au melancolia unor ciobani împărătești cu turmele risipite – și nu te gândești decât la istoria care trece cu pași de voievozi printre ruinele unde flamuri nevăzute mai flutură'n vântul toamnei cu incendii de aur în copacii de pe dealurile Mitocului și-ale Burdujenilor.

Seară cu umbre

Acceleratul oprește gâfâind în lunga ploaie de Noembrie. Gara
Îțcani, înconjurată de mărunte dugheni și cârciume cu proprietari evrei,

mă primește cu lumini tulburi și-apoase, care cad galben pe fața trecătorilor. O iau încet, prin burniță, spre oraș. Suceava, ridicată pe măguri frumos unduite, abia se zărește de-aici, căci pâcla învâlue ca un giulgiu felinarele cetății cenușii de seară.

Pe măsură ce înaintez, lucrurile devin tot mai stranii. Nu se vede nici o lumină pe dealuri. Casele au dispărut în beznă. Ploaia cade monoton. Câte-un câne latră, însă rar și îndepărtat. Ce-i asta? Am rătăcit drumul? Mă opresc pentru a mă orienta. De aici, ar trebui să văd semnalele optice dela gara Burdujeni. Îmi încord privirea să taiu întunericul. Zadarnic! Nici o lumină! Absolut nici una! Totuși, pâcla nu e atât de deasă, ca să înghită cu totul gara și semafoarele, căci disting lămurit un copac la o depărtare de vreo trei kilometri. Îmi întorc privirea spre Ițcani. Aceeși beznă. Mare comedie!

– Ce, ai rătăcit drumul? – răsare deodată un glas lângă mine, îndepărtând tăcerile.

– Da... Adică nu, căci cunosc bine locurile, însă mi se pare ciudat să nu văd nici o lumină... – răspund eu, cam mirat de neașteptata apariție a unui tovarăș de drum, pe care nu știu cum de nu l-am observat până acuma.

Un râs încet și straniu perlează întunericul:

– Nici o lumină? Dar privește castelul!

– Castelul? Care castel? – și tresar, cuprins deodată de-o inexplicabilă teamă.

Străinul întinde mâna. Mă uit în direcția ei. Și, prin ploaie și ceață, deslușesc că, într'adevăr, numeroase lumini pâlpâie pe dealul care ține în coastă ruinele cetății lui Ștefan-cel-Mare. Nu mai înțeleg nimic. Și ploaia țârâie cumplit de enervant. Bacovia surâde trist în amintirea mea.

Tovarășul de drum

Larg, ca din nesfârșite hăuri, se-aude glas vestind ceasul. Sunetul înfioară văduhul de cenușă. Oare n'am deslușit, ca prin vis, clinchenit de arme? Totul se învâlburează. Nimic nu mai e verosimil.

Și vechiul cântec al lui T. Robeanu, care, „descurajat și hărțuit

de nevoile vieții, și-a pus capăt zilelor în camera unui hotel din Munkacs (Ungaria)”, mă obsedează:

„La Suceava în cetate
Ceas de miazănoapte bate,
Păzitorii cântă'n uliți,
Răzimați în albe sulii.

La Suceava în cetate
Ceas de miazănoapte bate,
Zidul vechiu adânc răsună:
Noapte bună, noapte bună!”.

Necunoscutul sperie din nou întunericele:

– Trebuie să ne grăbim, că petrecerea e'n toiu și Măriei Sale nu-i plac întârzierile...

Asta-i bună! Și nu mă pot opri dela un hohot de râs:

– Nu cumva Măria-Sa mă așteaptă pe mine?

Vocea necunoscutului sună a mirare:

– Vezi că pe dumneata! Că doar n-ai fi venit până la rohatcă pe-o vreme ca aiasta, dacă nu eram trimis să te'ntâmpin pentru a te aduce'ndata mare la curte... Da' hai mai repede, că Măria-Sa vrea să-ți audă cântecele cele noi. Nu cumva ai uitat să le iei cu dumneata! – se'ngrijorează brusc tovarășul meu de drum.

Asta-i bună! Adevărat, am în servietă câte un exemplar din „Tarot”, „Corbul de aur” și „Divertisment”, dar le-am destinat pentru Valerian Doboș-Boca, bunul și ostrul meu prieten, căci nu mă așteptam deloc – vă asigur că absolut deloc! – să dau ochii cu Ștefăniță-Vodă. Capul îmi zumzăiește de cele mai absurde teorii și-mi amintesc deodată că am văzut cândva un film după o nuvelă de Mark Twain, film în care, printr'o simplă isbitură în cap, eroul se trezește tocmai pe vremea Regelui Arthur, așa că'ncep să nu mă mir prea strașnic. Dacă tovarășul afirmă că suntem pe timpul lui Ștefăniță-Vodă, sumbrul erou al lui Delavrancea, de ce să n'o cred? Fie! Și'ncep să mă gândesc la dedicațiile pe care ar trebui să i le ofer.

Mă tem, însă, ca nu va'nțelege versurile mele și mă interesez îngrijorat:

- Oare Măria-Sa i-a citit pe Simion Stolnicu și Emil Botta?
- Da' cine's aceștia? Că n-am auzit de ei...
- Cum, n'ai auzit de ei?

Și mă'ngrijorez și mai mult: te pomenești că la curte nu circulă decât Otilia Cazimir și Vasile Militaru – și, atunci, e vai de mine.

- Dar de N. Crevedia ai auzit?

Iarăși:

- Nu. Ș'aiesta un grămătic?

Va-să-zică tot Otilia Cazimir și Vasile Militaru!

Nu mai insist și mă gândesc iarăși la eroul lui Mark Twain:

- Ascultă... Cum îți spune, bre?

- Ionuț... Ionuț al Lupului...

– Ascultă, frate Ionuț al Lupului... Nu știi, nu cumva m'a isbit vreun zurbagiu cu parul în cap?

– Doamne-fereste! De ce să te fi isbit? – și pacă-i vād prin întuneric ochii căscați a mirare.

– Nimic... Am întrebat așa, fără nici un rost... – și mă las în voia soartei.

În definitiv, o să am material pentru un reportaj efef... Păcat că nu l-am luat pe Rudd Rybiczka, să-mi facă niște ilustrații teribile!

Leap-leap... leap-leap...

Tot liopăind prin glod, trecând prin vâgăuni și urcând șanțuri, iată că ne-am apropiat de cetate.

Dacă bei titiun...

Străjile ne'ntâmpină cu strașnic zăngănit de sulițe. Ionuț al Lupului dă parola și trecem prin imensa poartă de piatră cenușie, peste care lumina roșietică a făcliilor aruncă pete de sânge.

În ograda interioară, largă și plină de făclieri, ne oprim pentru a ne odihni și privesc cu lăcomie cetatea enormă, unde amintirea lui Ștefan-Vodă e încă vie în amintirea tuturor – dela Vlădică până la ultimul copil de casă.

Din palat străbate o muzică veselă, în care deslușesc o săltăreată melodie leahă. La răstimpuri, isbucnesc uriașe cascade de râs. Desigur că vreun boier mai ghiduș își face iarăși de cap! Totuși, am impresia că râsul din-năuntru nu e tocmai sincer... Deh! Ștefăniță-Vodă îi om ciudat și cu toane... Cel puțin așa știu din „Viforul” delavrancian... Și te pomenești că boierii își cam tem capul și rād galben!

Un oștean se-apropie de noi și ne spune că vom fi chieamați imediat în fața Măriei-Sale.

Emoționat, mă mai gândesc o dată la nuvela lui Mark Twain și-mi aprind o țigară.

Nimic decât ploaie!

Doamne, ce-o mai fi și asta? – Căci m-am trezit, singur cuc!, în cel mai cumplit întuneric.

Unde-i castelul? Unde mi-i Ionuț al Lupului? Unde's făclierii? Sfrrr...

Un strop de ploaie a căzut pe țigară, stingându-mi-o. Aha! Acuma mă dumiresc... Cine naiba m'a pus să-mi aprind o țigară pe timpul lui Ștefăniță-Vodă?! Mi-a trebuit iarba dracului? Acuma înghite-o, stimate domn! Mircea Streinul, ți s'a dus copcă reportajul senzațional.

Și, amărât, leapa-leapa prin noroaie, abia reușesc să urc dealul, ca să ajung însfârșit la Suceava.

Dacă n'aveam inspirația să-mi aprind o țigară, beam acum vin de Nicorești cu Țugulea Moghilă și nu mă perpeleam într'o odaie meschină de hotel obscur și suspect...

Sfântul Ioan-cel-Nou

Disdedimineață, o iau încet către biserica sf. Gheorghe – ctitoria lui Bogdan cel Orb și-a lui Ștefăniță –, un adevărat giuvaer de piatră, în care se păstrează moaștele marelui mucenic Ioan-cel-Nou: acesta, nevrând să se lepede de credința în Hristos, a fost ucis de păgâni, după groaznice chinuri, la Cetatea-Albă.

În anul 1402, Alexandru-Vodă a adus la Suceava moaștele martirului pentru care, la 24 lunie al fiecărui an, se face mare pomenire în fosta capitală a Moldovei.

„Moaștele sfântului Ioan” – spune un preot – „sunt un adevărat izvor de întărire a sufletelor creștinești. În vechime, toți Românii, dela Vodă până la arcaș, au îngenunchiat cu smerenie în fața lor, rugându-se pentru mântuirea neamului și, prin puterea ocrotitoare a sfântului Ioan, multe hoarde de străini au fost întoarse din cale ori răpuse în țarnă...”

M’apropii de sicriul artistic lucrat în argint și îngenunchiez. Liniștea și-un vag miros de tămâie domnesc în biserică. O lumină grea, cenușie, învăluie în vis vastul interior fumuriu, în care aurul icoanelor împrăștie scilipiri mate și suave.

Aici, departe de forfota ulițelor pline de evrei, e adevărata Suceavă, Suceava gloriei împărătești și-a dreptei credințe, Suceava voevozilor și-a înțelepților monahi, – aici e Suceava eternă, pe care anii și vitregiile n’au putut-o doborî.

Cetatea domnească

După lunga ploaie de ieri, cerul s’a luminat și imensele azururi își tălăzuiesc peste oraș puritatea. Bisericele lucesc în bătaia dulcelui soare de toamnă, frunzișul copacilor depe dealuri își seamănă în vânt bănuții aurii, colinele curg suav spre zările sidefate, iar departe, pe-o coastă, ruinile cetății lui Ștefan-cel-Mare se înalță sobru și majestuos, stăpânind văile ca un cioban turmele sale.

Dealtfel, întreaga Suceavă e mărturia vie a gloriei românești: cetatea domnească, Mirăuții – nume de cântec, nu? –, Zamca – atâtea semne ale istoriei!

La Suceava, trăiești ca’ntr’o biserică... Aici, îți vine să vorbești cu sfială, să îngenunchiezi. Între zidurile orașului, pareă mai stăruie chiotul plăieșilor, parcă se mai aude zăngănit de sulite. Oare acolo, în vale, nu stăteau hoardele tătare, ahtiate să cucerească lumina Moldovei? Oare dincolo, după dealuri, Dragomirna nu străjuiește oștimea stejarilor?

Astfel fiind, oare nu se cade să îngenunchiezi pentru a săruta țarna prin care, poate, a trecut cu pas vihoros Ștefan cel-Mare și Sfânt?

Altă Suceavă

Mutând capitala Moldovei la Iași, Alexandru Lăpușeanu a sortit pierzării Suceava și chiar a poruncit să se dărâme cetatea.

Cu toate acestea, Suceava n’a murit. Cetatea lui Ștefan-cel-Mare n’a putut să moară. Oricât ar bate-o ploile și vântul, oricât s-ar năpusti nămeții iernii asupra ei, oricât ar cobi în nopțile lungi de toamnă cucuvăile și bufnițele care își au cuibul între zidurile dărăpănate, – ea își ridică spre ceruri contururile enorme și continuă să vegheze peste drumurile invadate de străini.

În timpul Austriei, Suceava a fost un puternic bastion de românism creator și intransigent și hidoasa pajură bicefală a defunctului imperiu nu cuteza să-și fluture aripile negre deasupra cetății.

La Suceava, străinii nu sunt impertinenți ca’n alte orașe bucovinene. Aici, ei își dau seama că nu’s decât niște intruși și se comportă în consecință, așa că nu-i vezi ostentativi și obraznici ca la Cernăuți sau Storojineț.

Noapte fără făclii

Amurgul m’a surprins pe dealul Zamcei. Șuvoaie de sânge gâlgâiau din nouri, amestecându-se cu aurul frunzișului din luncile râului care șerpuiește pe lângă Ițcani și Burdujeni. Soarele se rostogolește după zare și umbrele cuprind repede văile imense. În apropiere, gara Ițcani, o fabrică – fabrica unui venetic, despre care un prieten îmi spunea că își bate la tălpi muncitorii – se conturează alb talazurile cenușiu-albastrii ale serii. În satele învecinate, casele țărănești fumegă a mămăligă și a lapte proaspăt, iar câinii latră melancolic, stârnind stihiiile ascunse prin văgăuni. Un tren își târâie vagoanele spre Dărmănești. Un zumzet plăcut de care și trăsuri adie dinspre șosea, iar dealurile răspund cu strigăt mic de păsări nocturne.

O lună enormă răsare peste noapte. Întreg peisagiul se cufundă într’o lumină palidă, ireală, prin care copacii își întind fantomatic brațele către cer.

Apoi, deodată, un cântec straniu prinde să crească tocmai depe celălalt deal. Rămân fascinat. Pareă niciodată n'am auzit un cântec mai dureros, mai tulburător. Am impresia că melodia asta, pe care o murmură însuși pământul, vine din vechile ruine – și ascultând-o mîlțorât ca'n preajma unei mari minuni, revăd întreaga istorie a Moldovei, etitorită peste veacuri fără sfârșit.

Oare nu sună și tulnice în depărtare?

Oare nu se-aprind focuri pe dealuri?

Oare nu răsună tropot de cai prin noapte?

Da, aici e Moldova; aici, unde Ștefan-Vodă mai trăiește'n doinele țărănilor; aici, unde sfântul mucenic Ioan doarme somn luminat; aici, unde zările închid un colț de biserică și de legendă.

Ați înțeles acuma de ce aici trebuie să'ngenunchiezi și să săruți țărâna?

Noembrie, 1938.

Mircea Streinul

„Răspânditor de graiu, simțire, faptă și gând românesc”

Ziarul „Suceava” apare, începând cu 1 ianuarie 1939, la Cernăuți, sub direcțiunea profesorului Romulus Cândea și sub oblăduirea profesorului George Alexianu, Rezident Regal al Ținutului Suceava, drept „organ zilnic al Ținutului Suceava, răspânditor de graiu, simțire, faptă și gând românesc”. Un „Cuvânt înainte”, semnat de Rezidentul Regal, și un salut al Mitropolitului Bucovinei, Visarion, „Noul ziar Suceava”, prefătează publicația în care Mircea Streinul („Fundația pentru literatură și artă Carol II” și „Sărăcilă”, un fragment din romanul „Guzli sau Tsu-Tsui”, aflat sub tipar la Editura „Vremea” din București), Leon Țopa („O carte actuală”), Liviu Rusu (cronica muzicală „Pro domo”), George Fonea (poemul „Colind”), Rudd Rybiczka (cu patru desene) și Aurel Fediuc, deocamdată responsabil cu „Poșta paginei literare”, se străduiesc să asigure dreptul la exprimare scriitorilor bucovineni, deja grupați în SSB, dar fără să posede o revistă literară a grupării.

Mircea Streinul, care lansase conceptul „scriitorului regional”, odată cu inițierea mișcărilor „Arboroasa” și „Iconar”, trăind convingerea că „provincia, în cel mai nobil înțeles al cuvântului, a dat adesea frumoase realizări culturale” (Suceava, nr. 15/1939, pg. 2), lansase și o rubrică de citate, „Critica autorizată despre literatura arboroseană”, menită dobândirii respectului „în Ținut” față de bravul „scriitor regional bucovinean”, care se confrunta, pe atunci, cu lustruiala publică, ideală pentru oportuniști, săvârșită de fundațiile și de grupările naționaliste regale. Streinul avea o generozitate inconfundabilă și irepetabilă, dar și un mod de a se jertfi pe sine la temelia visatului templu al spiritualității bucovinene, prin mărturisire, prin încredințare memoriei, prin altruistă

Neculai Roșca

Traian Chelariu

George Antonescu

sub genericul „Plastica în Ținutul Suceava” scriind despre Leon Hrușca, Vladimir Nichitovici, Isidora Constantinovici-Hain, Vladimir Zagorodnicov etc.), iar rodnicia condeiului lui Streinul l-a obligat pe George Ionașcu să sublinieze retoric, în „Constatări pe marginea literaturii arborosene” (Suceava, 11.01.1939, pg. 2):

„Întrebați pe orice intelectual din București cine este Mircea Streinul și o să spună că a auzit vorbindu-se despre el la radio, a citit din scrierile lui sau despre el, în tot cazul știe că este un scriitor bucovinean... Afară de aceasta, ar mai afla că în Cernăuți există o „Societate a Scriitorilor Bucovineni”, al cărei președinte este d. prof. Loghin, un distins istoric literar, și că această societate va aranja o serie de șezători literare unde se vor discuta probleme de estetică literară și unde scriitorii bucovineni vor citi fragmente din operele lor”.

Ziarul ținutal „Suceava” era, încă de la apariție, un prim organ de presă, ce-i drept – neoficial, al Societății Scriitorilor Bucovineni.

Prima ședință a SSB, pe anul 1939, a fost și prima cu o oarecare activitate, din 12 noiembrie 1938, până în ianuarie 1939, și a fost anunțată în 12 ianuarie, cu următorul comunicat:

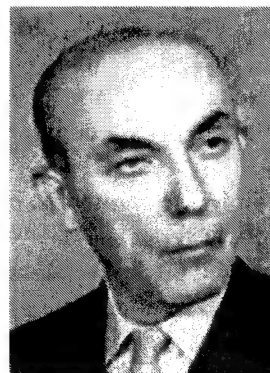
„**Dela S.S.B.** / Sâmbătă, la orele 8 seara, va avea loc, în sala Societății pentru cultură prima ședință din acest an a Societății

Scriitorilor Bucovineni. D. prof. Leon Țopa va citi un referat asupra romanului bucovinean, iar d-nii George Drumur, G. Z. Antonescu, Procopie Miliște și alții vor citi versuri și proză”.

Un „curier literar”, datorat lui Mircea Streinul, care scrie și despre „O editură și un om tânăr” („Universul literar”, din București, și editorul Victor Popescu), inventaria sărăcăciosul, dar consistentul patrimoniu al literaturii arborosene:

„Romanul arborosean, care numără, până în prezent, mai mult decât merituosele încercări ale unor Erast Mihalescu, Traian Cantemir (asupra căruia vom reveni pentru restabilirea unor adevăruri) și Iulian Vesper, se anunță din ce în ce mai bogat. E un semn de maturitate aceasta. După avalanșa lirică din trecut, care a cunoscut, printre altele, călduroasele și entusiastele adeziuni ale unor cărturari ca: prof. Al. Rosetti, prof. Perpessicius, prof. Lucian Blaga, Camil Petrescu, prof. Șerban Cioculescu, B. C. Fântâneru etc., etc., scriitorii arboroseni, începând cu primul pe alfabet... – G. Z. Antonescu și sfârșind cu ultimul... – E. Ar. Zaharia, pregătesc romane noi, dintre cari, unele, au și fost angajate la edituri ca: „Fundatia Carol II”, „Cartea Românească”, „Vremea” ș.a.”.

Traian Cantemir

Iulian Vesper

E. Ar. Zaharia

Theodor Balan

Leca Morariu

George Voevidca

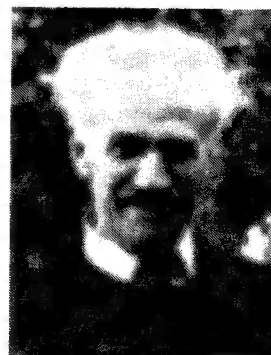
Doar despre celebrul său roman, „Ion Aluion”, cel mai bun din întreaga literatură bucovineană, nu pomeniște nimic Mircea Streinul, așa cum nu face referire nici la „Viața în pădure” sau la „Lupul din Țara Huțanilor”, romane în manuscris, din care publică fragmente și în ziarul „Suceava”, dar se entuziasmează față de izbânzile unor tineri din „poeticescul neam”:

„Ne reamintim cu câtă ne-ncredere, cu ce bale de invidie, a fost primită la început – de către niște falși intelectuali, amatori de-o „poezie” la un pahar cu bere (dealtfel, am mai scris, în Revista Fundațiilor Regale, despre acest lucru) – splendida generație a iconarilor. Câte vorbe rele, câte intrigi de mahala, deadreptul odioase! Azi, destui dintre ei fac „mea culpa” – și nici nu s-ar putea altfel, căci în decurs de numai patru ani, trei poeți – arboroseni și iconari totodată – au fost premiați de Societatea Scriitorilor Români, iar al patrulea, Neculai Roșca, a luat premiul „Baudelaire”, care-a fost unul din cele mai grele de cucerit”.

Perpessicius, un entuziast și generos admirator al literaturii bucovinene, scrisese, în „România”, că „tânăra proză bucovineană este... una regională”. Așa cum regional este și bună parte din tânărul scris, în proză, ardelean... cum poate că e și cel basarabean, ce nu ne-a ajuns încă la cunoștință ș.a.m.d. Dacă „Ion Aluion” pleca dela dramaticul

episod al execuției unui nevinovat, în timp de războiu, planurile adiacente ale povestirii, ecourile ce trezia și corelațiile ce indica cu alte lucrări, în manuscris, ale autorului, contribuiau să creeze o atmosferă cu mult mai dilatată, decât simplul și limitatul caz al lui Ion Aluion ar fi fost în stare să determine. În dramatica întâmplare a romanului d-lui Mircea Streinul câtă să se citească un bun și cuprinzător capitol din recenta istorie sufletească a Bucovinei. Stăpânirea dinainte și sângerosul interludiu al războiului, care și-a abătut tăvălugurile peste pajiștile de raiu ale grădinii dela Nord, au lăsat în sufletele oamenilor, și mai cu seamă în acela al copiilor, urme adânci și nevindecabile, așa cum cele câteva lucruri ce, întâmplător, cunoaștem din „Viața în pădure”, viitorul roman al d-lui Mircea Streinul, izbutesc cu deosebită vigoare să puie în lumină. O Bucovină de după războiu, din primul an al înstăpânirii românești este și aceasta din întâiul, sobrul și, întru totul, revelatoriu roman al d-lui Iulian Vesper: „Primăvara în Țara Fagilor”. Ca și d. Mircea Streinul, d. Iulian Vesper vine din poezie, din tânăra promoție a liricei bucovinene, cunoscută sub numele de gruparea iconarilor, despre care ne-am întreținut în vară – ceea ce se vede, dealtminteri, din scrisul cu alintări formale, din toată acea îngrijire a stilului și a compunerii, pe care poezia, cu disciplina canoanelor ei, o trece de timpuriu în vinele celor ce-au practicat-o. Ne și aducem aminte să fi împrumutat, cu prilejul acela, d-lui Iulian Vesper, titlul lucrării sale de astăzi și să fi închis într’însul peisagiul însuși al tinerei poezii bucovinene” (Suceava, nr. 13/1939, pg. 2).

Teofil Lianu

Vasile Posteuca

Dragoș Vitencu

Societatea Scriitorilor Bucovenini avea nevoie de patrimoniul arborosean, pentru legitimare, cum avea nevoie și de cel iconar, pentru dobândirea de prestigiu, dar și mai necesar era, în 1939, când Mircea Streinul, vicepreședintele SSB, se implică total, de spiritul lui Streinul, pentru a deveni un organism viu, creator, cară să „îndeplinească o funcție socială”, așa că prima ședință cu adevărat de lucru din istoria SSB îl are ca lider pe Mircea Streinul, cel care se născuse parcă pentru a sluji spiritualitatea și pentru a urni lucrurile din loc, punând umărul, fără să afișeze aptitudini de conducător, dar orientând mișcarea literară spre eficiență.

Cronica ședinței este semnată, în pagina 2 a ziarului „Suceava”, din 19 ianuarie 1939, de Aurel Fediuc, redactor al publicației și poet modest, în ciuda aspectului opulent al cărților sale, valoroase doar prin găzduirea desenelor și gravurilor fraților Rybiczka:

„La ultima ședință a S.S.B.-ului au asistat d-nii: prof. univ. Grigore Nandriș, președintele Societății pentru cultură, Mircea Streinul, vicepreședintele S.S.B.-ului, Dr. N. Tcaciuc-Albu, prof. Claudiu Usatiuc, G. Drumur, Dr. Leon Țopa, prof. Liviu Rusu, Dr. Traian Cantemir, prof. Const. Turtureanu, I. Negură, G. Z. Antonescu, Neculai Pavel, Procopie Miliște, Aurel Fediuc, O. Rusu, Oct. Gruia și d-na E. Rusu”.

În prima ședință a anului 1939, Societatea Scriitorilor Bucovenini doar și-a însușit ceea ce nu-i aparținea:

„D. Dr. Leon Țopa referă despre romanul bucovinean, în care se înglobează lucrările: „Aventurile unui iredentist”, de Erast Mihalescu, „Șomerii”, de Constantin Turtureanu, „Ion Aluion” și „Aventura domnișoarei Zenovia Magheru”, de Mircea Streinul, „Mensa academica”, de Traian Cantemir”, și „Primăvara în Țara Fagilor”, de Iulian Vesper.

După interesantul și bogatul în concluzii referat al d-lui Dr. Leon Țopa, urmează discuții, la care participă d-nii: prof. univ. Gr. Nandriș, prof. Usatiuc, M. Streinul, I. Negură, Liviu Rusu, G. Z. Antonescu, George Drumur etc.

Apoi se trece la lecturarea fragmentului „Muntele Ungureanu”, din volumul „În vâltoarea războiului”, de prof. Const. Turtureanu”.

Discuțiile savante, în care „raționalismul sec al bătrânilor” se manifesta în oratorii nesfârșite și inutile, nu era pe placul și nici în firea lui Mircea Streinul, care trudea întru cuvântul scris și îndemna la trudă, așa că, în 22 ianuarie 1939, vicepreședintele SSB publică lista celor care, fără a se distanța de SSB, formează Gruparea de literatură și artă „Suceava”: Mircea Streinul, George Zamfira Antonescu, Traian Cantemir, Mihail Cazacu, Ghedeon Coca, Paul Constantinescu, George Drumur, Aurel Fediuc, George Ionașcu, D. Loghin, Aspazia Munte, Neculai Pavel, Neculai Roșca, Rudd Rybiczka (graficianul), Cristofor Vitencu, Liviu Rusu și Leon Țopa.

Societatea Scriitorilor Bucovenini deja consacrase ideea solidarității scriitorilor din acest colț de țară, deși senzația „că sunt uniți” era doar aparentă, bazată pe faptul că „scriitorii arboroseni, fie tineri, în frunte cu Mircea Streinul, George Drumur, Iulian Vesper, George Z. Antonescu și alții, fie mai în vârstă, ca Leca Morariu, Const. Loghin, George Voevidca etc., au putere de muncă și lucrează cu multă râvnă, au inițiativă și dau la iveală opere de reală valoare pentru cultura noastră” (Lucian Predescu).

Vasile Țigănescu

Dimitrie Loghin

Dincolo de cuvintele criticilor și istoricilor literari, desigur că oneste, stă o stare de spirit și un fel de a fi definitoriu pentru solidaritate.

În 1939, Victor Săhleanu avea doar 15 anișori și îndrăznise să trimită o poezioară ziarului „Suceava”, iar fila caligrafiată a nimerit în mâinile lui Mircea Streinul, care, în firescul conștiinței sale poetice sacerdotale, a reacționat imediat:

„Suflet de noapte” se numește un poem pe care ni l-a dat V. Săhleanu. Deși încă nu clar și definit personal – V. Săhleanu n’are decât 15 ani (deci un fel de Ștefan Baciu...) scrie lucruri destul de frumoase pentru a desprinde câteva versuri.

„De luna rece care a străbătut finitul
ferindu-mă, mi-am pus o mantie de uitare,
și’ negurat, printr’însa, îmi așteptam sfârșitul
banalității oarbe de ani și de mirare”.

Liceul „Aron Pumnul”, care-a dat scriitori ca Neculai Roșca, Tudor Ulmanu, Leon Țopa, George Zamfira Antonescu, Aurel Fediuc și alții, iată că-și continuă tradiția cu N. Tăutu și cu V. Săhleanu”.

Despre sine, care făcea gloria reală a liceului cernăuțean, Mircea Streinul nu a pomenit nimic, el slujind altarul poeziei și galeria de sfinți vii, dar îndreptățiți la evlavie. Ăsta a fost spiritul arborosean și iconar, spiritul dobândit, ulterior, adică după primul refugiu, și de Societatea Scriitorilor Bucovineni. Din nefericire, spiritul acesta avea să fie spulberat în 1946, odată cu persecutarea lui George Antonescu și a lui Dimitrie Loghin, care împrăștiaseră prin Suceava, de „Sânziene”, o ultimă antologie a poeziei iconariste, confiscată în mare parte de noul regim și arsă în curtea interioară a închisorii, alături de mai toate cărțile Bucovinei.

Ședințele Societății Scriitorilor Bucovineni se desfășurau săptămânal, sâmbăta, spre seară, dar numai ca „șezătoare internă”, deci un fel de cenaclu, mai curând monden, decât util, cu cronici scurte în

ziare. În condițiile în care întreaga arhivă a Societății Scriitorilor Bucovineni s-a pierdut, iar relatările despre activitatea Societății, în ultimele luni ale anului 1938, lipsesc, cronicile ședințelor sunt singurele care ne pot ajuta la reconstituirea întâmplărilor de mult uitate, dar pilduitoare și, tocmai de aceea, de rețrăit.

„Urmărindu-și programul de activitate, S.S.B.-ul a ținut în ziua de 21 Ianuarie curent o șezătoare internă, la care au luat parte S.S. Părintele E. Costea, și d-nii: C. Loghin, președintele societății, Em. Voinescu, George Fonea, Dr. Leon Țopa, Neculai Pavel, I. Negură, V. Posteuca, Octav Rusu, O. Gruia, Aurel Fediuc etc.

D. Traian Chelariu a prezentat monografia lui Octav Rusu: „Vasile Alexievici”.

Au citit d-nii: George Fonea (trei traduceri reușite din Guillaume Apollinaire, dintre cari una, „Semn”, dedicată d-lui Mircea Streinul, și poemul în proză „Aleea nesfârșită”), Aurel Fediuc (câteva poezii originale, printre care „Orbul” și „Din oraș”, și poemul „Magie” de A. Bogaci) și O. Gruia (schita umoristică, intitulată „Cazul domnului Costică Maghereanu”).

S’au discutat apoi problema retorismului în poezie și condițiile esențiale ale schiței umoristice. / A.F.”.

„Poemul în proză”, cu inerentele „probleme ale retorismului”, reprezenta ultima modă lirică, importată epigonic de la Georg Trakl, din opera căruia Mircea Streinul traducea masiv. Dar impresia covârșitoare aveau să o producă cele șase părți ale poemului în proză „Noapte de iarnă”, un fel de tablete despre natură și despre definirea lăuntrului liric prin detalii ale naturii. Chiar și debutantul Dragoș Vicol confecționa, în 1939, astfel de texte, care nu aveau nimic în comun cu impresionismul timpuriu german, în timp ce alte poeme în proză ale lui Trakl, „Transformarea răului” sau „Vis și’ noptare”, adoptate doar retoric de bucovineni, nu fac prozeliți, deși amintesc de opera durabilă a aceluiași Georg Trakl.

Dacă în cronicile de ședință a Societății Scriitorilor Bucovineni

sunt menționați doar autorii și personalitățile vag literare, care au citit sau au cuvântat, exprimând păreri riguroase și definitive, ceilalți participanți pot fi aflați din „inventariile” lui Mircea Streinul, care aducea, sub pretextul Grupării de literatură și artă „Suceava”, noi aderenți pentru SSB, societatea bazându-se deja, în 1 februarie 1939, pe următoarele nume: preot George Zamfira Antonescu, Viorica Doboș-Boca, A. Bogaci, Salustia Tr. Bona, Ovid Caledoniu, Dr. Traian Cantemir, Mihail Cazacu, Const. Cehan-Racoviță, Ghedeon Coca, prof. Paul Constantinescu, prof. Isidora Constantinovici-Hain, Laura Miron, Lazăr Cozma, Ionică a Dăriei, George Drumur, Aurel Fediuc, George Fonea, prof. univ. Valentin Al. Georgescu, George Ionașcu, prof. D. Loghin, prof. Mel. Hayek, Aurel Marin, Aspazia Munte, Neculai Pavel, prof. Neculai Roșca, Ludovic Rybiczka, Rudd Rybiczka (graficianul, prietenul nedespărțit al lui Mircea Streinul, inclusiv în perioadele bucureștene), Mircea Scalat, prof. Vasile Ștefan, D. Tătăroiu, George Todiraș, Vasile Forminte-Ulian, Tudor Ulmanu, Cristofor Vitencu, E. Ar. Zaharia, Vladimir Zagorodnicov, Liviu Rusu și Leon Țopa.

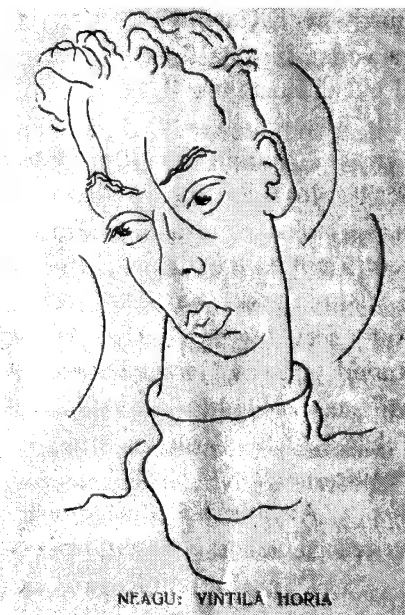
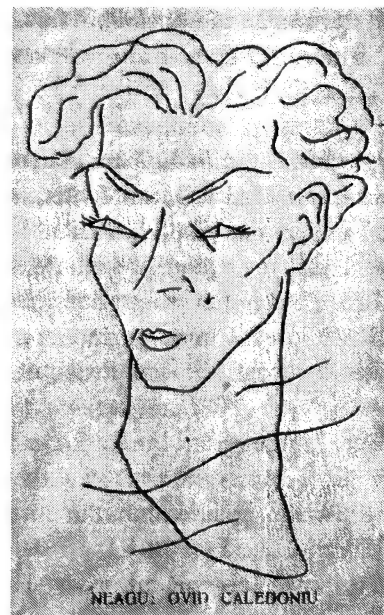
Prima tentativă de scoatere a Societății Scriitorilor Bucoveneni din inerția mondenismului s-a produs în 25 februarie 1939, când Constantin Loghin și Mircea Streinul provoacă la dinamism o lume

trândavă, dar făloasă, dispusă la irosiri în interminabile și inutile discuții:

„Sâmbătă în 25 Februarie a.c. a avut loc o frumoasă și interesantă șezătoare internă a S.S.B.-ului la care au luat parte domnii prof. C. Loghin, președintele societății, Mircea Streinul, vicepreședintele, prof. Claudiu Usatiuc, prof. Liviu Rusu, George Drumur, George Zamfira Antonescu, prof. Sebastian Popovici, Mihail Cazacu, Neculai Pavel, George Ionașcu, Procopie Miliște, M. Teleagă, A. Bogaci, Octav Rusu, Ion Ștefan, O. Gruia, Vl. Milici, Aurel Fediuc și alții.

Au citit din manuscrise originale: G. Ionașcu (un poem), A. Fediuc (câteva poezii din manuscrisul volumului „Interior”) și George Z. Antonescu (nuvela „Întâmplarea din Cotu-Nou”).

După obișnuitele păreri critice asupra celor citite, d. prof. C. Loghin a făcut frumoasa și binevenita propunere de a se invita în orașul nostru marii maeștri din București (lucru care se va întâmpla abia după recucerirea Bucovinei – n.n.), cari ar dori să conferențieze în cadrul unor șezători externe la Teatrul Național.

D. Procopie Miliște a omagiat în numele societății și din inițiativa domnului Mircea Streinul opera de mare valoare istorico-literară a domnului prof. C. Loghin, care a ajuns în zilele trecute la a 7-a ediție, iar d. Mircea Streinul a propus să se sărbătorească – eventual printr’o agapă – apariția volumelor ieșite de sub teasc dela data înființării Societății Scriitorilor Bucovineni.

În urma discuțiilor care au avut loc, și la care au luat parte majoritatea celor prezenți, s’a hotărât sărbătorirea operelor apărute începând cu romanul „Mensa Academica” al domnului prof. Traian Cantemir.

În ceea ce privește sărbătorile dela Teatrul Național, d. prof. C. Loghin și-a luat misiunea de a studia aranjarea lor în condițiile cele mai favorabile”.

Peste o săptămână, la o nouă „șezătoare internă”, rezumată neglijent de același Aurel Fediuc, în prezența unor noi aderenți, discuțiile și inițiativele dau semne de evoluție spre bine, propunându-se, după modelul Colecției „Iconar”, acordarea de premii ale Societății Scriitorilor Bucovineni și întemeierea unei reviste literare la Cernăuți, care, în fapt, va vedea lumina tiparului începând din anul 1942, sub numele de „Revista Bucovinei”:

„Continuându-și programul de rodnică activitate, Societatea Scriitorilor Bucovineni a ținut Sâmbătă în 4 Martie a.c. o ședință internă la care au luat parte domnii: prof. Grigore Nandriș, președintele Societății pentru cultură și literatură în Bucovina, prof. Const. Loghin, președintele S.S.B.-ului, prof. Val. Al. Georgescu, Mircea Streinul, George Zamfira Antonescu, George Fonea, prof. Liviu Rusu, prof. Const. Turtureanu, Rudd Rybiczka, George Drumur, A. Bogaci, George Ionașcu, Procopie Miliște, I. Negură, Neculai Pavel, Dragoș Vitencu, Ioan Ștefan, M. Teleagă, Octav Rusu, O. Gruia, N. M. Epureanu, Adrian Ignătescu, A. Fediuc și alții.

Au citit: A. Fediuc (două poeme din manuscrisul volumului „Interior”) și George Ionașcu (trei poezii de V. Postecă).

D. prof. Liviu Rusu a pus o interesantă problemă cu privire la

legătura dintre poezie și muzică.

Din discuția care a urmat și la care au luat parte majoritatea celor prezenți, se desprinde următoarea concluzie: atât muzica, pe deoparte, cât și poezia, pe de altă parte, s’au întors dela o vreme spre folclor, înfigându-și rădăcinile adânc în comorile de artă curat românești, culese din gura poporului, dar, neținând seama de legăturile firești ce ar trebui să existe între ele, au evoluat pe direcții diferite.

S-a fixat, apoi, ziua de 13 Martie curent, data sărbătoririi operelor literare apărute recent. Și s-au făcut propuneri în ce privește premiile S.S.B.-ului. În continuare, s-a discutat problema apariției unei reviste literare la Cernăuți și s-a fixat programul șezătorii interne de sâmbăta viitoare, șezătoare care va fi închinată, din inițiativa domnului Mircea Streinul, lui V. Gherasim și în cadrul căreia d. Fonea va prezenta opera acestui scriitor Bucovinean.

Apoi, d. prof. Const. Loghin a făcut propunerea de a sărbători în cadrul unei șezători externe 10 ani de la moartea lui Stănică Berariu.

Ca încheiere, d. George Fonea a prezentat două plachete de versuri în limba franceză ale d-lui Valentin Al. Georgescu, „Les voix” și „Les dix stations d’une vierge” și a anunțat apropiata apariție a volumului de poezii „Cuvinte de deslegare” datorat aceluiași autor”.

Prezentarea operei poetului, prozatorului și filosofului Vasile Gherasim, căruia Traian Brăileanu îi dedicase, deja, o monografie, făcea parte dintr-un plan încă nemărturisit al lui Constantin Loghin și al lui Mircea Streinul de a realiza, cu autori diferiți, o adevărată istorie a literaturii bucovinene, în paginile viitoarei reviste literare, ceea ce și avea să se realizeze, în bună parte, odată cu apariția „Revistei Bucovinei”.

„Comemorarea lui Vasile Gherasim la Societatea Scriitorilor Bucovineni” s-a făcut în 11 martie 1939 (poetul se născuse, la Marginea, în 26 noiembrie 1893, și murise la Cernăuți, în 10 februarie 1933), fără nici un pretext bio-bibliografic și, așa cum se va vedea, folosind memoria poetului tot ca pretext, cu deja consacrată duplicitate bucovineană, pentru a sărbători un om în viață, ce-i drept – cărturar cu notorietate europeană, Claudiu Isopescu, aflat, în acele zile, la Cernăuți. Descrierea evenimentului o datorăm lui Aurel Fediuc:

„Sâmbătă, în 11 Martie a.c., a avut loc în sala de festivități a Societății pentru cultură și literatură în Bucovina o șezătoare literară internă, închinată – din inițiativa d-lui Mircea Streinul, vicepreședintele S.S.B.-ului – poetului Vasile Gherasim. Șezătoarea a fost onorată cu prezența d-lui Claudiu Isopescu, profesor la Facultatea de litere din Roma, și prezidată de d. prof. Const. Loghin.

La șezătoare au luat parte d-nii: Mircea Streinul, Dr. Leon Țopa, prof. Sebastian Popovici, prof. C. Turtureanu, George Drumur, Dragoș Vitencu, George Zamfira Antonescu, George Fonea, Em. Voinescu, Neculai Pavel, T. Ulmanu, Procopie Miliște, George Ionașcu, N. M. Epureanu, Octav Nandriș, Adrian Bondaru, A. Bogaci, Octav Rusu, O. Gruia, M. Teleagă ș.a. și d-nele Rusu și T. Fonea.

D. prof. univ. Claudiu Isopescu între scriitorii arboroseni.

D. prof. C. Loghin a deschis șezătoarea salutând în numele societății pe d. prof. Claudiu Isopescu, bucovinean de origine, care – plecat în Italia de mai bine de un deceniu și jumătate – a știut să ne facă neamul, cultura și literatura cunoscute în țara soră, întrebuițând toate mijloacele care i-au stat la dispoziție, și în special presa, cursurile dela Universitate, conferințele ținute și discursurile rostite la radio. Interesul publicului a știut să-l trezească treptat-treptat, ajungând la rezultate evidente.

Dar activitatea D-sale nu s'a mărginit numai aici. Domnia Sa a publicat împreună cu studenții pe care îi are diferite studii asupra scriitorilor noștri, și a îndrumat numeroase traduceri foarte reușite.

D. prof. C. Loghin a subliniat, apoi, alte ramuri de activitate ale distinsului oaspe și și-a terminat cuvântul cu un călduros „bine-ai venit”.

Cuvântul d-lui Dr. Leon Țopa. D. Dr. Leon Țopa, luând cuvântul în numele scriitorilor tineri, a expus activitatea d-lui prof. Claudiu Isopescu, arătând că, încă din timpul războiului, distinsul oaspe – în calitate de prizonier italian a organizat o legiune de voluntari români.

Ajuns apoi membru al Școlii Române la Roma și mai târziu profesor universitar, d. prof. C. Isopescu a știut totdeauna să sprijine atât moralicește cât și materialicește pe tinerii români veniți în capitala țării surori.

Vorbitorul a arătat marea valoare istorică și documentară a volumului „La stampa periodica Romeno-Italiana in Romania e in Italia” datorit d-lui prof. Cl. Isopescu și importanța studiului „Un naturalista Romeno: Liviu Rebreanu”, studiu scris unui student italian, și a expus în linii largi rolul lectoratelor din Torino, Florența și Neapole, a căror înființare se datorește în mare parte tot d-lui prof. Cl. Isopescu.

Răspunsul d-lui prof. univ Claudiu Isopescu. D. prof. Claudiu Isopescu a răspuns antevorbitorilor săi spunând că fluidul care trece din sânge în sânge și din suflet în suflet l-a determinat să înființeze legiunea de voluntari, dar că – ajuns membru al Școalei Române – a putut observa că Românii erau complet necunoscuți în țara soră și că fiind participant al unei excursii a fost întrebat la un moment dat dacă în București există lumină electrică și tramvaiu...

D-sa a făcut, în continuare, un mic istoric al școlii românești în Italia dela începuturile ei.

Trecând la cercetările D-sale făcute în domeniul istoriei, distinsul oaspe și-a motivat prelungirea activității la Roma pe faptul că a găsit unele documente ale trecutului nostru și în special scrisoarea unică a lui Mihai Viteazul scrisă după lupta dela Călugăreni.

Odată rămas însă, a deschis un curs liber de limba română și, trecând peste toate lipsurile, a croit așa cum a putut un drum spre Apus, unde a „creat fâgașul nou de penetrație culturală românească în țara soră, pe baza volumelor traduse de studenți”, lucru care a atras atenția ziariștilor din Spania și din America de Sud.

Domnia Sa a spus, apoi, printre altele, că ar fi fost poate mai nimerit ca această penetrație culturală să se facă pe calea catedrei dela Sorbona care ființează de vreo 30 de ani, dar că din anumite motive aceasta nu s'a făcut. Și poate că aceasta se datorește și faptului că suntem mai apropiați în structura noastră sufletească de Italieni și mai cu seamă de „Meridionali”.

Trecând la activitatea Societății Scriitorilor Bucovineni, d. prof. Claudiu Isopescu a salutat cu multă bucurie fericita idee de a crea societatea și i-a urat succes deplin întru ridicarea elementelor, fapt pentru care va binemerita de la neam, deoarece aceste elemente aducând

specificul local în opera lor vor contribui la cunoașterea integrală a sufletului românesc.

Comemorarea lui Vasile Gherasim. D. George Fonea a vorbit despre Vasile Gherasim, punându-i opera poetică în legătură cu cea filosofică și dând între altele și o notiță biobibliografică. D-sa a știut să releve concis și de multe ori într-un stil original și meritoriu valoarea operei lui Vasile Gherasim, iar d. George Ionașcu a citit câteva poezii din volumul „Poezii” datorit poetului comemorat.

Vasile Gherasim

A urmat o discuție critică a lucrării d-lui Fonea la care au participat d-nii prof. Claudiu Isopescu, prof. Const. Loghin și Mircea Streinul.

Între altele, d. prof. C. Loghin și-a exprimat dorința de a se face cunoscută și publicului această lucrare ca cea mai isbutită de până acum, d. Mircea Streinul a făcut propunerea de a se publica lucrarea eventual în editura Societății pentru cultură și literatură, iar d. prof. Claudiu Isopescu a remarcat unele paralele leopardiene în opera lui V. Gherasim și a felicitat munca d-lui Fonea.

După închiderea discuției, d. Mircea Streinul a anunțat că sărbătorirea operelor recent apărute va avea loc Miercuri în 15, nu cum era stabilit de mai înainte, și l-a invitat la această sărbătorire și pe d. prof. Cl. Isopescu, iar d. prof. C. Loghin a propus ca șezătoarea externă închinată lui Stănică Berariu să aibă loc Duminecă în 2 Aprilie a.c., la orele 11 dim.

Ca încheiere, d. George Ionașcu a citit două poezii reușite datorite d-lui N. M. Epureanu, iar A. Fediuc, cântul VI din poemul „Sculptorul” și o poezie din manuscrisul volumului „Interior” / A. Fediuc”.

Identitatea dintre Gruparea pentru literatură și artă „Suceava” și Societatea Scriitorilor Bucoveneni începe să se confirme, prin prezența

unor artiști plastici, precum laboriosul Rudd Rybiczka sau graficianul Vladimir Milici, sau a unor profesori fără pasiunea scrisului, precum Sebastian Popovici sau Octavian Nandriș, printre scriitorii bucovineni. În fond, nici Gruparea, nici Societatea nu recompensau, în sensul recunoașterii publice, anumiți creatori, ci înfăptuiau solidaritate. Sau măcar asta își dorea.

Începuturile Societății Scriitorilor Bucoveneni nu au fost spectaculoase și nici eficiente. Societatea însemna mai curând un eveniment monden, decât o grupare literară, cu un țel comun, cu un program și cu perspective certe. Eforturile lui Mircea Streinul de a o orienta spre pragmatismul grupării „Iconar” încă nu dau roade. Scriitorimea bucovineană părea să fie la fel de bulversată, de îmbrâncită de la rosturile sale ca și societatea românească, în care dictatura regală neteza căi glorioase pentru oportuniști, de la astfel de ademeniri neabținându-se nici măcar soția lui Theodor Bălan, Silvia, publicistă înzestrată, dar eșuată în rol de comandant al străjerițelor, sau tatăl tânărului poet Neculai Tăutu, ofițer cernăuțean specializat în pregătirea paramilitară a străjerilor. Ba chiar și Neculai Tăutu se afla în primele rânduri ale „Străjii Țării”, cu beneficiile de imagine scontate, străjeria având câte o pagină în ziar, dar și publicații proprii.

Carol al II-lea și Teofil Sidorovici,
„Supremul Străjer”
și comandantul Străjii Țării

Rezidentul Regal George Alexianu, profesor universitar și protector al artelor, a fost înlocuit cu bucovineanul Gheorghe Flondor, boier cumsecade din Rogojești, care avea să fie judecat, la Suceava, prin neguroșii ani '50, pentru exces de cumsecădenie.

Patriarhul Miron Cristea a murit, iar ministrul Armand Călinescu sufoca paginile ziarelor cu declarațiile sale.

Apoi, prin iulie, moare și Regina Maria, iar atenția publică este iar deturnată afectiv spre Casa Regală.

Cutul lui Carol al II-lea determina o avalanșă de culturi ale unor personalități mărunte.

Teofil Sidorovici, comandantul străjeriilor și primul elogiator al Străjerului Suprem, își lăfia fața militărească, cu bărbie violentă, sfredelită sferic, în paginile presei bucovinene.

Și, totuși, literatura încă mai rezista pe baricade, cu câte o pagină literară pe zi, uneori chiar cu două, sau cu relatări ale evenimentelor culturale, împinse discret în paginile de știri. În fond, și evenimentul literar nu-i decât o mondenitate, iar umbra sângeroasă a primei ocupații sovietice, deși se risipea difuz peste Bucovina, încă nu înspăimânta pe nimeni. Așa se întâmplă în vremurile unor exaltări naționalite, te simți încrezător în forța bicisniciei tale și ignori orice pericol. Te simți încrezător și petreci cu subconștientă inconștiență.

„Sărbătorirea dela Societatea Scriitorilor Bucovineni”

Prima sărbătoare a operelor literare ale membrilor Societății Scriitorilor Bucovineni s-a desfășurat în 15 martie 1939, într-un restaurant românesc din Cernăuți („Cumpărați numai de la Români!”, porunceau publicitățile comerciale ale vremii, dar și politicienii îmbătați de exaltări naționale), iar cronica evenimentului a fost scrisă tot de Aurel Fediuc. Ideea este destul de ingenioasă și poate că ar trebui adaptată și la vremurile pe care le trăim:

„Miercuri, în 15 Martie a.c., la orele 9 seara, a avut loc în sălile restaurantului V. Drăguleanu o sărbătorire a operelor literare recent apărute ale membrilor Societății Scriitorilor Bucovineni, la care au luat parte domnii: prof. univ. Grigore Nandriș, președintele Societății pentru cultură și literatură în Bucovina, prof. Const. Loghin, președintele S.S.B.-ului, Mircea Streinul, prof. Constantin Turtureanu, dr. Leon Țopa, prof. Sebastian Popovici, George Zamfira Antonescu, George Drumur, Neculai Pavel, George Fonea, Em. Voinescu, George Ionașcu, N. M. Epureanu, Procopie Miliște, Rudd Rybiczka, V. Posteuca, Octav Rusu, Adrian Bondaru, A. Bogaci ș.a.

Cuvântările rostite. D. prof. C. Loghin a deschis sărbătorirea exprimându-și dorința ca aceste întâmplări sărbătorești să devină un obicei al societății pentru a încuraja astfel printr’o apropiere sufletească pe aceia care scriu și publică, dând pildă publicului cetitor, pentru că întotdeauna scriitorul, mereu retras, mereu preocupat de ideile creațiilor sale, dacă a fost lipsit de încurajarea de afară, a încetat să

mai scrie.

Fericit de ocazia că i-a fost sortit să deschidă această primă și modestă sărbătorire, D-Sa i-a enumerat pe cei sărbătoriți, începând cu d. dr. **Traian Cantemir**, care a apărut vara trecută cu romanul „Mensa Academica”. D-Sa a spus că această carte nu este o simplă înșiruire de evenimente, ci un roman: un roman trăit, iar trecând la operele d-lui **Mircea Streinul**, „Aventura domnișoarei Zenobia Magheru” și „Ion Aluion”, și cea a d-lui **Iulian Vesper**, „Primăvara în Țara Fagilor”, le-a prezentat ca fiind niște puternice fresce ale vieții românești arborosene.

D-Sa a vorbit apoi despre operele domnilor prof **Sebastian Popovici** („Din ploile orașului meu”), **Mircea Streinul** („Corbul de aur”), **George Fonea** („Rainer Maria Rilke”), dr. **Leon Țopa** (o lucrare în italienește), **Em Voinescu** („Războiul care vine”), **Octav Rusu** (monografia „Vasile Alexievici”), **Petru Iroaie** („Poezia autentic populară” și „Ionel Teodoreanu”) și **Aurel Fediuc** („Rodnicie”), remarcând lipsa condițiunilor prielnice dezvoltării literaturii: revistă și editură.

D. prof. Const. Loghin și-a terminat cuvântul urând activitate rodnică scriitorilor din Țara Fagilor.

D. **Procopie Miliște** a citit o succintă prezentare a tuturor volumelor amintite de d. prof. C. Loghin, analizând fiecare operă în parte și dând pentru fiecare autor câte o notiță bio-bibliografică, în care a subliniat și părțile mai puțin cunoscute de activitate scriitoricească a fiecărui, cum de pildă pe aceea a d-lui prof. Loghin, care de mai bine de 17 ani colaborează la „Universul” și care în ultima vreme a scos a 7-a ediție a „Istoriei literaturii române”.

Foarte impresionantă a fost introducerea acestei lucrări în care autorul ei – scriitor și el – a făcut istoricul înființării Societății Scriitorilor Bucovineni.

Încheind, d. Procopie Miliște și-a exprimat într-o admirabilă cuvântare câteva păreri personale în ce privește viitorul societății și, adresându-se d-lui prof. Const. Loghin, l-a rugat, în numele tuturor membrilor, să-și continue cu aceeași râvnă munca, deși vor veni alții să-l descurajeze, cântind împotriva acestui focar de înțelegere, înființat pentru promovarea literaturii depe aceste meleaguri. D-sa omagiază și

pe Rudd Rybiczka.

După această comunicare, de multe ori îmbrăcată într-un stil original, din care n-au lipsit nici comparațiile, nici metaforele, d. **George Ionașcu** a prezentat cărțile d-lui **Valerian Doboș-Boca**, „Târgul Siretului” și „Din trecutul Sucevii”, două măiestre monumente de pietate față de trecutul nostru.

Luând cuvântul, d. **Sebastian Popovici** a elogiat, cu acest prilej, strădania pe care a depus-o d. prof. Const. Loghin la publicarea cărților D-Sale și i-a pus în evidență marile merite de profesor, istoric literar, culegător al adâncimilor sufletești literare și entuziast președinte al S.S.B.-ului.

D. prof. **Const. Turtureanu** a mulțumit d-lui Procopie Miliște pentru frumoasa comunicare citită și, asociindu-se părerilor optimiste ale tinerilor scriitori în privința viitorului scrisului românesc arboros, l-a arătat în lumina unui scris viu, care se inspiră dela adevăratul izvor dela care trebuie să se adape, original și mereu în legătură cu viața poporului.

D. dr. **Leon Țopa** a elogiat munca d-lui prof. Grigore Nandriș, președintele Societății pentru cultură și literatură în Bucovina, care a știut să dea un nou ritm de viață societății pe care, cu atâta grijă părintească, o conduce, ducând-o dintr-o stare vegetativă tot mai sus către culmile de gândire și traiu actual și românesc. D. dr. Leon Țopa și-a încheiat cuvântul rugând în numele scriitorilor tineri pe distinsul premergător întru activitate pe teren cultural-literar să păstreze și pe viitor legăturile D-Sale cu S.S.B.-ul.

Cuvântul d-lui prof. univ. Gr. Nandriș. D. prof. univ. **Grigore Nandriș** a vorbit în numele comitetului Societății pentru cultură mulțumind celor care au luat inițiativa acestei sărbătoriri pentru prilejul de a fi putut asista la o manifestare atât de prietenească și antevorbitorilor săi, pentru reușitele portrete pe care le-au făcut celor sărbătoriți.

Definind, în continuare, printr-un fond adânc uman de trăire, D-Sa și-a arătat marea bucurie de a fi putut prețui viața scriitorilor în mijlocul lor.

Convins fiind de faptul că nu se poate tăgădui unitatea sufletului

omenesc în totalitatea manifestărilor lui, d. prof. Grigore Nandriș și-a manifestat marea mângâiere sufletească de a nu putea fi prea departe de năzuințele artiștilor întru realizarea frumosului, deși în această direcție este numai diletant, fiind prin timp și ocupații destul de îndepărtat de ei.

Domnia Sa a omagiat activitatea tinerei societăți în numele comitetului central al Societății pentru cultură, asigurând pe cei prezenți de convingerea pe care o are că aceste începuturi se vor dezvolta în roade ce vor rămâne în literatura noastră.

Și dacă statul – asumându-și, prin serviciul social, greaua misiune de a ridica cultura satelor – i-a ușurat munca Societății, aceasta nu înseamnă că ea, care dispune de atâtea energii, va stagna în activitate, căci va porni la crearea unei edituri și a unei reviste ca fiind două din cele mai importante cerințe locale. Dar, mai puțin entuziast și mai cumpănit, comitetul va porni în momentul oportun, după un plan sistematic. Societatea, prin Domnia Sa, știe păsurile scriitorilor și va fi alături de ele.

D. prof. Grigore Nandriș și-a terminat cuvântul cu speranța că prilejurile de prietenească sărbătorire se vor multiplica din ce în ce.

Ca încheiere, în partea neoficială a programului, d. **George Drumur** a citit câteva epigrame. Schimbul a fost început de d. **Vasile Postecă**.

Reproducem câteva din cele citite pentru spontaneitatea și reușita lor.

Lui George Fonea, Bucovinean
prin adopțiune în literatură și militar

E dela militarie –
Mulți au spus de-atâtea ori:
Ofițer în poezie
Și Bucovinean... din flori!

Lui Mircea Streinul,
Vicepreședintele S.S.B.-ului, unul din inițiatorii lui

Că-i o mișcare românească
În arta cestui plai divin –
Pe nimenia să nu uimească:
Îi stă în frunte un... Strein!

Lui George Ionașcu, poetul care a prezentat opera
d-lui Valerian Doboș-Boca

Nefiind aci de față,
L-ai executat, măi frate!
Prea era o nedreptate
Un plăieș și azi în viață!

Tot lui Ionașcu, cu precizarea că d. Val. Doboș-Boca
a fost operat de curând

Doboș – o valoare mare –
Îl zărim printre ovații.
N'a venit la sărbătoare
Că-i sătul de... operații!

Lui Vasile Postecă, din partea lui George Ionașcu

Ești trist că nu ai inspirații
Și vremea epigramei trece.
Ți-aș da un sfat – să nu bei bere,
Să stai cu capu'n apă rece!

Lui George Ionașcu, din partea lui Vasile Posteuță

Într'o teacă, se'nțelege,
Două paloșe nu'ncap!
Eu cu capu'n apă rece,
Tu cu apă rece'n cap!

Lui Vasile Posteuță, replică de la Adrian Bondaru

Una știm: anume
Ne dai epigrame...
Dar nu știu: volume
Sau în chilograme...

Tot lui Vasile Posteuță

Epigramele ce-ai scris
Le citesc într'una:
Nu de alta, dar aş vrea
Să găsesc vreuna...

Lui Adrian Bondaru, replica lui Vasile Posteuță

Caut acul epigramei tale,
Dar toată truda e-n zadar.
De'abea acum îmi vine'n cale:
Nu ești albină, ci... bondar!

Sărbătoarea s'a sfârșit într'o atmosferă de deplină înțelegere și
voie bună – o admirabilă întrunire camaraderească. / **A. Fediuc**”.

Precum se vede, epigrama, în viața literară, e aidoma vinului de
calitate. Apropie oamenii și îi însorește.

Cele două evenimente de la jumătatea lunii martie, adică
aproximativa omagiere a regretatului poet, prozator, filosof și
eminescolog Vasile Gherasim și sărbătorirea unor cărți doar însușite de
SSB, au cam sleit de puteri mondenismul patriarhilor rigorismului
tăifăsuț, așa că următoarea șezătoare internă a Societății s-a ținut abia
în 25 martie, în lipsa venerabililor universitari, care, așa cum spune și
una din epigramele citate, scrisă de George Drumur, doar aderaseră la
inițiativa lui Mircea Streinul. Numele SSB este legat și a fost legat, în
conștiința publică, de cel al profesorului gimnazial Constantin Loghin,
iar profesorul merită această onoare, deși nu el a fost primul președinte,
ci Grigore Nandriș, pentru că a girat cu numele său mișcarea tinerilor
scriitori, deși inițiatorul real și organizatorul începuturilor Societății
Scriitorilor Bucovineni a fost Mircea Streinul, cel care, și în 25 martie
1939, milita, de unul singur, pentru ideile sale, cele care au stat și la
temelia iconarismului:

„Sâmbătă, în 25 Martie a.c., a avut loc în sala de festivități a
Societății pentru cultură și literatură în Bucovina o șezătoare internă a
Societății Scriitorilor Bucovineni. A prezidat d. Mircea Streinul,
vicepreședintele S.S.B.-ului. Au luat parte d-nii: dr. Traian Cantemir,
prof. Liviu Rusu, prof. Sebastian Popovici, George Fonea, Procopie
Miliște, N. M. Epureanu, av. I. Negură, Neculai Pavel, V. Posteuță,
George Ionașcu, I. Poștariu-Dogaru, Adrian Bondaru, Octav Rusu, A.
Bogaci ș.a. și d-na Rusu. D. Mircea Streinul a deschis șezătoarea
anunțând totodată că, după sărbători, va avea loc o șezătoare externă.

D. V. Posteuță a referat asupra romanului istoric „Săraca țară a
Moldovei”, de Constantin Cehan-Racoviță, insistând asupra bogatului
material pe care îl oferă cartea din punct de vedere critic și scoțând în
evidență călduroasa recomandare a lui I. Al. Brătescu-Voinești.

După discuțiile cari au urmat, George Ionașcu a citit, din ciclul
„Lauda focului”, trei poeme, încununate de d. V. I. Posteuță cu epitetul
„tâșuire teluricului”.

Au urmat câteva păreri critice asupra celor trei poeme citite,
date de d-nii Mircea Streinul, Liviu Rusu, Traian Cantemir, George Fonea
ș.a. și, tangențial, s-a discutat problema unei critici obiective în literatura

noastră.

S'a anunțat, apoi, reapariția revistei „Bilete de papagal”, iar d. Mircea Streinul a propus ca la șezătoarea internă de Sâmbătă să se facă numai lecturi, rugând pe toți membrii S.S.B.-ului să ia parte la această șezătoare. / **Aurel Fediuc**”.

În paralel, în profunzimea vremelnice clipe, s-au anunța vremuri grele. Mircea Streinul pleacă, definitiv, la București, la sfârșitul lunii martie, iar ziarul „Suceava” nu mai are loc pentru știri scriitoricești, fiind sufocat de zvonurile despre grozăviile lumii. Rar, în câte un colț de pagină, întâlnești un poem sau o știre lapidară.

George Ionașcu a încredințat tiparului „Chemarea Focului”, cu o copertă de Rudd Rybiczka.

Apare revista „De Strajă” a organizației „Straja Țării”.

Iancu Nistor e numit ministrul Cultelor și al Artei în guvernul lui Gheorghe Tătărescu, format pe la sfârșitul lunii noiembrie a anului 1939.

Cultul lui Carol al II-lea este, deja, sufocant, obscen.

La Cernăuți, sub bagheta lui Grigore Macovei, evoluează Corul cohortei de băieți și fete.

Grigore Macovei

Miron Suru

Doamnele Române fac colecte „pentru ajutorarea soldaților cari stau de strajă în hotarele țării”.

Se organizează, prin decret-lege, la propunerea ministrului și istoricului C.C. Giurescu, Frontul Renașterii Naționale.

Se publică doar „Cuvinte nemuritoare ale M.S. Regelui”.

Lui George Drumur îi apare placheta „Cântece în azur”, iar „cronica literară” din ziarul „Suceava” spune doar atât: „o carte de inedită substanță lirică”. În jur, articole masive, precum „Ajutorarea sărmanilor și familiilor concentraților din județul Suceava”

O parte dintre poeți, precum Teofil Lianu sau Aurel Tudor, sunt deja concentrați, iar Tudor va muri prin stepele Rusiei, odată cu cărțile sale încă nescrise, odată cu poemele risipite prin reviste literare.

Aurel Vasiliu, viitorul critic al „Revistei Bucovinei”, scrie despre „Eminescu și câțiva critici”, semnând Aurel Vasiliu-Sânger. Deci, Emil Satco nu s-a înșelat, când a presupus că poetul adoptat de Bucovina, Aurel Sânger, este Aurel Vasiliu, criticul, prozatorul, poetul.

Târziu, abia în 10 martie 1940, ziarul „Suceava” publică o pagină literară și vestește laconic, în sfârșit, despre Societatea Scriitorilor Bucovineni:

„Reluându-și activitatea, Societatea Scriitorilor Bucovineni reîncepe seria ședințelor literare Sâmbătă, 9 Martie, orele 6 d.a., în localul Societății pentru cultură din Palatul Național”.

Știrea apare în numărul din 10 martie al ziarului, deci cu o zi după reluarea activității. Au pierdut doar cei de atunci; pentru noi este, totuși, o informație, chiar dacă, fără explicații, căci ne aflăm în fața unui gol de aproape un an, timp în care activitatea SSB, cum scria George Ionașcu, nu a fost „nici moartă, nici vie”.

Apoi, un alt anunț de reluare a activității SSB, în 4 mai 1940, dar acum publicat, totuși, oarecum la timp, adică în 4 mai.

Nu se mai scriu cronici ale șezătorilor literare.

Scriitorii s-au furișat în lăuntruri.

Afară, „Suveranul și Țara”, Leon Țopa îi ia direcțiunea lui Romulus Cândea, „Religia Ogorului”, „Romenopa”, „Bugetul Uman”,

„Mesajul Tronului”, „Sub scutul de apărare a liniei Regele Carol, România poate privi cu liniște viitorul”...

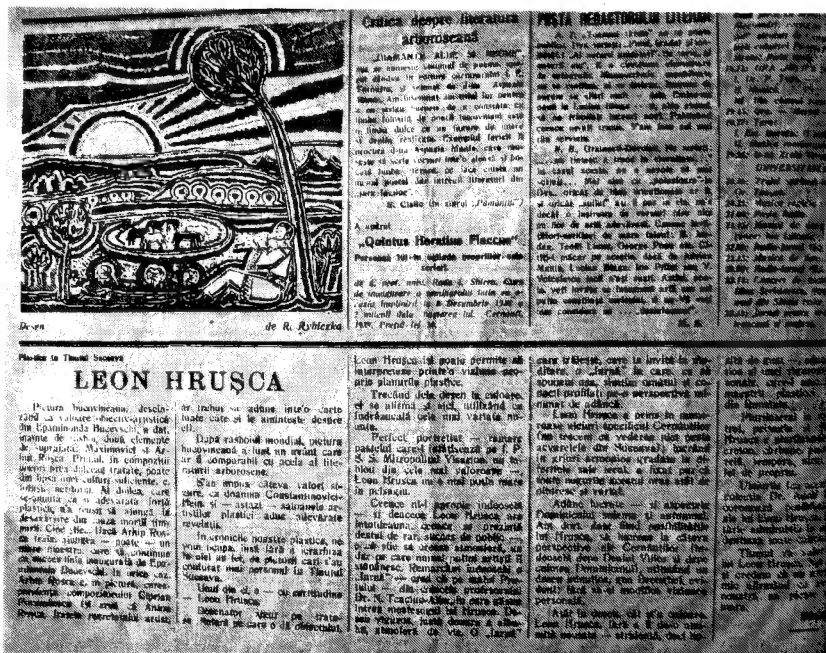
Apoi, începe refugiul, sovieticii ocupă nordul Bucovinei. Catedrala din Cernăuți, sub robie, se răsucesce în sufletul lui George Voevidca dureros, aidoma unui cuțit ruginit: „În neguri se topi cer de mătășă. / Ca orbul – Cernăuții-și caută zarea. / Și tot mai neagră crește depărtarea. / Cumplit călcâi ca lespede apasă”.

Poezia are ochii în lacrimi.

Ostașii români deschid drumul întoarcerii acasă.

Poezia se întoarce acasă. Desrobotă, „lung, Catedrala sună și răsună; / mai sus își ‘nalță-arcadele-n lumină; / cu toate clopotele ei senchină / că Dumnezeu din pulbere-o adună”.

Doar Mircea Streinul nu mai revine la Cernăuți, acolo unde visele lui prind, în sfârșit, conturul realității. Vremelnic și tulburător contur, dar contur.

„Revista Bucovinei”

Mult așteptata publicație a Societății Scriitorilor Bucovineni, „Revista Bucovinei”, apare, la Cernăuți, începând din ianuarie 1942, sub conducerea lui Traian Cantemir și a lui Dragoș Vitencu, ambii secretari de redacție. Proprietar, deci și finanțator, era Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina, așa cum, de altfel, promisese Grigore Nandriș, la evenimentul sărbătoririi cărților din 15 martie 1939. Redacția și administrația se aflau în sediul Palatului Național din Cernăuți, Piața Unirii 3.

Colaboratori ai revistei, menționați, număr de număr, pe coperta de gardă, membri sau pe cale de a deveni membri ai Societății Scriitorilor Bucovineni, societate care, încă de la începuturi, era doar o secție a Societății pentru cultură și literatură în Bucovina, erau Aurel Vasiliu, George Drumur, George Voevidca, George Antonescu, Teofil Lianu, N. Tcaciuc-Albu, Teodor Plop, E. Ar. Zaharia, George Todiraș, Procopie Jitariu, Ilie Mandiuc, Cuchi Lidia Puiu, Dimitrie Loghin, Alexandru Vitencu, Adelina I. Cârdei, N. I. Bontaș, Neculai Tăutu, Milan Șesan, N. Vlădulescu, N. Moțoc-Epureanu, Constantin Loghin, Leca Morariu, Emil Zegreanu, Augustin Z. N. Pop, Gr. Rațiu, Traian Chelariu, George Pătrăuceanu, Benjamin Frunte, Sebastian Popovici, Aurel Bogaci, Mircea Streinul (1942), Areta Băcu, Constantin Bivolaru, Apollo Bolohan, Ion Cârdei, Oreste Gherasim (fratele poetului Vasile Gherasim), Manole Haivas, Petre Luța, Dimitrie Moldovanu, Victor Morariu, Gheorghe Noveanu, Viorica Pintilescu, George Silver, George Todoran, Laurentie Tomoiagă, Nicolae Vlădescu, Dragoș Vicol, V. Arinaru, C. Bivolaru, George Fonea, Radu Băcu, Ion Negură, Leon Humoreanu, Tudor P. Stoica, Silvia Bălan-Brătianu, Mel. Hayek, George Maxim-

Burdujanu, George Pivin-Leandru, S. Anton, Ghedeon Coca, Pimen Constant, Dumitru Isac, Melania Livadă, George Nimigeanu, Aurel Putneanu, Emil Chindriș-Codrescu, Viorel Suluțiu, Maximilian Hacman, Emanoil Iliuț, Dumitru Isac, Gruia Bodnărescu, Ben. Mihăescu (Mihai Bâdea, alias Arcadie Arbore), Leonida Bodnărescu, Șt. I. Dascălu E. Costea, Victor Ion Popa, Ion Popinceanu, Dragoș Protopopescu, Oltea Pușcariu, Maria Verona, Aurel George Stino, Dumitru Vătămanu (Dimitrie Vatamaniuc), George Sidorovici și Vasile Țigănescu.

Încă de primul număr, noua publicație literară, care apare în ianuarie 1942, își revendică o tradiție, cea a „Revistei Bucovinei”, apărută, ca de nouă numere, la București, în vara anului 1916, un program aparent, cel al lui Constantin Loghin, care nu viza și o identitate literară anume, ci o întregire a patrimoniului „Astreii” Bucovinei, cum inspirat numea Leca Morariu Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, ctitorită la 1 mai 1862, într-un material monografic impresionant, dar caracteristic, prin atitudini, epocii interbelice. Leca Morariu vorbește, cu admirație despre începuturile Societății, despre geniul generosului și patriotului boier Alecu Hurmuzachi, ignorând meritele lui George Hurmuzachi și ale lui Arune Pumnul, dar și pe cele ale lui I. G. Sbiera, care, cu toate apucăturile etimologice, de care făcea haz, cu sarcasm nedisimulat, chiar și Vasile Alecsandri, a fost un valoros ctitor al mișcării culturale românești în Bucovina, omagiat, în această ipostază, cu exagerări justificate atunci, și de Mihai Eminescu.

Prima publicație a Societății, „Foaia”, apărută în 1865 (până în 1869), sub conducerea lui Ambrosiu Dimitroviță, printre altele, un precursor al folcloriștilor bucovineni, se bucură de aprecierile lui Leca Morariu, care, conform firii lui veșnic gâlcevitoare, nu se poate abține de la a arunca săgeți asupra „pumnulismului”, cultivat cu înrâncenare de I. G. Sbiera, până la moarte, aceleași săgeți pe care le găsim și la Constantin Loghin, în „Istoria literaturii bucovinene”. Și, tot ca și Constantin Loghin, Leca Morariu desființează importanța publicației „Aurora Română” (1881-1884), respinsă, ce-i drept, pe timpul ivirii ei, de Iraclie Porumbescu și prin refuzarea unui abonament gratuit, datorită cultului personalității lui Ioniță Bumbac, practicat penibil și de Vasile

Bumbac, dar și de însuși Ioniță. Numai că, dincolo de păcatele și de stigmatele ei, „Aurora Română” a răspândit scrisul sigur și vrednic de nemurire al lui Simion Florea Marian, al lui Constantin Morariu (excelenta proză modernă „Piramida cu Pigmei” în coloanele „Aurorei Române” și-a durat notorietatea) sau Dimitrie Dan.

„Revista Bucovinei”, finanțată, ca și „Foaia”, ca și „Aurora Română”, de Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, se revendică, oarecum, drept continuatoare, în planul rolului cultural și social, a publicației din 1865-1869, dar printr-o infuzie de antiaustriacism, reprezentată de efemera publicație din 1916, datorată puținilor iredentiști români din Bucovina vremii, care au trecut în Regat pentru a contribui la Reîntregirea Neamului, fiind condamnați la moarte prin spânzurătoare în Bucovina și îndurând cu stoicism vrăjmășia publicistică a elitelor românești cernăuțene și, mai ales, cea a jalnicului popă George Sârbu. Despre revista din 1916 a scris, lapidar, E. Ar. Zaharia, deci un poet iconar, deci un inițiat în spiritualitatea neamului:

„**Revista Bucovinei.** – Începând a regrupa talentele Bucovinei în jurul acestei publicațiuni, e moral să ne amintim de alte momente, când, la București, un stol de avântați idealști au dat viață unei reviste similare.

Era în 1916 și revista se chema tot „Revista Bucovinei”, apărând dela 1 Aprilie 1916 până la 1 August 1916, când România a intrat în războiu, deci un volum de 9 numere.

Cu preocupări culturale, accentuat politice, economică și literară, ea a fost susținută de migala și truda cărturarilor Iorgu G. Toma, care zice că rostul poeziei este „lupta pentru desrobirea fraților și lărgirea moșiei românești până la hotarele ei naturale” (Nr. 1, pag. 6), D. Marmeliuc, I. E. Torouțiu, la a cărei tipografie „Bucovina”, din Pasajul Român 14, se și tipărește revista, Vasile Huțan, Aurel Morariu, Ovid Țopa ș.a.

Se tipăresc studii, traduceri, articole, dări de seamă, note asupra războiului și vesuri.

Afară de cei numiți, mai colaborează Mihai Oltescu, Gavril Rotică, Vasile Greciuc, Emil Slușanschi, Ion Dragoslav, Mihai Baci,

Ion Ojog și Maria Dragu.

Așa a fost „Revista Bucovinei” din 1916. / **E. Ar. Zaharia**” (Revista Bucovinei, nr. 1/1942, pg. 27).

Încă din primul număr al „Revistei Bucovinei”, Constantin Loghin, în dubla lui calitate, de vicepreședinte al Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina și de președinte al Societății Scriitorilor Bucoveneni, își exprimă un vag punct de vedere programatic, „Cuvinte de drum”, elogiind trecutul societății-mamă, precum și implicarea ei în destinul scriitorimii bucovinene din anii tulburi ai ultimului măcel planetar:

„**Cuvinte de drum.** Editând această revistă, Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina este în bună tradiție. Pe când se numea încă „Societatea pentru literatura și cultura română”, a editat „Foaia Societății” (1865-1869), care, deși a avut multe scăderi de redactare, a însemnat totuși o importantă etapă în scrisul românesc și este până astăzi citată cu cinste în rândul periodicelor de valoare din cultura noastră. Nu mai amintim de cele următoare, ca „Aurora Română” a lui I. Bumbac, editate de Societate sau numai sprijinite moral și material de ea.

Dacă, dela Unire încoace, Societatea s’a desinteresat de soarta revistelor bucovinene, este din cauză că, în acest timp, ele au putut trăi și fără sprijinul ei. Iar dacă Societatea n’a editat în ultimii ani nici o revistă – așa cum proiectase de câțiva ani încoace – se datorește faptului că erau reviste suficiente în regiune. Să nu uităm că exista în Cernăuți și Universitatea locală, dela care porneau cele mai multe din revistele bucovinene.

Aceste împrejurări au dispărut. Suntem în plin războiu mondial. Universitatea cernăuțeană nu mai există, cel puțin temporar.

Chiar și în aceste împrejurări vitrege oricărei acțiuni literare, setea de cultură dela noi, izvorâtă dintr’o îndelungată tradiție culturală și alimentată de generații de vizionari, se cere satisfăcută. Sufletul Bucovinei este mereu avid de mai multă cultură, de mai multă lumină.

Iată de ce Societatea pentru cultură împreună cu „Societatea

scriitorilor bucovineni”, făcându-se ecoul acestui suflet, dă ființă acestei reviste, care pornește la drum în prag de nou an și în curs de eră nouă în viața țării noastre.

Cu toate că poartă numele provinciei noastre istorice, „Revista Bucovinei” n’are caracter regionalist și va îmbrățișa talentul literar oriunde ar apare. Își propune să se pună mai ales în slujba talentelor literare de aici și de pretutindeni.

Iată singurul nostru program și, după cât mi se pare, singurul posibil în actualele condiții. / **C. LOGHIN / vicepreședintele Societății pentru cultură**” (Revista Bucovinei, nr. 1/1942, pp. 1, 2).

După plecare lui Mircea Streinul la București, la sfârșitul lunii martie 1940, Societatea Scriitorilor Bucoveneni a existat doar cu numele, până în ianuarie 1942, când motivația unei reviste literare aprinde sufletele într-un rug uriaș, care va arde până la capăt.

În 1942, începe, practic, epoca „eroică și mucenică” a Societății Scriitorilor Bucoveneni, care, fără îndoială și deloc lozincard, chiar înseamnă „sufletul Bucovinei... mereu avid de mai multă cultură, de mai multă lumină”. Desigur că un suflet umbrit difuz de orgolii omenești, cum este și cel al lui Constantin Loghin, care pare să nu-și mai amintească de meritele lui Mircea Streinul și ale lui Grigore Nandriș în determinarea solidarizării breslei, cum nici de data reală a înființării SSB, 12 noiembrie 1938, pare să nu-și mai aducă aminte, preferând, ca obârșie temporală, data de 14 decembrie 1938, cea a înscăunării sale ca președinte și a primei șezători externe, în incinta Teatrului Național. Constantin Loghin încă era, la data apariției primului număr al „Revistei Bucovinei”, doar un „contabil al vieții scriitoricești”, cum ar zice Aurel Rău, fără aptitudini literare manifestate, deci „un diletant”, cum zicea Nandriș, care îndrăgea lumea aceea profundă, dar stranie, pitorească, dar greu de înțeles. Ulterior, odată cu descoperirea unui eroism lăuntric, Loghin va deveni, prin proba scrisului, și scriitor, ba chiar va și trăi scriitoricește, în numele unui ideal, sacrificându-se pentru acel ideal și îndurând martiriul anilor din urmă și umilința definitivei uitări într-un mormânt, ignorat de localnici, din Gura Humorului. Dar, în ianuarie 1942, copleșit încă de poziția sa elitistă, Constantin Loghin pare să fie expresia desăvârșită,

dacă nu cumva, vorba lui George Ionașcu, chiar o întrupată „pasivitate specific bucovineană”:

„Societatea scriitorilor bucovineni, o secție a Societății pentru cultură, în jurul căreia s’a grupat spontan tot ce este preocupare literară în regiune, și-a reînceput seria ședințelor literare săptămânale, iar duminică 14 Dec. 1941 și-a inaugurat, cu prilejul celei de-a treia aniversări, seria șezătorilor externe...

... Tot pentru păstrarea tradiției culturale în acest oraș și pentru a promova mișcarea literară și științifică din regiune, Societatea pentru cultură, în colaborare cu Societatea scriitorilor bucovineni, a înființat această „Revistă a Bucovinei”, ale cărei coloane sunt deschise talentelor literare și produselor intelectuale dela noi” (Revista Bucovinei, nr. 1/ 1941, pg. 25).

Tărânci din Cuculei-Mare

„Produsele intelectuale dela noi”

„Revista Bucovinei”, așa cum a fost concepută și continuată până în februarie 1945, când apar, comasate, ultimele două numere, amintește de teribla revistă a lui Iancu Nistor, „Junimea literară”, apărută, la Suceava, în 5 septembrie 1904, și continuată, din octombrie 1907, la Cernăuți, cu redacția pe str. Emiliei nr. 10, apoi pe str. Reședinței nr. 2, iar după Unire, pe str. Arhm. Eusebie Popovici, apoi pe str. Sextil Pușcariu nr. 9 și, în final, pe str. I. Flondor nr. 6.

„Revista Bucovinei”, ca și „Junimea literară”, nu a avut un program, iar între „Cuvintele de drum” ale lui Constantin Loghin, deja prezentate, și „dorințele” exprimate de George Tofan există o mult prea străvezie identitate. Zice George Tofan, rememorând începuturile „Junimii literare”, în 1914: „Dorința noastră cea mai vie, de care suntem animați în editarea acestei reviste, este ca să deșteptăm în publicul român gustul pentru lucrările literare românești de valoare și ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale românești. Căci numai astfel ne vom emancipa de înrâuririle străine, cari pot înăduși dezvoltarea liberă a particularităților noastre naționale” (Junimea literară, nr. 1-3/1914, pg. 5).

Asemănarea dintre cele două reviste („Junimea literară” apărea și prin anii ’40, dar, din lipsa fondurilor și a preocupărilor administrative, cu un singur „nr. 1-12” pe an) este normală și logică, pentru că „Revista Bucovinei” beneficia de maturitatea scriitorilor formați la „Junimea literară”, iar modelul moral al revistei lui Iancu Nistor se transferă firesc în modelul „Revistei Bucovinei”. Ce înseamnă „model moral”, termen pe care elitele planturoase ale vremii noastre nu l-au mai auzit? Exact ceea ce descifrase Mircea Streinul și impusese, în planul

relațiilor, drept caracteristici definitorii ale iconarismului.

Modelul moral junimist cerea un adevărat cult al eroismului cultural al înaintașilor, desfășurat programatic și persuasiv, iar „Revista Bucovinei” își începe misiunea cu un medalion Adrian Forgaci, scriitor bucovinean „mort în prima decadă a acestui secol”, căruia îi publică și „Două traduceri din Eminescu” în limba germană. Eminescu, de altfel, devenise o adevărată obsesie bucovineană și, deși Poetul Nepereche căpătase un statut de poet continental, după ce un alt bucovinean, Em Grigorovitza, îi tradusese opera lirică în limba germană și o publicase, în două ediții, la Berlin, încă mai existau intelectuali bucovineni, precum Laurentie Tămăiaș sau N. Tcaciuc-Albu, care intraseră într-o adevărată competiție a traducerilor eminesciene. Și se mai scriau și puzderii de studii despre opera, despre viața și despre rudele poetului, ștafeta fiind preluată, de la junimiștii Ion Grămadă, George Tofan, Liviu Marian, Vasile Gherasim și Grigore Nandriș, de Leca Morariu, care edita și Buletinul „Mihai Eminescu”, de Ilie E. Toruțiu, cu cele 13 volume de „Studii și documente literare”, de Aurel Vasiliu, de Traian Cantemir, de Constantin Loghin și, desigur, de profesorul și poetul Nicolai Tcaciuc-Albu.

În paginile „Revistei Bucovinei” au beneficiat de recuperare, prin studii bio-bibliografice, dar și prin republicări de opere, corifeii literaturii Bucovinei de altădată: **Aron Pumnul** și „Lepturile lui Aron Pumnul”, prezentate și comentate de Constantin Loghin; **Vasile Gherasim**, poet, prozator și filosof, comentat de Constantin Loghin și de o adevărată pleiadă românească și evocat, în cunoștință de cauză, de fratele poetului, Oreste Gherasim; pictorul **Epaminonda Bucevschi**, cel mai bun prieten al lui Ciprian Porumbescu; **Iraclie Porumbescu**, acel „Creangă al Bucovinei”, cum îl numea Leca Morariu pe acest mare prozator bucovinean, dar inconfundabil și, deci, necomparabil nici măcar cu genialul humuleștean; **T. Robeanu**, marele poet contemporan cu Eminescu și supranumit, de același Leca Morariu, „un Eminescu al Bucovinei”, deși între George, fiul teologului universitar Eusebie Popovici, cel pe nedrept atacat de Eminescu, și poetul nostru național, care-și zicea, calamburist, printr-o întrebare, T. Robeanu (Te robea, nu?), a existat, întotdeauna o atitudine rece, aproape ostilă; **Mihai**

Teliman, marele satiric siretean, pe care Leca Morariu, în baza unei nejustificate stereotipii, îl numise „Caragiale al Bucovinei”, aceeași sintagmă fiind folosită și de Nicolae Iorga; **Alecu Hurmuzachi**, personaj incredibil al începuturilor culturii scrise românești și ale emancipării românilor; **Tudor Flondor**, marele compozitor bucovinean, cunoscut în Europa vremii lui și care, datorită duplicității bucovinene, era pe cale să-l detroneze pe Ciprian Porumbescu de pe scaunul ceresc al provinciei noastre; **Ion Roșca**, acel simbol al iconarismului, asumat ca atare de o întreagă generație lirică, autorul poemului care avea să devină imn al iconarilor, „Neohaiducească”; **George Tofan**, reformatorul școlii românești din Bucovina, publicist aprig și intransigent; **Eudoxiu Hurmuzachi**, autorul celebrei colecții de documente istorice și boier cumsecade, aflat mereu de partea românilor din satele și târgurile bucovinene.

În paralel, „Revista Bucovinei” promova o nouă generație scriitoricească, o generație pe cale de a-și afla o identitate, dar, din păcate, îmbrâncită dur în anonimatul înstrăinărilor comuniste. Din această pricină, tineri scriitori de atunci, precum Aurel Bogaci, Aurel Fediuc, Ștefan Baci, Victor Săhleanu, Dimitrie Loghin, Neculai Tăutu, Ștefan Rezuș, Dragoș Vicol, Ben. Mihăescu (Mihai Bâdea, pe care îl cunoaștem și sub pseudonimul Arcadie Arbore) sau George Sidorovici au rămas, până astăzi, iluștri necunoscuți ai Bucovinei, în ciuda faptului că unii dintre ei s-au afirmat în alte domenii (cazul pictorului Dimitrie Loghin) sau au îngenuchiat în fața regimului, cel mai adesea în aparență (precum Dragoș Vicol, George Sidorovici sau Ben. Mihăescu, apoi, cu o demnitate sacerdotală, și Petru Rezuș).

Din paginile „Revistei Bucovinei” putem descifra, în ciuda laconismului relatărilor, toate semnele, doar cu inițialele, de Dragoș Vicol, și elemente din istoria Societății Scriitorilor Bucovineni:

„**S.S.B. cu colinda**”. – Ocrotită de înțelegerea nelimitată a Societății pentru Cultură, a cărei secție este, Societatea Scriitorilor Bucovineni are puțința să facă modeste, dar savuroase descinderi în orașele de provincie bucovinene. Storojineț, Rădăuți, Suceava s’au perindat în bine primite șezători și în spontane manifestări de înfrățire

între scriitori și intelectualii localnici. Cele ce vor urma vor avea, de bună seamă, cel puțin aceeași reușită. / **D.V.**” (Revista Bucovinei, nr. 8/ 1942, pg. 339).

„**S.S.B. între răniții din Lemberg.** – Când am primit invitația Inspectoratului propagandei din Cernăuți să contribuim cu scrisul nostru la șezătorile pe care acest inspectorat le-a pregătit pentru răniții români din Lemberg, am plecat încolo lipsiți de convingerea că facem un lucru util. Am acceptat invitația din politețe și, poate, din dorința de a vedea un oraș străin, dar cu strângerea de inimă că încercăm o experiență care va rata: martirii întorși de pe front așteaptă altceva decât divertismentul scrisului nostru.

Și, iată, n’a fost așa! Ne-am regăsit prieteni. Am primit și am dat lacrimi. Am fost, fără meritul nostru, solii din țară, de acasă. Am rupt pentru câteva ceasuri singurătatea depărtărilor, cu graiul românesc. Am cules din ochii lor mulțumita, am văzut cât de buni sunt în chinurile lor și am plecat de la ei umiliți, ca la o ieșire din biserică. / **D.V.**” (Revista Bucovinei, nr. 3/1943, pg. 147).

„**Societatea scriitorilor bucovineni**, patronată de Societatea pentru cultură, a cărei secție este (și notăm: înființată în 1938, pentru a corecta o greșală de informație din „Cetatea Moldovei”, care lasă a se înțelege că această societate ar fi recent constituită), își continuă, fără reclamă, dar cu temei, munca. În fiecare Sâmbătă seara membrii ei se adună în cenaclu. Rezultatul: o bogată serie de tipărituri sub egida societății și în vara aceasta, până acum, cinci șezători scriitoricești: Storojineț, Câmpulung, Vatra Dornei, Suceava și Gura Humorului. / **D.V.**” (Revista Bucovinei, nr. 7/1943, pg. 351).

Raportul lui Constantin Loghin

O sinteză a istoricului Societății Scriitorilor Bucovineni, în perioada 1942-1943, a fost făcută de președintele SSB, Constantin Loghin, cu ocazia Adunării generale a Societății Scriitorilor Bucovineni, din 2 octombrie 1943, când deja există un patrimoniu al obștii scriitoricești în sine, care, în mod firesc, se adaugă patrimoniului cultural bucovinean de până atunci.

Constantin Loghin aduce precizări despre „ședințele interne”, pe care Dragoș Vicol, din postura de cronicar, le numește cu un termen modern, cenaclu, despre cărțile apărute într-un început de editură SSB, numit Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni, despre șezătorile externe, organizate în orașele Bucovinei, cu precizarea datelor în care au avut loc și a numelui scriitorului emblemă pentru o localitate sau alta, omagiat prin șezătorile de vară, precum și despre scriitorii români din Societatea Scriitorilor Români, care au fost oaspeții Cernăuților și ai Societății Scriitorilor Bucovineni, despre cele două publicații periodice ale scriitorimii bucovinene, despre noi primiri de membri în SSB și despre alegerea unui nou comitet de conducere al SSB.

Raportul lui Constantin Loghin înseamnă un capitol monografic distinct și demn de a fi cunoscut ca atare:

„**Adunarea generală a Societății scriitorilor bucovineni.** – În ziua de 2 Oct. 1943, Societatea scriitorilor bucovineni, Secție a Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, și-a ținut adunarea generală, în care și-a votat regulamentul de funcționare și a proclamat noi membri în societate.

În fața acestei adunări d-l C. Loghin, președintele societății, a

făcut o dare de seamă asupra activității societății în ultimii doi ani, din care reproducem:

Activitatea Societății scriitorilor s'a desfășurat în cadrul ședințelor literare săptămânale. Aceste ședințe au continuat regulat și în ultimii doi ani, când am ținut 74 ședințe literare. Programul acestora s'a alcătuit din citiri de opere proprii, din discuții asupra acestor citiri și din alte discuții asupra problemelor literare.

Unele ședințe au avut program special ca, de pildă, comemorarea unui scriitor (Liviu Marian, 28 Noembrie 1942) sau recepția de scriitori în vizită prin Cernăuți: 12 Dec. 1942, recepția scriitorilor Al. Philipide, Matei Alexandrescu, G. Cărare și V. G. Dumitrescu; 10 Aprilie 1943: Pan Halipa; 12 Iunie 1943: Ionel Teodoreanu.

Roadele acestor ședințe s'au evidențiat în publicațiile și manifestările externe ale societății. Din colaborarea aproape exclusivă a membrilor Societății scriitorilor bucovineni au trăit și trăiesc două reviste: „Revista Bucovinei” și „Bucovina literară”. Scriitorii noștri au colaborat și colaborează și la alte reviste ca: „Vremea”, „Universul literar”, „Gândirea”, „Cetea Moldovei”, „Convorbiri literare”, „Revista fundațiilor” ș.a.

Ca manifestări externe sunt de amintit șezătorile organizate de Societatea scriitorilor în Cernăuți și orașele din provincie. Obiceiul lor a fost inaugurat încă înainte de ocupația rusească.

Aceste șezători au continuat în verile anilor 1942 și 1943, după următorul itinerar:

12 Iulie 1942, în Storojineț;

26 Iulie 1942, în Rădăuți;

2 August 1942, în Suceava, precum și una în Cernăuți.

Urmând un plan unitar de organizare, fiecare șezătoare a fost închinată unui bărbat dispărut, originar din acea localitate. Astfel, șezătoarea din Storojineț a fost închinată scriitorului E. Grigorovitz și s'a făcut un pelerinaj la mormântul lui I. Flondor, șezătoarea din Rădăuți, lui Samson Bodnărescu, șezătoarea din Suceava, lui I. Grămadă, și cea din Cernăuți, lui T. Robeanu.

În vara anului 1943, s'au organizat următoarele șezători:

6 Iunie 1943, în Storojineț;

13 Iunie 1943, în Câmpulung;

14 Iunie 1943, în Vatra Dornei;

20 Iunie 1943, în Suceava;

4 Iulie 1943, în Gura Humorului și

29 August 1943, în Cozmeni.

Și șezătorile din vara aceasta aveau tema să comemoreze și să sărbătorească pe scriitorii din acea regiune.

Am colaborat și la alte manifestări publice. Astfel: în șezătoarea din 13 Decembrie 1942, alături de scriitorii Al. Philipide, Matei Alexandrescu etc.; la 23 Ianuarie 1943, în festivalul organizat de Inspectoratul regional de propagandă și, a doua zi, la șezători organizate la spitalele cu răniți din Lemberg.

Am contribuit și la academiile organizate de societatea muzicală „Armonia”, în cursul iernii și al primăverii. Aproape la fiecare academie a citit câte un scriitor din operele proprii, așa că aproape toți scriitorii au citit la aceste academii.

La invitația postului de radio-difuziune Iași, o serie de scriitori bucovineni au conferențiat în acest post. Astfel, au vorbit d-nii: A. Vasiliu, C. Loghin, N. Tcaciuc-Albu, Dr. Vitencu, Gh. Drumur ș.a.

Continuând seria publicațiilor proprii în „Colecția Societății scriitorilor bucovineni”, serie începută încă înainte de ocupația rusească, au apărut, cu începere din Martie 1943, următoarele broșuri noi:

proză:

A. Vasiliu: „Bucovina în viața și opera lui Eminescu”

Augustin Z.N. Pop: „Aglaiia, sora lui Eminescu”

C. Loghin: „M. Eminescu și A. Pumnul”

E. Ar. Zaharia: „Antologie Rădăuțeană”

versuri:

Dr. Vitencu: „Caiet de Duminică”

G. Noveanu: „Laude”

G. Voevidca: „Pro patria”

N. Tcaciuc-Albu: „Poezii chinezești”.

*

Noi membri în Societatea scriitorilor bucovineni. – Adunarea

generală din 2 Octombrie 1943 a Societății scriitorilor bucovineni a ales următorii noi membri:

Cârdeiu Adelina, Cârdeiu Ion, Chindriș-Codrescu Emil, Livadă Melania, Loghin Dumitru, Noveanu Gheorghe, Pop Augustin Z. N., Putneanu Aurel, Suluțiu Viorel, Tăutu Nicolae, Vicol Dragoș, Todoran Gheorghe și Zegreanu Emil.

*

Noul comitet al Societății scriitorilor bucovineni. – În adunarea generală din 2 Octombrie 1943, Societatea scriitorilor bucovineni și-a ales următorul comitet:

Președinte: C. Loghin; **vicepreședinte:** A. Vasiliu; **secretar:** Augustin Z. N. Pop; **membri fără funcție:** Gh. Noveanu și Gh. Drumur; **cenzor:** Dr. Vitencu; **supleanți:** Gh. Todoran și I. Cârdeiu; **secretar de redacție la revistă:** Tr. Cantemir. / Melania Livadă. / **D.V.** (Revista Bucovinei, nr. 10/1943, pp. 504-506).

Epoca „eroică și martiră”

În primăvara anului 1944, odată cu rostogolirea frontului, dinspre stepele rusești, înspre teritoriile românești, Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, Societatea Scriitorilor Bucovineni, „Revista Bucovinei”, dar și mulțimea oamenilor de artă încep pibegia prin propria lor țară, risipindu-se care-ncotro. Dar și în aceste condiții vitrege, „Revista Bucovinei” continuă să apară, exprimând admirația față de Leca Morariu, care, în exil românesc la Râmnicu Vâlcea, izbutește să scoată la timp toate cele trei reviste ale sale, „Făt-Frumos”, „Fond și formă” și Buletinul „Mihai Eminescu”. Constantin Loghin, care preia secretariatul revistei, la Timișoara („Redacția și Administrația: Cernăuți, refugiată la Timișoara, str. Roentgen 3”. Secretari de redacție: Constantin Loghin și Dragoș Vitencu; din noiembrie, „Revista Bucovinei” se mută în Timișoara II, str. 3 August nr. 9, iar Constantin Loghin rămâne singurul secretar de redacție), Constantin Loghin, deci, nu pare să-și conștientizeze propriul eroism, cel subliniat de Petru Rezuș, în scrisorile adresate lui Leca Morariu, în 14 aprilie 1944 („Urmăresc cu mâhnire calvarul D-lui C. Loghin, cu nimic deosebit de al Dv.”) și în 5 iulie 1944 („Revista Bucovinei, la Timișoara, cu aceeași dârză hotărâre, pare că ar apărea la Cernăuți din nou ocupați de ruși”).

„Revista Bucovinei” are, în cumplitul an 1944, un rol deosebit în menținerea solidarității culturale a românilor bucovineni, așa că, pe lângă paginile ei obișnuite de literatură, de critică literară și de critică de artă, vehiculează informații despre noile adrese ale membrilor Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina și ai Societății Scriitorilor Bucovineni, întreținând și o bogată corespondență, dar și menținând nestins „rolul social” și național al literaturii, așa cum îl

descifrase Mircea Streinul.

Știrile vehiculate de „Revista Bucovinei” întregesc raportul lui Constantin Loghin din anul anterior, oferind informații și despre statutul de membri ai Societății Scriitorilor Bucoveneni, pe care îl aveau mulți publiciști și scriitori bucovineni, încă din 1938, din 1939 sau măcar din 1942, când Societatea, „nici moartă, nici vie”, în perioada aprilie 1940 – ianuarie 1942, reînvie și se definește literă cu literă:

„**Comitetul Societății pentru cultură.** Fiindcă ni se cer adresele din refugiu ale membrilor din comitetul Societății pentru cultură, le comunicăm mai jos pe cât le cunoaștem:

preș. **Max Hacman** în Turda, p-ța 6 Sept. 13;

vicepreș. **C. Loghin** în Timișoara III, str. Roentgen 3;

vicepreș. **Crest. Bucevschi** în Râmnicu-Vâlcea, str. Gen. Praporgescu 45;

secretar **Cl. Usatiuc** în Orlat, jud. Sibiu, str. Lungă 141;

casier **Cornel Tarnavski**, Brad, Calea Moșilor 10;

bibliotecar **Milian Șesan** în Râmnicu Vâlcea, str. Traian 191 bis;

membri în comitet: **Dragoș Vitencu**, în Buziaș băi, jud. Timiș-Torontal, str. Mărășești 9; **Ilie Mandiuc**, în Brad, str. Iazului 6; **Procopie Jitariu**, în Timișoara, Căminul de ucenici, str. Reg. Maria 15; **Artemie Găină**, în Turnu-Severin, Școala primară IV, str. Independenței; **Vasile Olinici**, în Timișoara, Fratella 1/36; **Ilie Sava**, Brașov, Uzina electrică; **Oct. Scalat**, Călimănești, jud. Vâlcea; **Dr. Șt. Piersic**, Seliște, jud. Sibiu.

Nu cunoaștem adresele membrilor din comitet: **Ilie Câmpan**, **Aur. Banileanu** și **Fil. Doboș**.

Adrese de scriitori bucovineni. Deoarece din multe părți ni se cer adrese de scriitori bucovineni și colaboratori de-ai noștri în refugiu, comunicăm câteva pe care le cunoaștem:

N. Tcaciuc Albu în Brad, str. Vânătorilor 20;

Leca Morariu, R.-Vâlcea, str. Ap. Dumitrescu 18;

Gr. Rațiu, Turda, str. Regina Maria 1;

S. Anton, Caracal, str. Traian 46;

Gruia Bodnărescu, Sânnicolaul Mare, str. Regele Ferdinand

16;

Ben. Mihăescu (Bâdea Mihai), Sânnicolaul Mare, str. Reg. Maria 12

R. Băcu, Buziaș-băi, str. Eroilor 1;

Chelariu Traian, București IV, str. Ionescu Baican 7;

Cantemir Tr., com. Strejești, jud. Romanați;

Cârdeiu Adelina, Timișoara, str. Mihai Viteazul 16;

Drumur Gh., com. Brezoiu, jud. R.-Vâlcea;

Livadă Melania, Brad, Liceul de fete;

Noveanu Gh., Sibiu, Inspectoratul Muncii;

Plop Teodor, Abrud;

Popovici Seb., București V, Rozelor 3;

Pătrăuceanu Gh., Alba Iulia, str. Reg. Ferdinand 11;

Pop Augustin Z.N., Timișoara, str. Miron Costin 6;

Rezuș T., Caransebeș, Academia teologică;

Todoran Gh., Timișoara, Căminul de ucenici, str. Regina Maria 15;

Vicol Dragoș, com. Mihăilești, jud. Vlașca la Reg. 21 Inf. P.S. Comp. I. Recruți;

Zaharia E. Ar., Abrud;

Zegreanu Emil, București VI, Epicol 68;

Cine cunoaște și alte adrese, îl rugăm să ni le comunice și nouă” (Revista Bucovinei, nr. 5/1944, pg. 197)

Pribegi printr-o Românie însângerată și deja bântuită de spaima negurosului viitor roșu, scriitorii bucovineni aveau, în vara anului 1944, o singură lumină de urmat, cea a tradițiilor culturale, naționale și sociale, reprezentată de Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, care își mai făcea auzit cuvântul doar prin „Revista Bucovinei”, un adevărat cor neauzit al simțirilor bucovinene. Exista, în fiecare scriitor român din Bucovina, o tărie eroică, înfiripată din cunoașterea aprofundată a „Bucovinei eroice și martire”, Bucovina spiritului, a identității, a veșniciei. Tocmai de asta, în anii aceia nesiguri, Milian Șesan, aidoma fiecărui bucovinean, încerca un recurs întremător

la memorie:

„**Bucovina culturală.** După eliberarea din Iunie 1941 de sub jugul trecător bolșevic, Bucovina intelectuală a pășit de îndată la întărirea suflătească și națională a regiunii năpăstuite. Pentru contracararea subversivei propagande bolșevice, s'a pus în mișcare intelectualitatea bucovineană, fie pe cale oficială, prin propagandă patronată de autorități, fie pe cale particulară. Ne reținem îndeosebi asupra acestei inițiative particulare, care în Bucovina a dat totdeauna cele mai bune și mai efective rezultate. Această inițiativă a fost de două feluri, una purtată oral de cuvântul scriitorilor bucovineni la șezători publice și cicluri de conferințe, cealaltă depusă în scris. Au confluat la această operă nu mai puțin de 25 publicații periodice, provenind din cercuri consacrate științifice sau de specialitate, apoi din cercuri literare și școlare. Totul trebuia întreprins, când Universitatea Cernăuțeană rămase cu durere în lichidare.

În fruntea mișcării culturale stă venerabila și vrednica „Societate pentru cultura și literatura română în Bucovina”, intrată în anul 82 de existență, care a editat: „Revista Bucovinei” pentru promovarea artelor frumoase. Pe lângă articole beletristice, poezii și cronică, au apărut și numeroase articole de omagiere la adresa marilor personalități bucovinene și din mediul bucovinean, precum au fost Mihai Eminescu, Aron Pumnul, Liviu Marian, Vasile Gherasim, Epaminonda Bucevschi, Iralie Porumbescu, T. Robeanu, Tudor Flondor, Ciprian Porumbescu, Leon Goian, Gh. Tofan, Iancu Flondor, Alecu Hurmuzachi, Mihail Teliman, Ioan Roșca, articole ieșite din pana d-lor: Const. Loghin, Teaciu Albu, Aurel Vasiliu, Aug. Z. N. Pop, Traian Cantemir, Dragoș Vitencu. În paginile revistei se discută și probleme fundamentale de documentare, precum este: Mesianismul rusesc (D. Vitencu), Adnotări în legătură cu începutul literaturii în limba română (A. Vasiliu) și Considerațiuni antropogeografice asupra Bucovinei (G. Nimigean). Prof. Const. Loghin scoate apoi la lumina tiparului importanta lucrare: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina la 80 de ani, istoric și realizări (1943). Această lucrare este o sinteză deplină a marei activități de culturalizare românească în Bucovina, săvârșită timp de 80

ani; este mai bine zis o istorie a Bucovinei, văzută prin prisma Artei bucovinene, în care și-a dus traiul intelectualitatea românească, într'o pilduitoare activitate culturală...

... „Bucovina literară” din Cernăuți este un supliment duminical al ziarului „Bucovina”, cu un cuprins literar, istoric și folcloric, sub redacția scriitorului Gh. Drumur, articolele fiind semnate de prof. S. Reli, M. Șesan, I. Mandiuc, V. Pintilescu, D. Isac, G. Todoran, A. Vasiliu, M. Cosmineanu. Din acest supliment se dezvoltă un cerc literar cu activitate intensă, care a editat, în 1943, o meritoasă colecție de broșuri propagandistice, privitoare la mănăstirile Bucovinei, și anume: Prof. S. Reli, Mănăstirea Putna; prof. I. Mandiuc, Mănăstirea Sucevița; Păr. Dr. E. Costea, Mănăstirea Voroneț și Schiturile și sihăstriile Bucovinei de altă dată; prof. M. Șesan, Mănăstirea Dragomirna; prof. Chindriș Codrescu, Mănăstirea Vatra Moldoviței. Acelaș cerc a organizat, prin grija dir. I. Munteanu, inspector regional al Ministerului propagandei, un ciclu de conferințe al marilor scriitori români, și a comandat un bust al poetului Mihai Eminescu pentru una din piețele Cernăuților / **M. Șesan**” (Revista Bucovinei, nr. 6/1944, pp. 211-213).

Cântecul de lebedă

„În pragul celui de-al IV-lea an. „Revista Bucovinei” este un făt al războiului. Născută sub bubuit de tun, în Ianuarie 1942, din dorința Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina de a pune coloanele ei la îndemâna talentelor literare ale Bucovinei, revista își continuă în aceleași grele condiții apariția până azi, reușind să grupeze în jurul ei cele mai de seamă condeie literare ale acestei provincii. Ne putem mândri că în trieniul de existență aproape nu este scriitor bucovinean – evident, în prima linie, scriitor în accepția literară a cuvântului – care să nu se fi înscris pe coperta acestei reviste.

N’am creat curente, nu reprezentăm o școală literară, n’am dat directive, n’am încercat să impunem anumite atitudini literare, ci ne-am mulțumit să dăm prilej de manifestare talentelor literare, indiferent de provincie, evident, în prima linie, celor originari din Bucovina.

Tot cu sprijinul material al Societății pentru cultură, care și-a înțeles și în acest sens misiunea-i culturală, am putut îmbunătăți dela an la an condițiile tehnice de apariție a revistei, am putut tipări mai multe broșuri de proză și versuri ale colaboratorilor noștri și eram pe cale să punem bazele unei mari edituri de cărți literare și științifice.

Intențiile noastre însă au fost brusc întrerupte în Martie 1944, când a trebuit să luăm din nou în mână toiagul pribegiei. Ne-am părăsit meleagurile dragi și ne-am împrăștiat în toate vânturile. Cetitorii ni s’au pierdut, colaboratorii ni s’au risipit, comitetul Societății pentru cultură s’a resfîrat în toate unghiurile țării, vremurile și împrejurările ni s’au ridicat stîncă împotrivă, iar interesele culturale ale Bucovinei – câtă a mai rămas – nu mai pot fi apărute cu demnitate.

În astfel de condiții, se punea revistei atunci și se pune și astăzi

întrebarea: mai are rost să existe? Când nu poate reprezenta cum trebuie culturalitatea bucovineană, mai este demnă de sacrificiile materiale ale Societății pentru cultură?

Dacă sunt glasuri care cred că ne pot nega dreptul de existență, sunt iarăși altele, foarte numeroase, care ne îndeamnă cu stăruință să continuăm. Dacă nu putem fi făclia care să lumineze puternic până în zări depărtate, să fim cel puțin luminița sfioasă care pâlpaie ca să despică în fâșii zidul de întunecare care ne stă în cale.

În conștiința acestei misiuni continuăm și-i rugăm pe cetitorii și prietenii noștri să fie convinși că facem ce ne stă omenește în putere pentru a corespunde misiunii care revine acestei reviste și Societății pentru cultură. / **C. Loghin**” (Revista Bucovinei, nr. 1-2/1945, pp. 1, 2).

Acesta a fost cântecul de lebedă al scriitorimii bucovinene, chiar dacă, pe ici, pe colo, încă mai apare o carte de autor sau o antologie.

Scriitorul bucovinean și literatura bucovineană se scufundă, dureros de lent, în uitare, în suferință.

Bucoveninii, adevărați „aristocrați ai simțirii”, continuă să lucreze și să tragă nădejde.

„Am vrut să-ți trimit matală și încă la câțiva o listă a scrierilor mele nepublicate, de la 1945 încoace. Am realizat însă acest lucru numai față de Teodor Bălan, care și el mi-a trimis o asemenea listă, ca s-o păstrez. Adică ne-am gândit noi în mintea noastră de bucovineni naivi că lucrările noastre ar fi de valoare și că ar fi păcat să se piardă orice urmă în valurile vieții, care trec cu nepăsare peste toate cele omenești”, îi scria N. Tcaciuc-Albu, în 6 februarie 1956, lui Leca Morariu.

„Prietenii s-au nevoit acolo (la Suceava, iar „prietenii” erau Constantin Loghin, George Antonescu și Dimitrie Loghin – n.n.) să facă o revistă „Pagini bucovinene”, dar au eșuat... Vom încerca din nou. Eu mă voi repezi zilele ce vin la Min. Prop. Spre a interveni la I. Vesper”, îi scria aceluiși Leca Morariu, în 10 noiembrie 1946, Petru Rezuș, lăsându-ne informația că Iulian Vesper își agrava situația din dosarul personal, slujind un „guvern antidemocratic”. Și tot Petru Rezuș scria, în 12 august 1944, de la Caransebeș, că, „de când cu refugiul tuturor Bucovenenilor noștri dragi, casa mi s-a umplut până la refuz cu neamuri

și cunoscuți... Alții au rămas pe loc, ca bătrâna mea mamă, care n-au vrut să se urnească din loc (întâmplare repovestită în „Bejenirea Rădăuților”, publicată în „Revista Bucovinei” – n.n.)... / Stăm zilnic de vorbă despre ale noastre – minunile noastre scumpe arborosene – lăcrămăm mult și așteptăm ziua cea sfântă a pelerinajului spre casele noastre”. Cam la fel scria, într-un articol din „Deșteptarea”, și Ștefan Piersic, tatăl cunoscutului actor.

„Eu o duc, să zicem, prost... Totuși am luat hotărârea să nu mă las învins de greutate și adversități. Mai ales că mi-i dor de pământul bucovinean... Am avut de suferit și în alte privințe. Noroc că sunt sănătos și încă neblazat”, scria, în 14 septembrie 1946, Traian Chelariu, adresându-se lui Leca Morariu sau poate sieși.

În Bucovina, cea atât de nepământește tânjită, mărșăluiau trupele rusești, luptătorii din munți erau uciși de frații lor, românii, iar scriitorii erau îmbrânciți în temnițe sau numai în uitare.

Cărțile Bucovinei au fosat arse, în curtea interioară a închisorii din Suceava, timp de zece zile, începând din 10 și până în 20 iulie 1952. „Se ard cărțile. Un rug înfiorător fumegă de zile întregi, mereu alimentat cu alte maldăre de cărți, cărți smulse de prin casele și de prin sufletele românilor. Dispar în lacome flăcări ediții rare, cărți de rugăciune străvechi, iscusit caligrafiate de înțelepții călugări ai mănăstirilor de odinioară. Dispar cărțile în cenuși stranii de parcă s-ar incinera identitatea neamului, de parcă noi am fi fost izgoniți definitiv din viitor. / Din celule, privim printre zăbrele cumplita urgisire a cărților și, asemeni cenușilor din curte care se golesc de cuvinte, trupurile noastre se pustiesc de speranță”, avea să rememoreze câmpulungeanul Ilie Ilisei, în „Dosarele suferinței” (Suceava, 1999, pg. 18), clipele de groază ale arderii cărților Bucovinei, pe care le trăise, de la aceeași fereastră îngustă a celulei, împreună cu fostul Rezident Regal George Flondor și cu actorul Aurel Vizitiu.

Iar dacă visul lui Constantin Loghin, George Antonescu, Dimitrie Loghin și Petru Rezuș de a înființa „Pagini bucovinene” s-a spulberat, nefiindu-le lor ursită o astfel de responsabilitate, ci comuniștilor din anii '80, un ziar tot apare, la Suceava, „Lupta Poporului”, începând cu 1 septembrie 1946. Doi ani mai târziu, se

confiscă și „Casa Națională”, care ar fi aparținut „unei cliici de acționari și reacționari”, adică elitele culturale ale Bucovinei de altădată. Încet, încet, pe urmele sacre ale lui T. Robeanu, Vasile Gherasim sau Mircea Streinul pășește bășos un strungar analfabet din Putna, Marcu Zubaș, cu poemul „oral”, caligrafiat de un strungar alfabetizat, „Ciocan-Seceră-Condei”. Lui i se alătură, din nefericire, foștii iconari Dragoș Vicol („Cântec de dragoste pentru strung”) și George Sidorovici („Strungarul despre Eminescu”: „Tovarășe poet, obosita mână de la strung răsfoiește-n seara asta paginile albe”).

Poezia a murit. Memoria a murit.

Pe pământul însângerat al memoriei pășesc, în cadență, membrii Cenaclului literar al Filialei Uniunii Scriitorilor, compus, din 18 ianuarie 1950, din George Dan, Dragoș Vicol, Valeria Boiculesi, Traian Filip, Ecaterina Mihăescu și Ilarie Poștariu.

Începe un veac nou, un veac fără memorie și fără de identitate, care continuă și în zilele noastre.

Și, totuși, timpul s-a oprit în loc, s-a pietrificat pe ghețurile acelui februarie 1945, când tragic a răsunat în memoria ofilită cântecul de lebadă al adevăratei scriitorimi bucovinene, șoptit de Constantin Loghin.

Iar memoria, cea mișcătoare de timp trăitor, poate începe de la cărțile Bucovinei, măcar de la cele care au supraviețuit rugului (Iancu Nistor, tribunul Unirii, pentru că a refuzat arderea cărților vechi din Biblioteca Academiei, a fost dat afară din Academie și încarcerat, la 74 ani, pentru 5 ani nesfârșiți, la Sighetul Marmăției). și cu numele vechilor și adevăraților scriitori ai Bucovinei, cu care o să ne familiarizăm cât de cât, măcar cât consătenii dintr-un sat mare.

Cărțile Bucovinei, care formează patrimoniul Societății Scriitorilor Bucoveneni, ar fi, conform penultimei coperti a „Revistei Bucovinei”, următoarele:

Theodor Bălan, „Correspondența lui Gh. Tofan”, Cernăuți, 1943, Editura Asociației Învățătorilor

Theodor Bălan, „Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina / 1848”, Biblioteca Institutului de istorie națională a

Universității Cluj-Sibiu, Sibiu, Tipografia Kraft & Drotieff, 1944

Teodor Bălan, „Eudoxiu Hurmuzachi și colecția lui de documente”, Anuarul Institutului de istorie națională Cluj-Sibiu, 1944

Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, Editura „Mitropolitul Silvestru”

Eusebiu Cămilariu, „Cordun”, roman, Editura Fundației Regale, București, 1942

E. Chindriș-Codrescu, „Mănăstirea Vatra Moldoviței”, Cernăuți, 1944, Colecția „Bucovina tânără”

E. Codrescu, „Camaradul”, roman, Cernăuți, 1943, Editura „Dacia Traiană”

M. Gr. Constantinescu, „Prefață la istoria literaturii de G. Călinescu”, Iași, 1942

Lucian Costin, „Din viața scriitorilor”, foiletoane, eseuri, vol. II, Tipografia Caracaleanu, Craiova, 1944

Lucian Costin, „Activitatea poetică a scriitorului Ioan Alex. Bran-Lemenyi”, Tipografia Caracaleanu, Craiova, 1944

George Drumur, „Sufete în azur”, poeme, Editura „Bucovina”, București, 1940

George Drumur, „Vatra cu stele”, versuri, Editura ziarului „Bucovina”, Cernăuți, 1942

Grigore I. Grecu, „Vise din țara fagilor”, versuri, București, 1944, Editura „Bucovina”

Vasile Grecu, „Învățăturile lui Neagoe Basarab”, versiune grecească, Editura Academiei Române, București, 1942

Petru Iroaie, „Natură și sens popular românesc”, Iași, 1942

Petru Iroaie, „Sulla poesia popolare italiana, Iași, 1942

Dumitru Isac, „Cunoaștere și transcendență”, Cernăuți, 1943, Editura „Mitropolit Silvestru”

Teofil Lianu, „Carte de cruciat”, versuri, Editura „Gruparea de Nord”, Cernăuți, 1943

Constantin Loghin, „Aron Pumnul – Mihai Eminescu”, Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni, Editura „Mitropolit Silvestru”, Cernăuți, 1943

Constantin Loghin, „Gramatica limbii române”, Cernăuți,

1943, Editura „Mitropolitul Silvestru”

Constantin Loghin, „Istoria literaturii române”, Ediția XIV, Timișoara, 1945, Editura „Mitropolitul Silvestru”

Dr. O. Lupu, „Acțiunea sanitară în Bucovina”, Cernăuți, 1943, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”

Octavia Lupu-Morariu, „Frunză verde, dor și floare”, Biblioteca „Făt-Frumos”, Râmnicu-Vâlcea, 1944

Dragoș Luța, „Paza”, nuvele traduse, Editura „George Drumur”, Cernăuți, 1942

G. Maxim Burdujanu, „Il critico d'arte Demetrio G. Goleescu e l'Italia”, Cernăuți, 1944, Buletinul „Institutul Cernăuți”

Leca Morariu, „Țara Scaunelor de domnie”, Cernăuți, 1944

Leca Morariu, „La munte”, Biblioteca „Făt-Frumos”, nr. 12, Iași, 1942

Leca Morariu, „Veronica Micle”, Biblioteca Institutului „Cernăuți”, Cernăuți, 1942

Leca Morariu, „Miron Costin”, Cernăuți, 1942

Leca Morariu, „De la noi”, basme, Editura Casei Școalelor, București, 1942

Leca Morariu, „Ep. Bucevschi în corespondență cu C. Porumbescu”, Cernăuți, 1943, Colecția Institutului „Cernăuți”, nr. 28

Leca Morariu, „Bucovina turistică”, Editura „Institutul Cernăuți”, Cernăuți, 1943

N. Moțoc-Epureanu, „Un imperativ al vremii: „Institutul Român de cercetări genealogice”, Iași 1942, Colecția Genealogică

Ion Munteanu, „Spitalul 2 de campanie”, Editura „Cultura Bucovinei”, Cernăuți, 1943

George Noveanu, „Laude”, Editura „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1943

Dr. Ștefan Piersic, „Situația României zooeconomice”, Cernăuți, 1943, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”

Teodor Plop, „Versuri despre mine cel adevărat”, Editura „Cetatea Hotinului”, Hotin, 1942

Teodor Plop, „Traian Valter”, necrolog, Editura „Cetatea Hotinului”, Hotin, 1942

Teodor Plop, „Frunză elegiacă”, versuri, Cernăuți, 1943, Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni

Augustin Z. N. Pop, „Despre Aglaea Eminescu”, Tipografia „Mitropolit Silvestru”, Cernăuți, 1943

Augustin Z. N. Pop, „Glosări la opera Mitropolitului Dosoftei”, Cernăuți, 1944, Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni

Șt. Popescu-Drăgușanul, „Baba Dochia”, poem dramatic, Editura „Bucovina”, București, 1942

Simion Reli, „Istoria vieții bisericești a Românilor”, vol. I, Cernăuți, 1943

Liviu Rusu, „Muzica în Bucovina”, București, 1942

Octav Rusu, „Poeme pentru liniștea nopții”, Cernăuți, 1941, Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni

Mihai Sbiera, „Bucovina noastră”, București, 1941

Dr. Radu Sbiera, „Unirea Bucovinei”, Cernăuți, 1943, Calendarul „Arboroasa”

Leon Șandru-Humoreanu, „În umbra anilor”, Cernăuți, 1943, Colecția „Gruparea de Nord”

Neculai Tăutu, „Mătânii de zăpadă”, versuri, Cernăuți, 1943, Editura „Bucovina literară”

N. Tcaciuc-Albu, „Schiller și Eminescu”, Editura autorului, Cernăuți, 1943

N. Tcaciuc-Albu, „Poezii chinezești”, Editura „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1943

N. Tcaciuc-Albu, „Ienăchiță Văcărescu”, Cernăuți, 1943, Editura autorului

Claudiu Usatiuc, „Structura etnică a comunei Vășcăuți pe Ceremuș (jud. Storojineț)”, Editura „Mitropolitul Silvestru”, Timișoara, 1944

Aurel Vasiliu, „Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu”, Cernăuți, 1943, Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni

Aurel Vasiliu, „Românii în două geografii”, Cernăuți, 1943

Aurel Vasiliu, sub pseudonimul A. Sânger, „Melopei”, versuri, Cernăuți, 1943, Editura „Dacia Traiană”

Aurel Vasiliu, „Dragoste și moarte”, nuvele, Cernăuți, 1944,

Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni

Al. Vioreanu, „Vasile Gherasim”, Iași, 1942

Dragoș Vitencu, „Caiet de Duminică”, versuri, Cernăuți, 1943, Colecția Scriitorilor Bucovineni

E. Ar. Zaharia, „Antologie rădăuțeană”, Editura „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1943

Cărțile scriitorilor bucovineni sunt însutit mai multe, dar celelalte cărți, publicate înainte și după dispariția, pentru totdeauna (ca spirit), a Societății Scriitorilor Bucovineni, nu constituie și nu pot constitui patrimoniul acestei societăți. Și au mai rămas cărțile nepublicate, care zac pe la urmași insensibili sau prin fonduri documentare, fără să intereseze pe cineva, precum cele despre care vorbea Nicolai Tcaciuc-Albu, în scrisoarea adresată lui Leca Morariu.

Drumul spre acele cărți nu poate începe decât măcar printr-o vagă familiarizare cu numele scriitorilor de atunci, deși acele nume au rămas, adesea, tainice chiar și pentru adevărați inițiați în memorie bucovineană și, de aceea, veșnic vii, precum Mircea Grigorovitză sau Emil Satco, pe care i-am tot consultat, direct sau indirect, în anii de când eu însumi încerc să mă aflu.

Sunt mulți și îndepărtați, și înstrăinați de înstrăinării care suntem, scriitorii care au creat tradiția Societății Scriitorilor Bucovineni, de care ne folosim noi, contemporanii, o dată la cinci ani, pentru a ne lustrui cu diplome, cu medalii aniversare și cu premii în bani, smulse nejustificat de la Consiliul Județean Suceava. Nejustificat pentru că noi, morții vii ai lumii literare de azi, nu avem tradiție, ci doar ne lustruim cu invocarea numelui ei.

Mărturisesc, fără falsă căință, că multe din numele și operele scriitorilor de la jumătatea secolului trecut mi-au fost și încă-mi mai sunt necunoscute, dar încerc, și prin tentativa de vagă familiarizare care va urma, să subțiez negura roșie, cu gest omenesc de om care doar șterge colbul de pe lada cu zestre a neamului, conștient că desfacerea lacătului și inventarierea patrimoniului va rămâne în sarcina altora, dacă nu cumva suntem sortiți să rămânem veșnic fără rădăcini.

Din noianul de nume, vehiculate în ziarul „Suceava” și în

periodicul „Revista Bucovinei”, le-am reținut, ca ținând, într-un fel sau altul, de Societatea Scriitorilor Bucovineni, pe următoarele:

Anton, S., „lăncierul” liricii bucovinene, care „și-a uitat chipul alb pe zid” și, probabil, poetul despre care „hronicele spun că se va întoarce iar / să veșnicească Țării împărătesc hotar”. Era membru al SSB, era colaborator permanent al „Revistei Bucovinei”, aflat în refugiu, în 1944, și menționat ca scriitor bucovinean, cu domiciliul vremelnice în Caracal, str. Traian 46. Alte amănunte nu se știu despre S. Anton. E posibil ca numele poetului să fi însemnat pseudonimul lui Anton Șesan (08.01.1917, Carapciu – 16.08.1969, Iași), dar singurul lucru cert este că S. Anton a trăit în lumina zilei și că „a răs și a plâns lângă ea o noapte / pe lespezile ude de calcar, / dincolo de ziduri cădeau stele coapte / și creștea minunea albă în hotar”.

Antonescu, George Zamfira, cum semna, la începuturi, poetul și prozatorul iconar George Antonescu, s-a născut, în 11 iunie 1908, la Mănăstirea Horecii, și s-a stins, pe nedrept uitat și ignorat, la Câmpulung Moldovenesc, în 1 iunie 1993, după ce slujise, în anii grei ai comunismului, în fața unui altar câmpulungean. În 1940, aveau să-i apară, aproape simultan, o carte de poezie, „Frângerii”, și un roman, „Tabăra cu stângeni”.

Arinaru, Vasile, nume care apare în toate casetele cu colaboratori ai „Revistei Bucovinei”, dar nu și ca semnătură. Nici în „Enciclopedia Bucovinei” nu poate fi aflat.

Bălan-Brătianu, Silvia (13.02.1895, Ilișești – 18.12.1981, Gura Humorului), soția lui Theodor Bălan, publicistă, autoare de eseuri cu tematică și enigmatică istorică („Groza lui Alecsandri, figură legendară sau personaj istoric?”), comandanta străjerelor din Cernăuți.

Bălan, Theodor (26.07.1885, Gura Humorului – 25.11.1972, Gura Humorului), profesor, cu doctoratul în istorie luat în 1931, director al Arhivelor Statului din Cernăuți (1929-1940), istoric și neîntrecut recuperator de memorie bucovineană, prin celebrele-i „Documente”. Societatea Scriitorilor Bucovineni își asumase, ca apărute sub auspiciile sale – ceea ce era în parte adevărat, lucrările: „Corespondența lui Gh. Tofan” (Cernăuți, 1943, Editura Asociației Învățătorilor), „Activitatea

refugiaților moldoveni în Bucovina / 1848” (Biblioteca Institutului de istorie națională a Universității Cluj-Sibiu, Sibiu, Tipografia Kraft & Drotieff, 1944) și „Eudoxiu Hurmuzachi și colecția lui de documente” (Anuarul Institutului de istorie națională Cluj-Sibiu, 1944). Theodor Bălan a contribuit mult la recuperările de personalități bucovinene, săvârșite de „Revista Bucovinei”.

Băcu, Areta, narator viguros, care surprinde prin dulcele-amar al narațiunii chiar și în timpul ultimului refugiu, când publică, în „Revista Bucovinei”, un excelent scris „Episod banal”.

Băcu, Radu (24.10.1927, Cernăuți – 20.02.1970, Timișoara), publicist, traducător din literatura germană, profesor de liceu, menționat drept scriitor bucovinean și în lista cu refugiați, din 1944.

Bivolaru, Constantin, publicist cernăuțean, colaborator al „Revistei Bucovinei” din 1943.

Bondaru, Adrian, stângace partener epigramistic pentru teribilul poet Vasile Posteuca, scria, uneori, rubrica „Curier literar” în ziarul „Suceava”, alteori – scurte cronici dramatice.

Bodnărescu, Gruia, poet tânăr, în 1944, pe care îl „doare atât amar de așteptare” și izbucnește liric, „pe drum aspru, dar trist”, și care trebuie să sângereze „pe urme de Crist”, printr-un superb „Rămas bun / Pentru Doina”.

Bodnărescu, Leonida (19.07.1872, Boian – 30.01.1945, Suceava), ultimul director austriac al gimnaziului din Rădăuți (profesor de sport, la origine, dar și teolog, și filolog). A publicat numeroase eseuri și studii, mai ales prin presa de limbă germană, dar și „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, Editura „Mitropolitul Silvestru”, o broșură suficient de consistentă, și ca număr de foi, dar, mai ales, ca valoare documentară.

Bogaci, Aurel, poet tânăr, în 1939, cu care Mircea Streinul, și el absolvent al Liceului „Aron Pumnul” din Cernăuți, se mândrea. A publicat, în ziarul „Suceava”, și i s-au citit, în ședințele SSB, poeme („Orbul”, „Din oraș”, „Magie”) și povestiri („Vadul pustiu”, „Semnul în amurg”, „Făclii deasupra comorilor”).

Bolohan, Apollo (22.01.1914, Stanislav, Polonia – 197?, Brașov), epigramist, sonetist, care a lăsat după sine „Catrenele mele”

(1937, epigrame), „Epigrame” (1942) și „Viorile azurului” (1943, sonete). În 1971, i s-a mai publicat o carte de epigrame și sonete, „Surăs tangent”.

Bona, Salustia Tr., reprezentantă a unei lirici feministe tipologice („Poem” și alte texte cu titluri neutre).

Bontaș, Nicolae I., poet firav, elegiac, cultivat și de „Revista Bucovinei” („Melodieri”).

Caledoniu, Ovid, scria poeme disciplinate, cu aură clasică și pâlpâiri iconariste („Lângă arbori, tristețea”, „Terține”). Remarcabile sunt, în cazul său, performanțele de editor, revista „Meșterul Manole”, lucrată împreună cu Vintilă Horia și Miron Suru, cu colaborarea criticului literar Mihail Chirnoagă, fiind salutată entuziast, în Bucovina, și de Mircea Streinul, și de George Drumur, și de Mihail Cazacu, și de Leon Țopa, în aceeași pagină a ziarului „Suceava” (nr. 63/1939).

Cantemir, Traian, critic literar, prozator, era, în 1939, asistentul lui Leca Morariu la Catedra de literatură modernă și folclor, după ce-și luase, în 1937, doctoratul, cu lucrarea „Istroromâni”. A publicat texte monografice și memorialistică (despre Nicolae Iorga, Iancu Nistor, Leca Morariu, Vasile Gherasim etc.), studii de istorie literară, de folclorică, lingvistică, dar și proze remarcabile. S-a născut la Pătrăuții Sucevei, în 20 noiembrie 1907, și a murit la Iași, în 7 august 1998.

Cazacu, Mihail (08.11.1912, Mitocu Dragomirnei), alt anonim al spiritualității bucovinene, prieten al lui Mircea Streinul, critic și istoric literar, care semna tablete prin presa bucovineană („Poetului Dorului”, despre Lucian Blaga, „Depreciere prin justă apreciere”, despre Andre Gide, „Masca unui sfânt”, despre Francisc, „fiul de postăvar din Assisi”). A publicat și o carte de filosofie a culturii, „Mitul mioritic”, vizibil influențată de opera lui Lucian Blaga, filosof pe care îl diviniza și, drept consecință, îl promova cu perseverență în spațiul cultural bucovinean. Era, de asemenea, în spirit iconarist, un excelent traducător (Andre Gide, Andre Salmon). Excelent autor de reportaje („Savonarola, profetul învins”, după o vizită la Florența, sau „Cu Asmodeu prin Cartierul Latin”, după o călătorie la Paris). În 1942, și-a susținut doctoratul în teologie, la Universitatea din Cernăuți, cu lucrarea „Idealul etic de perfecțiune”.

Cârdei, Adelina I. (21.02.1901, Iași - ? 10.1987, București),

soția artistului plastic și poetului Ion Cârdei, membră a SSB din 2 octombrie 1943. A publicat, uneori sub pseudonimul Adelina Laerte, poezie pentru copii, dar și imne frumoase închinare unor mănăstiri bucovinene. A contribuit la apariția ultimelor numere ale „Revistei Bucovinei”, în exil românesc, pe când poetesa se stabilise la Timișoara, str. Mihai Viteazul 16.

Cârdei, Ion (12.11.1906, Smârdan-Dorohoi - 10.01.1970, București), profesor la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava, lector la Institutul Pedagogic din București, artist plastic și poet lapidar, dar dens, autor al unor poeme prelinse „pe mâini divine”, dinspre „corabia de nour”. Autorul busturilor lui Ciprian Porumbescu și Mihai Eminescu din Suceava. Din 2 octombrie 1943, când a fost primit în SSB, a deținut și funcția de membru supleant în comitet.

Cehan-Racoviță, Constantin, a publicat mai ales articole pe tematică religioasă sau socială („Biserica și Mitropolitul Visarion”, „Ridicare economică a țăranimii”, „Plugurile...”), dar și cronici dramatice („Gânduri la reprezentarea lui Hamlet”) sau rememorări („În memoria lui Eudoxiu Hurmuzachi”, „Țara Fagilor cu altare...”). A scris și un roman istoric, „Săraca țară a Moldovei”, publicat în 1939, la Editura „Cartea Românească”, și lansat, după moda vremii, prin dese programe de acordare de autografe, la Librăria „Gloria”. A fost și directorul revistei „Timpul Eminescian”.

Chelariu, Traian, poet, prozator, dramaturg, eseist, filosof, profesor universitar cu inițieri postuniversitare la Paris și la Roma, s-a născut la Dărmănești, în 21 iulie 1906, și a sfârșit la Suceava, după umilințele curățirii rigolelor orașului, ca muncitor necalificat, și, ulterior îndurând ifosele comunistoide ale prețioșilor universitari suceveni, în 4 noiembrie 1966. A publicat cărțile: „Exod” (versuri, Cernăuți, 1933), „Aur vechi” (versuri, Cernăuți, 1936), „Zaruri” (eseuri filosofice, Cernăuți, 1936) și „Versuri de după-amiază” (Cernăuți, 1940). Postum, au văzut lumina tiparului „Scrieri lirice” (Ed. Eminescu, 1970), „Necunoscuta” (nuvele, Ed. Minerva, 1972), „Scrieri lirice / (sonete pentru tine)” (Ed. Eminescu, 1973), „Teatru” (Ed. Minerva, 1976), „Poezii în vers alb” (Ed. Junimea, 1983), „În căutarea Atlantidei” (eseuri, Ed. Dacia, 1989) și incredibilul său „Jurnal”, publicat, recent, de Mircea

A. Diaconu.

Chindriș-Codrescu, Emil, membru al SSB din 2 octombrie 1943, publicist, romancier, autor al monografiei „Mănăstirea Vatra Moldoviței” (Cernăuți, 1944, Colecția „Bucovina tânără”) și, sub semnătura E. Codrescu, al romanului „Camaradul” (Cernăuți, 1943, Editura „Dacia Traiană”).

Coca, Ghedeon, poetul nostalgicilor depărtări, s-a născut la Volovăț, în 26 septembrie 1908. A debutat în revista „Muguri” din Rădăuți, iar în 1937 debuta editorial, cu placheta „Confesiuni adolescente”, urmată, în anul următor, 1938, „într-o tăcere de moarte”, de cartea de poezie „Alge”. Jurist, cu studii universitare la Iași (după un an de studii comerciale la Cernăuți), Ghedeon Coca s-a stins, anonim, la Rădăuți, în 1976.

Constant, Pimen, publicist discret, cu colaborări nesemnificative la „Revista Bucovinei”.

Constantinescu, Paul, celebrul compozitor, autorul operei „O noapte furtunoasă”, care s-a jucat și la Roma, în 3 ianuarie 1939, muzician care tocmai compunea „Meșterul Manole”, pe un libret semnat de Mircea Streinul, însemna o personalitate europeană, abordată cu timiditate chiar și de Claudiu Isopescu, universitarul și, într-o vreme, atașatul cultural al României la Roma. Constantinescu era profund atașat de spiritualitatea locurilor natale și, după exemplul lui Ciprian Porumbescu, încerca să nemurească și prin muzică versurile tinerilor bucovineni.

Constantinovici-Hain, Isidora (26.12.1889, Câmpulung Moldovenesc – 05.11.1981, Graz, Austria), soția pictorului Wladimir Zagorodnicow, pictoriță, „talent maturizat, în plină activitate creatoare”, folosea, conform cronicii plasice a lui Mircea Streinul, din 24 ianuarie 1939, „transparențe de-o suavă luminozitate, un colorit deosebit de gingaș, o rară armonie a liniei”, câteva lucrări, „Țețina” (ulei), „Fundul Herței” (tempera) și „Pietrele Doamnei”, sintetizând „întreaga artă peisagistică”, altele, „Arhanghelii”, „Balcicurile”, „Ștefan-cel-Mare”, „Țărancă din Cuciurul-Mare”, „Țărancă din Ardeal”, „Fecioara Maria”, impunând „o desăvârșită creatoare”.

Costea, Erast (08.11.1890, Mitocu Dragomirnei – 04.02.1963,

Sibiu), pe numele adevărat Hostiuc, preot și publicist. Vicepreședinte al Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, Erast Costea a publicat cărțile: „Istoricul fostei mănăstiri de maici din Țcani” (1928), „Istoricul fostei mănăstiri din Pătrăuți pe Suceava” (1929), „Schiturile și sihăstriile de altădată” (1936), „Ctitoria voevodului Ștefan Tomșa al II-lea de la Solca / 1613-1785-1938” (1939), „Mănăstirea Sf. Ilie, ctitoria voevodului Ștefan cel Mare / 1488-1783-1938” (1940), „Schită istorică asupra mănăstirii Voroneț” (1943) etc.

Dariei, Ionică a, poet tânăr din Cernăuți, în 1939, un brav epigon al poemelor în proză trakliene („Noapte...”).

Dascălu, Ștefan I., poet, colaborator al „Revistei Bucovinei” și cenaclist disciplinat.

Doboș-Boca, Valerian, prietenul sucevean al lui Mircea Streinul, administrator al Universității din Cernăuți, duios și mistic evocat în „Catatea Sucevii” (1938), publicase, în 1929, „Călăuza Cetății Suceava”, apoi cele două cărți sărbătorite în 15 martie 1939, „Târgoveții Siretului din anul 1789”, ilustrată și cu acuarele, de la 1810, ale pictorului silezian Franz Iaschke sau ilustrații de I. Schubirszy și stampe de Franz Xaver Knapp, publicată în 1937, și „Din trecutul Sucevei de altădată”, publicată în 1938.

Doboș-Boca, Viorica, probabil soția lui Valerian Doboș-Boca.

Drumur, George, remarcabilul poet iconar, născut la Mănăstirea Horecii, în 14 martie 1911, dar și un prozator hăruit, cu care ne vom mai reîntâlni, avea să sfârșească în exil românesc, la Timișoara, în 7 iunie 1992. Se specializase, prin studii universitare cernăuțene și timișorene, în artă muzicală și dramatică, apoi în matematică-fizică, la București, dar a fost nevoit să se irosească, în vremea comunismului, ca secretar literar-muzical al Operei din Timișoara.

Fediuc, Aurel, traducător din Giovanni Papini, publicase, în 1939, în Colecția „Septentrion” din Cernăuți, o plachetă de versuri, „Interior”, ale cărei poeme, 35 la număr, l-au „făcut oarecum șeful ultimei generații tinere bucovinene”, cartea însemnând, în opinia „Junimii literare” (nr. 1-12/1939, pg. 74), „o răscruce sau, mai bine zis, o cumpănă a izvoarelor, în ținutul poetic al d-lui Fediuc. Poezia d-sale are ceva dur și teluric. E o poezie virilă nedesrobită încă de propriile sale zguri firești”,

dar versurile lui Fediuc puteau să însemne „brazdă nouă în ogor românesc”. Ceea ce, din păcate, nu s-a mai întâmplat, Fediuc rămânând, prin poezia tinereții, un poet ne semnificativ, din pricina rețezării de viitor. O următoare carte de poezie, „Rodnicie”, publicată tot în Colecția „Septentrion”, este elogiată de către tânărul licean cernăuțean Neculai Tăutu, care preia, uneori, rubrica lui Mircea Streinul, „Curier literar”: „Placheta este elegant prezentată, în condițiuni tehnice superioare, având și-o gravură în lemn de Rudd Rybiczkă. / Tânărul scriitor arborosean Aurel Fediuc este destul de cunoscut cititorilor noștri, iar cu placheta de față își afirmă din nou vastele posibilități în domeniul literar. / Toate cele cinci cânturi sunt un imn de muncă, de un colorit bucolic bogat în expresii și variații” (Suceava, nr. 23/1939, pg. 2).

Fonea, George, ofițer cu garnizoana la Cernăuți, poet harnic, dar inconsistent, deși versifica simplu și frumos, „punând sub tipar placheta „Vrăjitorul din nord”;”, după cum anunța, în „Curier literar”, Mircea Streinul, traducător de texte critice europene (Robert Pitrou, despre Rainer Maria Rilke;) sau de poezie (Paul Claudel, Charles Baudelaire). Era un excelent reporter, oarecum înrudit stilistic cu Mircea Streinul, care scrisese „Cetatea Sucevii”, în „Pădurea cu fazani de aur”.

Forminte-Ulian, Vasile, pare să fi trăit prin Câmpulung Moldovenesc, pentru că tabletele sale din 1939, cu vagi ecori lirice, omagiau „văile bătrâne ale Rarăului” („Chemarea clopotelor”, „Pe munți”, „Anton Mândrilă” – despre excelentul pictor bucovinean).

Frunte, Benjamin, colaborator al „Revistei Bucovinei”, poet și publicist.

Georgescu, Valentin Al., născut la Corabia, în 1908, licențiat în drept, cu doctorat luat la Paris și cu studii de specializare în drept roman la Heidelberg, Bruxelles și Viena, publica, în 1939, în „Editions Corymbe”, placheta „Visages de Paris; Verlaine, L.-P, Fargue”, conținând „două eseuri de calitate”, apoi plachetele de versuri, tot în limba franceză, „Les voix” și „Les dix stations d’une vierge”, și „Cuvinte de deslegare”, o carte de poezie în limba română. În presa bucovineană a scris mult și pe teme diverse („Realitate și normă socială”, „Normă socială și cunoaștere sociologică a realității”, „Morală poetică”).

Gherasim, Oreste (25.07.1908, Marginea – 09.11.1971,

Rădăuți), preot, fratele poetului, filosofului, eminescologului și prozatorului Vasile Gherasim, căruia i-a dedicat importante pagini rememorative. Publicist, participant activ la viața culturală cernăuțeană.

Gruia, Octav, scriitor satiric și autor de parodii ne semnificative, avea să fie strașnic săpunit, în ședințele de lucru ale SSB, pentru parodii precum „Cazul domnului Costică Maghereanu”, prin care lua în derizoriu tema romanului lui Mircea Streinul, „Aventura domnișoarei Zenovia Magheru”. A scris și epigrame, grupate în volumul, tipărit în excelente condiții grafice, „Catrenele mele”.

Hacman, Maximilian (13/25.08.1877, Oprișeni-Siret – 11.10.1961, Turda), jurist, specialist în Drept, cu numeroase studii publicate, președinte al Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, după Grigore Nandriș.

Haivas, Manole (28.02.1908, Cernăuți – 05.08.1985, Sighișoara), filolog, autor al lucrărilor: „Graiul românilor din Roșă” (1936), „Aspecte ale criticii lui M. Kogălniceanu” (1936), „Scriitorul M. Kogălniceanu” (1937), „Aliterația în poezia românească” (1937) etc.

Hayek, Mel., critic literar și filosof al culturii („Vasile Băncilă și filosofia românească”, „Considerații filosofice asupra legendei populare”, „Critica intuiționistă”, „Minunata călătorie a Selmei Lagerlof”, „Sparkenbroke”).

Iliuț, Emanoil, publicist, profesor la Cernăuți și Suceava, pasionat de literatură, mare colecționar de publicații bucovinene, donate, ulterior, fondurilor documentare.

Ionașcu, George (12.04.1909, Pătrăuții Sucevei – 20.09.1986, București), poet discret, tocmai avea sub tipar, în 1939, o carte de poezie, bogat ilustrată de Rudd Rybiczkă, „Chemarea Focului”, întâmpinată, totuși, cu entuziasm de „Junimea literară”, care descoperă în noua carte, apărută la scurt timp după placheta „Poemele pentru altă viață”, un scris „sobru și stăpănit”, în care predomină „motivatele poetice majore”, cu impresia unei frământări „de probleme adânci”, dar cu o mult prea limitată „plasticizare a verbului liric”. A scris și nuvele, toate mult mai valoroase decât lirica sa („Vânătorul din Valea-Corbului”).

Iroaie, Petru (22.05.1906, Mitocaș-Mitocu Dragomirnei – nov.

1989, Roma), filolog și lingvist din „școala” lui Leca Morariu, lector la Universitatea din Palermo, din 1942, publicase, în 1936, teza de doctorat la Universitatea din Cernăuți, „Cântecul popular istro-român”, apoi cele două cărți sărbătorite în 15 martie 1939, „Poezia autentic populară” și „Ionel Teodoreanu”.

Isac, Dumitru, publicist, filosof, autor al lucrării „Cunoaștere și transcendență”, Cernăuți, 1943, Editura „Mitropolit Silvestru”.

Jitariu, Procopie (1886, Berchișești – 1968, Berchișești), folclorist, prozator, monograf, membru în comitetul Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, refugiat, în 1944, la Timișoara, Căminul de ucenici, str. Reg. Maria 15. A scris și o monografie folclorică a satului bucovinean, pe care a localizat-o, în 1964, în Berchișeștii nati. Avea o impresionantă colecție de folclor, din care publica și în revista „Făt-Frumos”, și în „Revista Bucovinei”, și în „Junimea literară”. A scris și povestiri, și relatări de călătorie.

Lianu, Teofil (12.12.1908, Capu Câmpului – 15.09.1997, Suceava), mare poet iconar, combatant român pe durata ultimului Război Mondial, deținut politic, în 1970, în lotul celor 300 de ultimi deținuți politici ai României. Mircea Streinul îl definea, ca poet, drept „un uluitor fenomen liric”, „un mare poet original”, care „i-ar încanta pe Paul Valery și pe umilul țaran din Bretagne”. A publicat cărțile: „Rod” (1933), „Stampe de lumină” (1933), „Cuvintele s-au scuturat peste file” (1937), „Curcubeu peste țară” (1937) – plachetă soldată cu Premiul Societății Scriitorilor Români, unul dintre cele trei premii, la care făcea referire Mircea Streinul, în 1939, „Cartea stihurilor” (1942) și „Carte de cruciat” (1943).

Livadă, Melania, poetesă, membră a SSB din 2 octombrie 1943, când a fost numită, în comitet, împreună cu Traian Cantemir, secretar de redacție la „Revista Bucovinei”. În 1944, se refugiase la Brad, la Liceul de fete, fiind, probabil, profesor.

Loghin, Constantin, președintele cunoscut al Societății Scriitorilor Bucovineni, s-a născut la Budineț, lângă Storojineț, în 4 noiembrie 1891. A absolvit cursurile gimnaziale la Liceul „Aron Pumnul”, apoi cele universitare la Facultatea de Litere și Filosofie din Cernăuți. A scris manuale de limba română pentru liceu, o puzderie de

monografii (despre Cernăuți, dar și despre mai toate personalitățile bucovinene, începând de la Arune Pumnul, cu „Lepturările” sale, și terminând cu Vasile Gherasim), a alcătuit mai multe antologii ale poeziei și prozei bucovinene și a scris o istorie a literaturii bucovinene și o alta a literaturii române. A condus și remarcabila publicație „Revista Bucovinei”, apărută în ani grei (1940-1945), apoi, beneficiind de un surghiun românesc, aidoma tuturor cărturarilor, s-a stins la Gura Humorului, în 23 februarie 1961, iar târgul care-i adăpostește țărâna pare să nu conștientizeze cu ce simbol al spiritualității bucovinene a fost blagoslovit.

Loghin, Dimitrie, pe atunci, în 1939, profesor la gimnaziul din Suceava și pictor tânăr, pe care Mircea Streinul îl ruga să îl contacteze, a fost și un poet iconar remarcabil, în „linia plastică” a lui Ion Cârdei. S-a născut la Botești-Horodniceni, în 13 octombrie 1910, și, după studii gimnaziale la Fălticeni, a studiat artele plastice, la Academia de Arte Frumoase din Iași, sub îndrumarea profesorilor Ștefan Dumitrescu și Nicolae N. Tonitza. A murit la Suceava, în 1982, fără să mai fi publicat poezie în anii roșii, dar pictând lumina în cele mai incredibile ipostaze.

Luța, Petre (14.03.1891, Cernăuți – 20.04.1971, Brașov), artist plastic, secretar al Comisiei Monumentelor Istorice și președinte al Societății Artiștilor Plastici din Bucovina.

Mandiuc, Ilie, publicist (a scris reportajele aducerii rămășițelor pământești ale lui Ion Grămadă, în 1926, la Suceava), membru în comitetul Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, refugiat, în 1944, la Brad, str. Iazului 6. Colaborator tenace al „Revistei Bucovinei”.

Maxim-Burdujanu, George (04.04.1901, Burdujeni – 15.03.1967, București), scriitor, filolog. În 1944, publica, „Il critico d'arte Demetrio G. Golescu e l'Italia” (Cernăuți, Buletinul „Institutul Cernăuți”), carte care se adăuga altora, „O piatră pentru adevărul monument al lui Șt. O. Iosif – Contribuții biografice” (1933), „Suceava – centru de artă” (1937, Anuarul Liceului „Ștefan cel Mare”), „Rouen – orașul artei și al Jeanei d'Arc” (1940).

Mihăescu, Ben. (26.09.1927, Cernăuți – 09.11.1994, Suceava), primul pseudonim al lui Mihai Bândeș, cunoscut și sub pseudonimul

Arcadie Arbore. Nepot al celebrului ierarh Mihail Bendevischi, Ben. Mihăescu a publicat în „Revista Bucovinei” poemele „Așteptare”, „Prefață” și „Toamnele, visele...”, fiind, în anul 1944, o tânără speranță a liricii bucovinene, mai apropiat de Teofil Lianu, ca expresie și ca univers.

Milici, Vladimir (09.02.1913, Soloneț – 12.09.1986, Suceava), fiul legendarului culegător de folclor, tatăl regretatului tehnoredactor și grafician Valentin Milici, a fost un grafician remarcabil, cu desene răspândite prin mai toată presa cernăuțeană („Peisagiu cernăuțean”, „Vederi din Cernăuți”).

Miliște, Procopie (01.05.1913, Gemenea – 23.01.1964, Iași), poet „c’un Olimp minuscul” sau, tot după spusa lui, „liricul motan” din preajma lui Mircea Streinul, încercase o reînviere a stilului imnic al poeziei elini, sfârșind în stufoșenie și prețiozități: „Deșteptarea Ringalei”, „Caseta lui Noe” etc. În 1935, a publicat poemul „Biografie lirică în memoria țăranului Horia”. Figurează în antologiile tinerilor poeți bucovineni, publicate în 1938 și 1943, de Mircea Streinul și, respectiv, E. Ar. Zaharia.

Moldovanu, Dimitrie, colaborator nesemnificativ al „Revistei Bucovinei”, dar menționat ca atare în coperta de gardă, pe anii 1944-1945.

Morariu, Leca (25.07.1888, Toporăuți – 15.12.1963, Râmnicu Vâlcea), personaj teribil al culturii bucovinene, critic și istoric literar, eminescolog încrâncenat (scotea Buletinul „Mihai Eminescu” și în 1945, în condiții eroice), recuperator de memorie culturală. Contribuise, împreună cu Ion Grămadă și George Tofan, la consolidarea prestigiului „Junimii literare”, apoi, după o neînțelegere cu Tofan, s-a retras, pentru a începe o operă publicistică pe cont propriu. În anii în care a funcționat SSB, la Cernăuți, a făcut parte din Societate, dar cu o detașare, adeseori răutăcioasă, care-i era caracteristică, publicând, spre gloria SSB, dar pe cont propriu, „Țara Scaunelor de domnie” (Cernăuți, 1944), „La munte” (Biblioteca „Făt-Frumos”, nr. 12, Iași, 1942), „Veronica Micle” (Biblioteca Institutului „Cernăuți”, Cernăuți, 1942), „Miron Costin” (Cernăuți, 1942), „De la noi” (basme, Editura Casei Școalelor, București, 1942), „Ep. Bucevschi în corespondență cu C. Porumbescu” (Cernăuți,

1943, Colecția Institutului „Cernăuți”, nr. 28), „Bucovina turistică” (Editura „Institutul Cernăuți”, Cernăuți, 1943). La „Revista Bucovinei” a scris pagini memorabile despre Iraclie Porumbescu, Constantin Morariu, Ciprian Porumbescu etc., adevărate capitole ale unei încă nepublicate istorii a literaturii bucovinene. În primul număr al „Revistei Bucovinei” a scris despre „Astra” Bucovinei, adică Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, societate al cărei istoric îl cunoștea poate mai bine și decât Constantin Loghin, monograful ei.

Morariu, Victor (12.02.1888, Toporăuți – 01.07.1946, Caransebeș), fost profesor al gimnaziului sucevean (până în 1928), doctor în filologie al Universității din Cernăuți, suplinitor (1929), profesor agregat (1931) și titular (1934) al catedrei de filologie. Cel mai bun prieten al lui Ion Grămadă (a publicat corespondența purtată cu Eroul Bucovinei) a publicat și lucrări cu caracter istoric: „Un proces de înaltă trădare în Bucovina de la 1780” (Calendarul „Glasul Bucovinei”, 1920), „Căluza istorică a orașului Suceava” (Cernăuți, 1921 și 1930), „Istoricul Reuniunii muzical-dramatice Ciprian Porumbescu” (scrisă împreună cu Ștefan Pavelescu, Suceava, 1939), „Amintiri despre Ion Grămadă” (1926), „Vasile Bumbac” (1940) etc. Lucrările lui științifice, întregitoare de „patrimoniu cultural al perioadei interbelice” (Mihai Iacobescu), s-au numit: „Novalis, teoretician al romantismului” (1924), „Sintaxa propozițiunii în Psaltirea Șcheiană” (1927), „Pedagogia lui Jean Paul” (1933), „Pedagogia lui Herder” (1936), „Problema nuvelei în literatura germană” (1940), „Prima traducere a Leceafărului” (1940) etc.

Moțoc-Epureanu, Nicolae, colaborator al ziarului „Suceava”, încă din 1940, și al „Revistei Bucovinei”, publicist, heraldist (alături de Traian Larionescu), căruia îi apărea, în 1942, cartea „Un imperativ al vremii: Institutul Român de cercetări genealogice” (Iași, Colecția Genealogică).

Munte, Aspazia, a fost adoptată de iconari, în ciuda diferenței de vârstă (se născuse în 7 octombrie 1885, deși în „Enciclopedia Bucovinei” figurează data de 11.05.1903, la Tereblecea Veche). A publicat două plachete de versuri, „Învolverări” și „Luminișuri”, un „Breviar de poezie bucovineană contemporană” și a lăsat alte plachete în manuscris („Diamante albe și diamante negre”, „Cântece pentru

vremuri noi”, „Pe urme cosânzene”), murind, în pibegie prin țară, la Focșani, în 1944.

Nandriș, Grigore, președintele Societății pentru cultură și literatură română și, în această calitate, primul președinte, pentru doar o lună, al Societății Scriitorilor Bucovineni, s-a născut, în 31 ianuarie 1895, în cartierul Mahala, fost sat din vecinătatea Cernăuților, și a murit, în 29 martie 1968, la Londra. A făcut studii universitare la București, Viena, Cracovia și Paris, specializându-se în slavistică și indo-europeanism. La Universitatea din Cernăuți, Grigore Nandriș i-a urmat lui Ilie Bacinschi, la Catedra de Slavistică. Lucrările lui științifice (studii de filologie, studii despre relațiile româno-slave, documentele românești în limba slavă din mănăstirile de la Muntele Athos, pagini de istorie literară sau de memorialistică) au fost publicate în „Junimea literară” (printre altele, un studiu despre posibila înrudire a lui Mihai Eminescu cu poezii Eminowicz din Cracovia) sau în „Codrul Cosminului”.

Nandriș, Octavian (14.04.1914, Mahala-Cernăuți – 13.12.1987, Strasbourg), lingvist, filolog, cu importante studii de istorie a limbii, fonetică, gramatică istorică etc.

Negură, Ionel (05.01.1909, Putna – 02.07.1985, București), economist și statistician de marcă al Bucovinei, face parte din legendara echipă rădăuțeană a revistei „Muguri”, apărută, începând cu ianuarie 1924, sub privegherea profesorilor Ilie Vișan (despre care și Streinul are numai elogioase cuvinte) și Em. Isopescu, prin strădania tinerilor hurmuzăchești Mihail Horodnic, Iulian Vesper, Ionel Negură, Eugen Prelipcean, Ion Roșca, Aurel Prelipcean și Constantin Pavlovici. Ionel Negură, fratele pictorului Radu Negură, are contribuții în întemeierea mișcării cooperatiste în Bucovina, a scris studii economice și monografice, dar a lăsat și prețioase mărturii despre mișcarea culturală bucovineană.

Nimigeanu, George (24.05.1909, Tereblecea – 05.12.1987, București), poet discret al Bucovinei, mare geograf, cu doctorat, obținut în 1945, cu lucrarea (din câte știu, încă nepublicată, aflată în manuscris la Fondul Documentar „Bucovina” al Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera”) „Huțanii în Bucovina”. Mircea Streinul l-a inclus între cei 14 „Poeți tineri bucovineni” ai antologiei sale, dar George Nimigeanu n-a

mai confirmat ca poet, așa cum a făcut-o, și încă într-un mod strălucit, ca om de știință.

Noveanu, Gheorghe, membru fără funcție, alături de George Drumur, în comitetul SSB, ales în 2 octombrie 1943, când NovEANU a fost confirmat și ca membru al SSB, a fost preot și poet, cartea lui de poezie, „Laude”, care s-a bucurat de o bună primire din partea criticii literare, apărând la Editura „Mitropolitul Silvestru” din Cernăuți și fiind finanțată de Societatea Scriitorilor Bucovineni, așa cum menționează raportul lui Constantin Loghin pentru anul 1943.

Pavel, Neculai, s-a năcut în 1910 și, după cum se consemnează în presa vremii, s-ar părea că lucrase, împreună cu Aspazia Munte, un „Breviar de poezie bucovineană contemporană”, care l-a enuziasmat pe istoricul literar Lucian Predescu, cel care „a binecuvântat pe autorii antologiilor de mai sus (inclusiv pe Mircea Streinul – n.r.), pentru că materialul lor l-am utilizat pentru „Enciclopedia Cugetarea” pe care o am sub tipar”. Face parte, împreună cu Mircea Streinul, Teodor Plop și Neculai Roșca din grupul celor patru liceeni de la „Aron Pumnul” care a scos, în 1928, revista „Caietul celor 4”.

Pătrăuceanu, George, alt enigmatic poet al Bucovinei, menționat ca scriitor bucovinean, care se refugiase, în 1944, la Alba Iulia, strada Regele Ferdinand nr. 11, dar despre care nu ne-au rămas referințe bio-bliografice, deși poemele lui („Iubiri trecute”, „O umbră rămâne pe culmi mai departe”, „Înger căzut”, „Primăvară”), risipite prin paginile „Revistei Bucovinei”, continuă să farmece. E posibil ca poetul să fi făcut parte din familia luptătorilor din munți, care au sfârșit tragic, în lupta împotriva bolșevicilor, dar nici literatura memoriei anticomuniste nu-l menționează.

Pintiliescu, Viorica (15.10.1906, Liteni-Suceava - ? 12.1995, București), profesor gimnazial, poetesă și eseistă, care a publicat „Aspecte din viața studenților” (eseuri, Cluj, 1937) și „Miniaturi” (poezie, 1939).

Pivin-Leandru, George, poet, publicist al „Revistei Bucovinei”, fără performanțe notabile.

Pop, Augustin Z. N. (30.08.1910, București – 01.04.1988, București), scriitor, critic și istoric literar, care a activat, în perioada

cernăuțeană (1941-1944), și în Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, și în Societatea Scriitorilor Bucovineni, al cărei membru a devenit în 2 octombrie 1943. A publicat, sub auspiciile SSB, „Despre Aglaea Eminescu” (Tipografia „Mitropolit Silvestru”, Cernăuți, 1943) și „Glosări la opera Mitropolitului Dosoftei” (Cernăuți, 1944, Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni).

Popa, Victor Ion, camarad al lui Dimitrie Marmeliuc, la Oituz, în Războiul Reîntregirii Neamului, autorul celebrei comedii „Tache, lanche și Cadâr”, colaborator al „Revistei Bucovinei”.

Popinceanu, Ion (15/27.01.1908, Cajvana - ??.1989), lingvist, profesor secundar la Cernăuți, Vijnîța și Siret, cu doctorat în lingvistică romanică, susținut la Paris. Autor de studii de limba română și de lingvistică romanică.

Popovici, Sebastian, colaborator permanent al celebrei „Revista de pedagogie”, organ al grupării unor profesori de la Facultatea de Filosofie și Litere și al Seminarului Pedagogic Universitar din Cernăuți, cu apariții trimestriale, în „4 caiete”, din 1931 și până în 1943. A scris și un roman, „Din ploile orașului meu”, sărbătorit de SSB în 15 martie 1939.

Posteucă, Vasile, „înger blând”, care a devenit „poetul tragic al Bucovinei” (Ioan D. Popescu), s-a născut la Stănești de Jos, în 10 septembrie 1912, și a sfârșit, departe de țară, în America, la Mankato (Minnesota), după un „drum fără popas” prin Spania și Canada, în 6 decembrie 1972. A publicat, în 1932, în „Junimea literară” câteva poezii din ciclul „Cântece de drum și popas”, cărțile lui, la fel de durabile ca și poezia începuturilor lirice, apărând târziu, pe un adevărat itinerariu al pribegiei: „Carte de cântece românești” (Madrid, 1953), „Poeme fără țară” (Madrid, 1954), „Cântece din fluier” (Cleveland, 1960), „Catapeteazămă bucovineană” (Mehico, 1963).

Protopopescu, Dragoș, colaborator al „Revistei Bucovinei”, nominalizat ca atare în coperta de gardă, dar fără texte semnificative prin paginile revistei.

Puiu, Cuchi Lidia, tânără prozatoare a „Revistei Bucovinei”, care publica texte parcă desprinse dintr-un roman aflat în lucru (de pildă, „Fragment”), trecută sub acest nume în coperta de gardă a revistei.

Pușcariu, Oltea, colaboratoare a „Revistei Bucovinei”, dar fără texte semnate (probabil că este vorba despre soția pictorului Vladimir Pușcariu, născut, în 29.01.1907, la Vadu Siretului, și ea pictoriță amatoare).

Putneanu, George (Aurel Belibău, 20.04.1913, Putna – 20.09.1970, București), filolog și poet iconar, cu debutul literar la „Răboj” (1932), membru al SSB din 2 octombrie 1943. A scris o poezie cuminte, adeseori presărată cu metafore superbe („îngeri au căzut înfrânate aripi” sau „dar rugul flăcărilor incandescente / ce inundau căderile latente / s-a stins”), dar cu opera risipită prin revistele literare ale vremii.

Rațiu, Grigore, membru al Societății Scriitorilor Bucovineni, menționat ca atare în lista, din 1944, cu adrese de scriitori refugiați, Grigore Rațiu aflându-se, atunci, la Turda, str. Regina Maria I. Mircea Grigoroviță îl menționează și printre colaboratorii „Revistei de Pedagogie”, confirmând, astfel, statutul de profesor al scriitorului.

Roșca, Neculai, poet de o stranie modernitate și prieten al lui Mircea Streinul din vremea studiilor liceale comune, la „Aron Pumnul”, s-a născut la Trestiana, în 30 iunie 1912. Din pricina vrăjmășiei vremurilor, nu și-a mai susținut doctoratul în litere, sfârșind la Câmpulung Moldovenesc, în 31 martie 1954. Debutat de Iancu Nistor, în primul număr, pe 1932, al „Junimii literare”, Neculai Roșca, poet strălucit, prozator viguros și un inițiat în lirica lui Ion Barbu, și-a risipit opera prin paginile literare ale Bucovinei, „restrâns la înserarea prezentului destins / în cadrul evident al vieții”.

Rusu, Octav, era, în 1939, un tânăr eseist bucovinean, care avea sub tipar monografia „Vasile Alexievici”. A colaborat la ziarul „Suceava” și a participat la toate ședințele SSB, din perioada Mircea Streinul (până în martie 1940).

Scalat, Mircea, grafician, promovat și de ziarul „Suceava” cu lucrări sobre („Tuș”).

Sidorovici, George (13.02.1920, Frasin – 09.12.1976, Suceava), poet și prozator debutat de „Revista Bucovinei”, cu poemele „Cântec pentru Bucovina” și „Pe stepele lunii” și cu frumoasa nuvelă „Pământul”. A absolvit cursurile Școlii Normale din Cernăuți, în 1939, dar a debutat în „Revista Bucovinei”, în 1944, cu cele două poeme, proza fiind

publicată în primul număr al anului 1945, pe când era învățător în Frasin și, în timpul refugiului, la Bașcovu-Dolj. Opera lui literară se ivește târziu, după persecuții (era nepotul lui Teofil G. Sidorovici, comandantul „Străzii Țării”) și „reeducări”, inclusiv prin promovare, datorită lui Dragoș Vicol, care a încercat să mai salveze, cât s-a putut, câte un poet iconar, la ziarul „Zori noi” din Suceava. A publicat cărțile: „Luceferii de sub grindă” (1950), „Inima gospodinei” (1951), „Păpușoi” (1955), „Vulpile” (1970), „Oameni și munți” (1971) și „Pădurea de dincolo” (1972).

Silver, George, colaborator insignifiant al „Revistei Bucovinei”.

Stino, Aurel George (28.06.1900, Fălticeni – 17.03.1970, Fălticeni), profesor, scriitor, publicist, colaborator al „Revistei Bucovinei”, cu studii despre viața culturală fălticeneană.

Stoica, Tudor P., colaborator al „Revisei Bucovinei” și participant neobosit la ședințele interne ale Societății Scriitorilor Bucovineni.

Streinul, Mircea (02.01.1910, Cuciurul-Mare – 17.04.1945, București), un adevărat „aristocrat al simțirii”, poet și prozator de geniu, ctitorul Colecției „Iconar” și, prin aceasta, al singurei mișcări literare bucovinene. A fost și inițiatorul Societății Scriitorilor Bucovineni, pe care o dorea o nouă mișcare literară. A publicat, în timpul vieții, cărțile: „Carte de iconar” (Cernăuți, 1933), „Itinerariu cu anexa în vis” (Cernăuți, 1934, recompensată cu Premiul Național de Poezie, pe anul 1934, al Societății Scriitorilor Români), „Tarot sau călătoria omului” (Cernăuți, 1935, cu 5 gravuri de Rudd Rybiczka), „Divertisment” (Cernăuți, 1936), „Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi” (Cernăuți, 1936), „Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat” (Cernăuți, 1936, poeme de 3-4 versuri, care aveau drept titlu un poem într-un sigur vers, al lui Ion Pillat), „Legionarii urcau spre cer” (roman, Cernăuți), „Poeți tineri bucovineni” (Cernăuți, 1938, o antologie cu 14 poeți, desenați de Rudd Rybiczka), „Aventura domnișoarei Zenobia Magheru” (București, 1938), „Ion Aluion” (Cernăuți, 1938), „Viața în pădure” (București, 1939), „Mircea Streinul – Opera lirică / 1929-1939”, vol. I (Cernăuți, 1939), „Guzli sau Tsus-Tsui, romanul unui băiat de stradă” (1940), „Drama casei Timotei” (București, 1941), „Prăvălia Diavolului”, vol. I-II (București, 1942), „Soarele răsare noaptea” (București, 1943) și „Băieți

de fată” (București, 1944). Toate acestea, în doar... 35 ani de viață!

Suluțiu, Viorel, membru al Societății Scriitorilor Bucovineni din 2 octombrie 1943.

Șandru-Humoreanu, Leon, învățător la Frasin (în 1937, a ținut un discurs, cu ocazia sosirii Regelui Carol II la întâlnirea cu arcășiile bucovinene), membru al SSB și colaborator al „Revistei Bucovinei”, cu poeme semnate ba Leon Șandru, ba Leon Humoreanu. În 1943, a publicat, la Cernăuți, în Colecția „Gruparea de Nord”, placheta „În umbra anilor”.

Șesan, Milian (23.04.1910, Cernăuți – 07.06.1981, Sibiu), preot, istoric, bibliotecar al Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, refugiat, în 1944, la Râmnicu Vâlcea, str. Traian 191 bis. Colaborator al „Revistei Bucovinei” cu publicistică.

Ștefan, Vasile (22.11.1905, Bălușeni-Botoșani), pictor, profesor la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți.

Tăutu, Neculai (24.11.1919, Cislău-Buzău – 13.06.1972), licean cernăuțean, al cărui tată, ofițer de carieră, era tacticianul „Străzii Țării”, a colaborat la ziarul „Suceava”, iar, în 1940, când i-a apărut cârticea „Tăceri peste apă vie”, Mircea Streinul i-a scris prefața și i-a pus la dispoziție 4 gravuri de Rudd Rybiczka. Membru al SSB din 2 octombrie 1943. În 1943, i-a apărut cartea de versuri „Mătânii de zăpadă” (Cernăuți, Editura „Bucovina literară”). A colaborat intens și la „Revista Bucovinei”.

Tcaciuc-Albu, Nicolae, s-a născut la Rogojești, în 11 noiembrie 1885 și a sfârșit, în 1960, în anonimul cenușiu al Bucureștilor. A studiat la Cernăuți, luându-și doctoratul în litere, în 1920, după ce slujise și la catedra gimnaziului din Suceava, în anii 1916-1918. A fost un publicist remarcabil, un poet de talent, care a aderat la mișcarea iconarilor, încă din 1933, deși, ca și în cazul Aspaziei Munte, vârsta nu-l recomanda pentru o astfel de primenire lirică. A publicat o singură carte de poezie, în exil românesc la Brad, în 1944, pe care a intitulat-o, cu modestie, „Versuri de tot felul”.

Teleagă, Mihai, originar din Horodnicu de Jos, întemeiasă o bancă la Suceava și se dovedise a fi un mare economist.

Todiraș, George (26.08.1916, Voloca – 26.03.1944, Voloca),

fiu de țărani din Voloca pe Derelui, numiți Chlopina, a absolvit Facultatea de Litere și Filosofie din Cernăuți (1935-1940) și, după o scurtă carieră didactică și funcționarească, s-a retras, bolnav de fizie, în satul natal, murind în ultima zi de stăpânire românească, 26 martie 1944. A scris și publicat puține poeme, dar profunde și de o stranie frumusețe („Logodnă”, „Alarmă...”, „Rugă”, „Vis”).

Todoran, George, poet, membru al SSB din 2 octombrie 1943, refugiat, în 1944, la Timișoara, str. Regina Maria 15. Membru supleant, împreună cu Ion Cârdei, al comitetului Societății Scriitorilor Bucoveneni, din 2 octombrie 1943. Poemele lui, de „vagabond la poarta orașului de hârtie”, care considera că doar „cuvântul îți cioplește troiță, / frate și duhovnic în tristeți și evlavii, / și străjuie-n preajmă-i poema domniță”, au rămas risipite prin vechile reviste bucovinene.

Tomoiață, Laurentie (Tămăiață, 30.03.1880, Mahala – 05.06.1952, Beiuș), publicist, animator cultural, profesor de științe naturale, Secretar general în Ministerul Instrucțiunii Publice (1926-1927, 1929). A tradus masiv din opera eminesciană în germană.

Turtureanu, Constantin, nume deja uitat, a dat literaturii bucovinene câteva romane de succes în epocă, precum „Șomerii” sau „În vâltoarea războiului”.

Țigănescu, Vasile (13.01.1898, Călugărița-Horodnicu de Jos – 18.08.1971, Rădăuți), mare prozator bucovinean, fără „ucenicie la revistele literare”, dar care, tocmai de aceea, impresionează, în 1941, când i-a apărut volumul de nuvele „Brădetul”. Profesor, dar înrolat și trimis pe frontul rusesc, Vasile Țigănescu izbutește să publice, și în anul următor, 1942, volumul „Ce vrea muntele”, primit cu entuziasm de critica literară bucovineană. Pe front, prozatorul este recompensat, pentru vitejie în luptă, cu „Coroana României cu panglică de virtute militară în grad de cavaler” și cu „Crucea de fier”. „Revista Bucovinei” și Societatea Scriitorilor Bucoveneni l-au adoptat imediat, povestirile lui despre lumea mirifică, dar aproape ireală, aidoma pâclelor albăstriei din diminețile de vară, precum „Crucea lui Bângău”, fiind publicate la loc de cinste.

Țopa, Leon (02.06.1912, Carapciu pe Ceremuș – 20.02.1996, București, asistentul lui Traian Brăileanu, marele sociolog român, la Catedra de Sociologie a Facultății de Litere din Cernăuți (1939-1940),

apoi la Universitatea din București (1940-1949), s-a născut, în 1912, la Carapciu pe Ceremuș. A scris lucrări de sociologie (23), dar a cochetat și cu publicistica, și cu istoria literară, prin notițele răspândite prin presa bucovineană.

Ulmanu, Tudor, tânăr profesor în Hotinul natal, la 1939, se numea, de fapt, Teodor Plop. Iconar incontestabil, Ulmanu a publicat poezie, proză și tablete în „Junimea literară”, „Glasul Bucovinei”, „Răboj”, „Spectatorul”, „Cronica românească la Cernăuți”. Despre el, din nefericire, se știu mult prea puține lucruri: s-a născut în 1909, studia Dreptul, la Cernăuți, în vremea ultimului război, apoi s-a pierdut în negura istoriei.

Usatiuc, Claudiu, profesor la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cernăuți, o frumoasă amintire, de altfel, pentru Academicianul Mircea Grigoroviță, nu a prea lăsat urme scrise în spiritualitatea bucovineană.

Vasiliu-Sânger, Aurel (19.06.1889, Huși – 27.04.1976, Cluj-Napoca), membru al Societății Scriitorilor Bucoveneni încă din 1938, care semna, în anul următor, studii critice, în ziarul „Suceava”, semnate Aurel Vasiliu-Sânger, și-a tipărit primele cărți în Colecția Societății Scriitorilor Bucoveneni, publicând, în 1943, studiul „Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu” și, în 1944, volumul de nuvele „Dragoste și moarte”. În aceeași perioadă, poetul, prozatorul, criticul și istoricul literar Aurel Vasiliu a mai publicat „Românii în două geografii” (Cernăuți, 1943) și, sub pseudonimul A. Sânger, „Melopei” (versuri, Cernăuți, 1943, Editura „Dacia Traiană”). Aurel Vasiliu a fost succesorul lui Mircea Streinul, începând din aprilie 1940, ca vicepreședinte al SSB.

Vătămanu, Dumitru, pseudonimul din tinerețea lirică a academicianului Dimitrie Vatamaniuc, cel născut la Sucevița, în 25.09.1920, și ajuns, după o viață dedicată spiritualității românești, Membru de onoare al Academiei Române (2001). Fără să știu că poetul „Revistei Bucovinei”, Dumitru Vătămanu, este academicianul de astăzi, am ales, pentru „Mărturisitorii. O istorie a scrisului bucovinean”, doar două din cele vreo zece poeme publicate, „Scrisoare” și „În poarta de la drum”, aflând, după aceea, cu plăcută surprindere, de la Constantin Hrehor, că poemele publicate sunt singurele pe care le preferă și Domnul

Academician.

Verona, Maria, colaborator permanent al „Revistei Bucovinei”, probabil soția pictorului Paul Verona (09.04.1897, Dorohoi – 15.01.1966, București), soțiile pictorilor de la Cernăuți frecventând, în anii „Revistei Bucovinei”, ședințele și șezătorile Societății Scriitorilor Bucovineni.

Vicol, Dragoș (06.07.1920, Cacica – 22.12.1981, București), poet și prozator, prezent cu poezie, dar și cu cronici mărunte, în paginile „Revistei Bucovinei” încă de la primele numere. În 1940, i-a apărut prima carte de poezie, „Muguri”, iar în paginile revistelor literare bucovinene publica o poezie iconară tulburătoare, în care cele trei relaționări (univers, mit, viață), menționate de Mircea Streinul, se împleteau armonios. A publicat, de-a lungul controversatei sale vieți: „Scrisoare de la tata” (versuri, 1949), Raiul de aur” (povestiri, 1951), „Se risipește negura” (povestire, 1951), „Valea fierului” (roman, 1953), „În munții din miază-noapte” (roman, 1959), „Reportaj liric” (versuri, 1963), „Noptile dinspre ziuă” (roman, 1970), „Satul cu oameni frumoși” (1975), „Poemele de-acasă” (1977), „Cerbul singuratic” (proză, 1978) etc. Membru al SSB din 2 octombrie 1943. În 1944, a fost încorporat la Regimentul 21 Infanterie, cantonat în comuna Mihăilești, județul Vlașca, experiența de atunci fiind exprimată liric în „Scrisoare de la tata”, carte de poezie care grupează poemele publicate, în anii 1944-1945, în „Revista Bucovinei”.

Vitencu, Alexandru (1878, Broscăuții Vechi – 1962), profesor, editor, publicist, colecționar și cercetător de documente românești inedite, tatăl poetului Dragoș Vitencu. A publicat: „Istoricul Școlii reale ortodoxe din Cernăuți” (1924), „Vechi documente moldovenești” (1925), „Documente moldovenești din Bucovina” (1929), „Contribuții la istoricul școlii reale ortodoxe din Cernăuți” (1935) etc.

Vitencu, Cristofor, deși inclus de Mircea Streinul în antologia „Poeți tineri bucovineni” (Cernăuți, 1938), nu are performanțe lirice. S-a născut la Broscăuții Vechi, în 17 august 1907, a absolvit cursurile Conservatorului din Cernăuți, în 1932, și s-a dedicat artei spectacolului, sfârșind la Bacău, în 28 iulie 1970.

Vlădulescu, Nicolae, publicist, colaborator al „Revistei Bucovinei” cu o suită de reportaje de călătorie prin Germania, după

modelul „Prin Germania de astăzi: Garmisch”.

Voevidca, George (09.04.1893, Sinăuți – 01.02.1962, Câmpulung Moldovenesc), poet, epigramist, debutat de Ion Grămadă, în „Junimea literară”, nr. 4-5/1914, cu sonetul „Reminiscență”, după un prim debut bucureștean, la „Universul literar”, în 1913, cu sonete și epigrame. A publicat: „Sonete” (București, 1920, Editura „Bucovina”), „Turnuri” (Suceava, 1928), „Cântece pentru Lu” (București, 1936) și „Pro Patria” (Cernăuți, 1943). A scris și două texte dramatice, „Supremul argument” și „Puteri întunecate”, dar și epigrame rafinate, subtile. Este membru fondator al Societății Scriitorilor Bucovineni, datorită unei prietenii admirative pe care i-o purta lui Mircea Streinul, după cum și mărturisea, în 1955, într-o scrisoare adresată lui Leca Morariu.

Voinescu, Emanoil, colaborator al ziarului „Suceava”, pe care Mircea Streinul îl descrie, cu umor, într-o pagină ilustrată de Rudd Rybiczk: „Emanoil Voinescu, pentru prieten: domnu’ vornic, e strategul nostru și are ambiția (pe care Rudd Rybiczk nu i-o respectă...) să fie băiat frumos. Român dintr’o bucată. Asta nu l-a împiedicat pe alt Român să-l ia drept neamț la Viena...”. A scris și publicat eseuri despre „Arta modernă”, precum și o carte de istorie anticipată, „Războiul care vine”.

Zagorodnicow, Wladimir (27.09.1896, Kursk-Rusia – 09.11.1984, Graz, Austria), pictor, „un posedat al artei sale, un dinamic de pe marea linie a lui Van Gogh, colorist unic, un artist care biruie toate dificultățile tehnice – pentru a ridica, în fiecare tablou al său, un imn de slavă materiei”, îl impresionase pe Mircea Streinul abia după ce poetul a privit atent cele peste 300 de uleiuri din atelierul pictorului și a concluzionat că „opera lui Vladimir Zagorodnicov e o permanentă lecție de artă”. Dintre lucrările care l-au impresionat, poetul enumără: „Sfântul Gheorghe”, „Nașterea Domnului”, „Sfinții”, „Îngerul cu vioară”.

Zaharia, E. Ar., un adevărat „aristocrat al simțirii”, s-a născut la Horodnicu de Jos, în 24 ianuarie 1911. A publicat superbe cărți de poezie, „Rostiri tari”, „Apoteoz”, „Trandafirii negri”, „Minois”, „Marathon”, „Acteon”, „Nerv”, „Mim”, „Sânge și crini”, dar și o celebră carte de iconarism, „Antologia rădăuțeană”, în 1943, la Cernăuți. S-a stins, uitat de toată lumea, vizitat doar de tânărul poet siretean Romeo Petrașciuc, într-un cămin de bătrâni de lângă Sibiu, în 2005.

Zegreanu, Emil, poet sibian, dar și ofițer activ, cu garnizoana în Cernăuți, membru al SSB din 2 octombrie 1943.

Fără să însemne prea mult în literatura română, cu excepția vechilor arboroseni și iconari, lungul șir al scriitorilor regionali, care au ținut în viață, cu un remarcabil eroism cultural, cele două ultime reviste literare ale Bucovinei merită dăinuirea, pentru că și prin ei se întregeste patrimoniul spiritualității noastre. Dar rămân cărțile nepublicate, abandonate în manuscris pe la fel de fel de urmași insensibili sau prin fondurile culturale, pe care nu le cercetează nimeni, decât pentru o eventuală lustruire cu spiritualitate tainică pentru dobândirea unor mult râvnite titluri științifice. Nici suferința din epoca tăcerii și a umilinței nu mai interesează pe nimeni, semn că eroismul și martiriul reprezintă niște daruri de prisos pentru mult prea îndărătnicul nostru neam românesc. Neam fără memorie și, drept consecință, neam fără de noroc.

Comunistoizarea scriitorilor bucovineni

Martiriul scriitorilor bucovineni, în epoca roșie, a fost, în cele mai multe cazuri, un martiriu al demnității, o demnitate dusă, adesea, până la absurd sau – cine știe! – poate că până la sublim.

Iancu Nistor, tribunul unionist, a fost arestat, de pildă, în 5 mai 1950, când împlinise 74 ani, dus „la Malmaison și anchetat pentru activitatea sa politică și publicistică”, după ce a fost demis din funcția de director al Bibliotecii Academiei, în 28 mai 1947, pentru că refuzase să ardă colecțiile revistelor, ziarelor, broșurilor și cărților vechi, încălcând, cică, „legea de aplicare a Armistițiului, deoarece a decis păstrarea pe mai departe a publicațiilor retrase din circulație”. În 9 iunie 1948, i s-a retras și titlul de academician, titlu deținut din 1915. După anchetele de la Malmaison, cumplită închisoare bucureșteană, Nistor a fost încarcerat, vreme de cinci ani, la Sighetul Marmăției. Eliberat, în 1955, tribunul Unirii a mai trăit șapte ani de calvar, murind într-o mansardă bucureșteană, în 11 noiembrie 1962.

Iancu Nistor nu a fost membru al Societății Scriitorilor Bucoveneni, ci părintele tuturor generațiilor literare de după anul 1904, precum și al celor interbelice.

Sociologul și prozatorul Traian Brăileanu, teoretician al conceptului de naționalitate în sociologie, studiat încă în toate universitățile lumii, traducătorul operei lui Kant în română, dar și sfătuitoarea tinerilor poeți iconari, a sfârșit, în toamna anului 1947, în cumplita închisoare din Aiud.

Vasile Țigănescu a ispășit „vinovăția” soției sale, Felicia, prima româncă cu brevet de planorism, dar care a fost arestată, în 1946, pentru că organizase, la Rădăuți, în numele filialei „Crucea Roșie”, o serbare în cinstea americanilor. Felicia Țigănescu a zăcut, la Gherla, până în

1952, când a fost adusă la Suceava și supusă torturilor, pentru a mărturisi că inițiativa serbării americanilor ar fi fost a țărăniștilor. A fost eliberată abia în 1961, iar soțul ei, prozatorul Vasile Țigănescu, i-a împărțit soarta, Bucovina pierzând, astfel, un prozator care deja își probase geniul.

Ștefan Piersic, medic militar, publicist tulburător și membru al comitetului central al Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina, a fost arestat, în septembrie 1952, pentru că refuzase să se înscrie în partidul comunist, ca să poată fi numit prefect al Clujului. Nu a fost judecat niciodată, dar a trăit calvarul coloniilor de muncă forțată din Dobrogea până în vara anului 1954, când a fost eliberat fără explicații.

Alți scriitori și publiciști bucovineni au pactizat imediat cu comuniștii, bucurându-se de influență și ascensiune profesională. Printre ei, Dragoș Vicol, George Sidorovici, Eusebiu Camilar, Neculai Tăutu, Ilarie Poștariu-Dogaru, doi dintre aceștia, Eusebiu Camilar și Neculai Tăutu, urmând să se bucure, imediat, de statutul de lideri comuniști ai Uniunii Scriitorilor din România. De același statut avea să beneficieze, dar ceva mai târziu, și Dragoș Vicol, care a rămas la Suceava și, vreme de câțiva ani, s-a dezis de toate idealurile tinereții lui, dar, din postura de lider cultural, l-a putut salva pe Teofil Lianu de valul de arestări de prin anii '50, pretextând, la rubrica „Șantier literar” al ziarului sucevean „Lupta Poporului”, că poetul Teofil Coștiug (numele cu care s-a născut Lianu) lucrează la volumul „Flamuri în zori”, volum „în care cântă marile transformări care au loc în țara noastră și munca și lupta poporului de la sate”. Vicol publica, într-o dovedire, și un „Cântecul ovăslui”, de Teofil Coștiug, pe 30 august 1948, un superb poem de dragoste al lui Teofil Lianu, poetul cu sângerase pentru țară, pe toată durata războiului, pe cumplinele fronturi ale salvării identității noastre.

Viața literară comunistoidă suceveană începe cu Dragoș Vicol, George Dan, Valeria Boiculesi, Traian Filip (care tocmai publica romanul „Calipso”, un roman bine scris și inspirat de realitățile sucevene din acea vreme), Ecaterina Mihăescu și Ilarie Poștariu, ulterior alăturându-li-se George Sidorovici, George Damian, Mihai Bâdea, Clement Antonovici (11 februarie 1958, debutând cu poemul „Îndemn”), Mircea Radu Iacoban, Platon Pardău, Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu (debut, în octombrie 1962), Constantin Ștefuriuc („Frumuseți”, în 6 iulie 1963) etc.

Viața literară comunistoidă înseamnă, în primul rând, o rețezare brutală a memoriei, în favoarea gomoșeniei poziției elitiste a autorului și a accesului la abundența bufetelor și magazinelor ștabilor comuniști, un autor suficient, dar căruia lumea îi este datoare cu omagiile și recunoștința cuvenite nemuritorilor. Ei, comunistoizii, nu au rădăcini în trecutul neamului, ei sunt totul, de la fiecare dintre ei începe marea literatură bucovineană, iar eventualii „evadați” din disciplinată ierarhie locală (cazul uriașului poet Constantin Ștefuriuc) erau marginalizați, împrăncirea în anonim făcându-se, cel mai adesea, și după moartea poetului adevărat, cum se întâmplă, pentru a treia oară, cu memoria lui Constantin Ștefuriuc, cel izgonit din titulatura festivalului care-i fusese dedicat, la doar șase luni de la pășirea „desculț pe cer”.

Comunistoizii nu au memorie, se au doar pe ei, grupându-se, uneori, dar numai conjunctural, în găști, nu în grupări, care să beneficieze de firimiturile culturale ale zilei. Datorită comunistoizilor, Societatea Scriitorilor Bucovineni nu a mai reînviat, deși, de prin 1990, încoace, s-a tot încercat o formulă SSB, credibilă – câtă vreme a mai trăit inconfundabilul Mihail Iordache, apoi folosită pentru lustruirea ultimilor comunistoizi, unii chiar tineri, dar molipsiți de deșertăciunea vechilor comunistoizi. Rând, pe rând, scriitorii Bucovinei de astăzi au abandonat făcătura SSB, Mircea A. Deaconu, Ion Filipciuc, Angela Furtună, Constantin Severin și mulți alții preferând să existe pe cont propriu. Și ei chiar există, sunt viii vii ai unei vieți literare lipsită de vlagă, cenușie, ostilă.

Fără memorie, zicea Mircea Streinul, nu ești, pentru că nu există glorie pentru viață, ci pentru după aceea. Încă nu a venit timpul gloriei lui Mircea Streinul în Bucovina, cum nu a venit nici timpul generației eroice și martire, de care mai nimeni nu vrea să-și mai amintească. O generație identificată cu neamul și care a împărțit destinul neamului românesc. O generație cu sufletul crucificat, mereu și mereu îngenuchind în fața neamului visat, dar rămas, și atunci, și acum, la statutul de gloate învrăjbite, gata să se extermină una pe cealaltă. Osatura neamului trecea prin satele Bucovinei asemenea unei lumini line, abia întrezărită, dar respirată cu nesaț, pentru că lumina aceea vindeca, da putere de viață, aducea speranță. Osatura neamului trecea

prin satele Bucovinei, și ele aprig disputate de gloate sălbatice, dar lumina lină este atemporală și, tocmai de aceea, dăinuie. Poți să o vezi, să o auzi, să o simți, numai dacă ai ochi, urechi și suflet, așa cum au avut, la cumpăna istoriei, doar câțiva dintre cei pe care, astăzi, îi anonizăm, prin ignoranță și uitare, în formularea glotoasă de Societate a Scriitorilor Bucoveneni contemporani.

Atunci, când asupra țării se rostogoleau șenilele roșii, când Dragoș Vicol, Eusebiu Camilar, George Sidorovici, Neculai Tăutu sau Ilarie Poștariu-Dogaru apucau, cu grăbire, steagul roșu al învârtelii într-o veșnică bunăstare personală, cei mai mulți dintre membrii Societății Scriitorilor Bucoveneni se prăbușeau în genunchi, sub greutatea cărților pentru totdeauna și pe nedrept nescrise, dar fără să-i mai poată înfrânge cineva.

Îngenunchiaseră, pentru că aveau de dus până la capăt închinarea cea pe deplin meritată neamului de țărani bucovineni, precum Ștefan Piersic, cel născut la Corlata:

„Voi, țărani Bucovinei, ați fost mucenici ai Neamului în trecut, sunteți mucenici ai Neamului astăzi și pietrele de temelie în fundamentul Țării Românești totdeauna.

Voi, țărani din mândra Bucovină, sunteți monumente istorice, cari purtați în pletele voastre și în portul vostru țărănesc frânturile cele mai dulci din prea glorioase vremi ale Neamului moldovenesc.

Voi, țărani din Bucovina, întruchipați în făptura și în ținuta voastră pe logofeți, vornici, paharnici și pe plăeșii de rând din trecutul falnic al Moldovei.

Plăeșii din Bucovina au frământat istoria Moldovei, în veacurile trecute, și mândrul țaran Bucovinean de astăzi păstrează și poartă cu atâta demnitate moștenirea plăeșului de demult, de cu veacuri în urmă, păstrându-i portul, limba și frumusețea.

Când mândra noastră Bucovină, cea mai frumoasă perlă din stema Moldovei, a fost smulsă cu brutalitate de la sânul mamei, s-a cutremurat trupul Moldovei, căci în plaiurile Bucovinei au rămas dovezile istoriei trecutului Neamului Moldovenesc.

Țărani Bucovinei, prin descendența lor din logofeți, din vornici,

din paharnici, din ispravnici și din demnitari ai vestitelor curți domnitoare din Moldova, reprezintă elita Țării Românești.

Și satul bucovinean este un monument istoric, atât prin așezarea și construcția lui, prin bisericile voivozilor, logofeților și vornicilor, prin ruinele cetăților vechi, apărătoare ale trăiniciei Neamului din trecut.

Cât te-au cântat poeții pe tine, Bucovină dragă, grădină de inspirații și rai de frumuseți!

Dor ni-i de tine, Bucovină dragă, și plâng sufletele noastre, ale feciorilor tăi scumpi, pribegi alungați din frumusețea inimii tale, alungați din frumusețea plaiurilor noastre, din farmecul pădurilor și munților noștri.

Tu, țăran Bucovinean bătrân, ai rămas singur stâlp de sat să păzești încă o dată, cu vrednicia strămoșilor tăi, comorile pământului nostru scump, bisericile și mănăstirile voivozilor și strămoșilor noștri.

Tu, plăeș Bucovinean, ești școala generațiilor cari se nasc și se frământă pe pământul Bucovinei, de la tine se învață istorie, de la tine iubire de neam, de la tine dragoste de țară, de la tine se învață dragoste de vatră strămoșească, de la tine, Țaran Bucovinean, se ia virtute din virtuțile strămoșilor noștri.

Și astăzi ca și altădată, tu, Țaran Bucovinean, ai rămas lângă comoara satului tău să înfrunți puhoiul năvălirilor cu demnitatea ta mândră, clădită de frământarea și tradiția trecutului și, astfel, să devii din nou martir și școală pentru noi și pentru urmașii noștri, peste veacuri viitoare.

La întoarcerea noastră în Bucovina, vom călca sfioși și rușinați în fața ta, Țaran Bucovinean, și cu greu te vom putea privi drept în ochi, în privirea ta mândră și muștrătoare, încărcată de greutatea unei răscruci din istoria Bucovinei.

La întoarcerea noastră în Bucovina, vom intra în sfințenia satelor noastre, arse și prădate, plângând, tremurând și sguduiți de mustrare sufletească și, de pe mormintele martirilor noștri de astăzi, vom culege învățături de dragoste de Neam și glie strămoșească.

Mormintele voastre proaspete de martiri vor fi pagini de istorie grea, pagini de istorie vie ce se vor întipări prin lacrimi în sufletele noastre de moștenitori ai voștri, cu regretul dureros că n-am putut să

fim la înălțimea voastră, Țărani Bucoveneni” (Deșteptarea, nr. 11-12, 1-15 iulie 1944, pg. 2).

Îngenunchiaseră, pentru că aveau de dus până la capăt închinarea cea pe deplin meritată neamului de țărani bucovineni, precum Constantin Loghin, cel de sub lespedea grea a uitării humorenilor și a scriitorilor comunistoizi de astăzi:

„Trăim, după cum se afirmă public, în plină eră democratică, când masa are dreptul să-și spună liber cuvântul în orice privință și să participe efectiv la conducerea treburilor obștești. A participa, însă, la arta guvernării țării înseamnă a lupta, iar a lupta are la bază organizarea.

De aceea, asistăm la asocierea cetățenilor în partide, uniuni, syndicate etc., fiecare cetățean ce se respectă grăbindu-se a se încadra în organizațiile existente sau a înființa altele noi pentru a-și putea, astfel, valorifica drepturile. Reînvie peste noapte asociații de mult perimate sau se nasc altele noi, fiecare din ele tinzând să corespundă unui scop, să reprezinte o serie de interese comune. Cine se izolează și nu se înșiruie într-o organizație oarecare este desconsiderat și riscă să fie călcat în picioare, vremurile de astăzi fiind ale celor care se agită și luptă.

Și noi, Bucoveninii, suntem o categorie de cetățeni ai acestei țări, numeroși și răspândiți pe tot cuprinsul ei. Deși suntem uniți de peste un sfert de veac cu țara mamă, totuși, încă ne avem interesele noastre, deosebite de ale celorlalte provincii, interese care, în urma ultimelor evenimente, au devenit mai acute și mai evidente ca în trecut. Ne avem și noi particularitățile noastre, revendicările noastre, dreptul nostru de viață sub soarele acestei țări?

Dar, pentru ca aceste dreptăți ale noastre să fie auzite și considerate acolo unde se cuvine, ele trebuie să fie spuse și arătate într-un mod cât mai energetic.

Cine s-o facă? Cine să ridice glasul în numele nostru?

Căci cineva trebuie s-o facă!

În zadar așteptăm noi, fiecare în colțul unde ne-am retras și ne rumegăm amarul, să se ridice spontan omul sau oamenii care să se agite, să lupte în numele nostru și pentru noi, iar noi, de acolo, din umbră, să-

i aplaudăm și să profităm pe urma acțiunii lor, fără să fi mișcat vreun deget. În zadar așteptăm această minune! Au trecut timpurile eroismului romantic, când unul lupta și se sacrifică pentru toți, iar masa profita. Astăzi, individul nu mai contează, n-are nici o putere de afirmare și este strivit fără cruțare, numai masa, și anume masa organizată, își poate impune revendicările.

Unde este masa organizată a Bucoveninilor? Unde sunt conducătorii ei?

Partidele politice? Acestea au mai existat și în trecut și am văzut, din proprie experiență, cât de puțin au făcut și au putut face pentru Bucovina. Astăzi, mai mult ca oricând, aceste partide sunt preocupate să satisfacă interesele celor ce strigă și nu se sinchisesc de indivizii care se mistuie în anonimat.

Oamenii noștri politici? Dar unde sunt aceștia? Cei care, timp de două decenii, s-au bătut cu pumnul în piept, strigând că ei și numai ei reprezintă Bucovina, împingând în umbră pe oricine încerca să se ridice, au dispărut de pe orizontul Bucovinei, de parcă i-ar fi înghițit pământul. După ce s-au căpătuțit bine pe unde s-au căpătuțit, nu se răspund de loc, ca nu cumva să-și periclitizeze situația.

Și, atunci, cine să ridice cuvântul? Cine să ne strige durerile?

Evident că numai din mijlocul nostru trebuie să răsără purtătorii de steag. Sunt atâția și atâția Bucovenini, împrăștiați peste tot teritoriul românesc. Nu există oraș sau orășel cât de mic, ba chiar nici sat mai mare, unde să nu se găsească un număr oarecare de Români originari din Bucovina.

Sunt, apoi, o serie de alți cetățeni, care nu sunt originari din Bucovina, dar care au trăit acolo ani de zile ca funcționari, ca negustori, ca meseriași sau ca industriași. Toți aceștia își mărturisesc și astăzi simpatia lor pentru Bucovina, deoarece s-au simțit bine acolo, iar unii dintre ei au acumulat, acolo, averi frumoase. Cu toții păstrează acestei Bucovine o amintire caldă și recunoscătoare. N-am auzit pe nici unul din ei purtându-i vreun ponos. Toți aceștia, atât cei originari din Bucovina, cât și cei care au trăit câțeva vreme în Bucovina, ca și cei ce-i poartă o dragoste constantă, fără să fi fost legați trupește de dânsa – și câți nu sunt de aceștia! – trebuie organizați în numele Bucovinei și pentru

interesele ei.

Dar, încă o dată, cine s-o facă? Sub ce steag să se adune Bucovinenii și prietenii Bucovinei?

Și apoi – s-o mărturisim sincer – mai are cineva curaj s-o facă? Cine din noi nu cunoaște firea Bucovineanului în materie de organizare? „Fă tu, că eu sunt pentru“, îți răspunde, prompt și stereotip acela căruia i te adresezi să sprijine un anume fel de organizare. Iar când apelezi la punga lui – căci fiecare organizare este combinată cu jertfe bănești – îți aruncă generos câteva sute de lei drept cotizație la organizația proiectată sau drept abonament la un organ de publicitate, fiind adânc convins că și-a făcut cu vârf datoria.

Încolo, fiecare rămâne comod în bârlogul său cald sau rece, cum este, te aprobă, te aplaudă, ce-i drept, dar de la distanță și în cerc cât mai restrâns, pentru ca nu cumva gestul să-l oblige la mai mult decât a dat și a făcut.

Dar organizarea de astăzi diferă foarte mult de cea de altădată. Pe atunci, organizare însemna reprezentarea platonice de interese, afișare personală, scară de măriri. Astăzi, oraganizarea înseamnă sbucium, sacrificiu de energii și de bunuri și poate chiar calvar. Nu este suficient să se agite numai doi, pentru că zbuciumul lor ar fi zadarnic, dacă îndărătul lor nu se agită masa organizată, care să-i susțină sgomotos și să-i împingă mereu înainte.

Lozinca nu trebuie să fie „Fă tu, că eu sunt pentru!“, ci hai să facem cu toții, să sacrificăm cu toții și, dacă e nevoie, să plătim cu toții. Nu e destul ca, atunci când unul din noi cade în această luptă, ceilalți să-i trimită un compătimitor „Dumnezeu să-l ierte, că-i păcat de dânsul“, ci să ne ridicăm ca un om pentru dânsul.

Deci, nu adevărată platonice la un oarecare sistem de organizare sau program de activitate, ci participare directă, totală și intensă a fiecăruia, nu contribuție simbolică la opera proiectată, ci sacrificiu sângeros din partea tuturor, nu compătimitoare creștinească, ci pătimire comună pentru scopul urmărit. Numai o organizație temeluită pe astfel de principii are șorți de izbândă și acțiunea ei poate fi încoronată cu succes.

Încă o dată: cine să facă această organizare? Un nou partid poli-

tic? O nouă asociație? Avem atât de multe, încât crearea uneia noi ar trezi, de la început, nedumerire și lipsă de interes, mai ales că întemeierea unei noi organizații este legată de atâtea formalități greu de îndeplinit.

De aceea, agreez ideea ca această organizare a Bucovinenilor, oriunde ar fi ei, să se facă în numele și sub steagul „Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina“. Veche de peste 80 de ani, chintesență a tuturor strădaniilor românești, timp de decenii, această societate și-a câștigat, în cursul lungii ei existențe de luptă, nu numai dreptul la încrederea masei românești din Bucovina. Societatea are existență legală, și-a ales, de curând, un comitet, în fruntea căruia se află persoana respectată de noi toți și demnă de toată încrederea, care este domnul profesor universitar Max Hacman. În comitet sunt reprezentate toate nuanțele politice, toate părțile sociale, toate vârstele.

Această societate a fost vatra românismului din Bucovina în cele mai grele timpuri prin care a trecut neamul românesc de acolo, și-a împlinit cu prisosință datoria. A sosit, iarăși, vremea ca tot ea să ne fie simbol de rezistență și conservare națională.

Dar ea nu-și poate împlini această grea misiune, dacă nu e sprijinită din toate părțile. În jurul ei trebuie să se grupeze tot ce este bucovinean și simte bucovinește. Oriunde se găsesc cinci Bucovineni – așa cum glăsuiesc statutele Societății – trebuie să se constituie în secție a Societății pentru cultură, să se manifeste și să lucreze în numele ei. Astfel de secții ar trebui să existe în toate colțurile țării, pentru că în toate unghiurile țării sunt Bucovineni și prieteni ai Bucovinei. Să nu existe colț de țară românească unde să nu se simtă activitatea culturală a acestei Societăți, unde să nu se lucreze cinstit, legal și intens pentru interesele veșnice ale Bucovinei.

Pentru că un adevăr trebuie să-l recunoaștem cinstit: nimic nu vine de-a gata. Cine nu se sbuciumă, cine nu sacrifică și nu luptă e merit pieirii sigure. Să nu criticăm pe alții, să nu înjurăm în familie, să nu ne amărăm unii pe alții, să nu strângem venin la inimă, ci să muncim, să ne sbuciumăm, să sacrificăm și, dacă e nevoie, să pătimim pentru Bucovina. Numai atunci când cu toții ne vom simți trup din trupul Bucovinei, durere din durerea ei, suflet din sufletul ei, suferință din suferința ei, numai atunci ne vom arăta vrednici de Bucovina de

totdeauna, de Bucovina geniilor Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu și Epaminonda Bucevschi, de Bucovina Hurmuzăcheștilor și a acelei pleiade de oameni politici, bărbați de știință, scriitori și ziariști care au trăit și au pățimit pentru Bucovina noastră. Nu putem aștepta nimic de la alții, ci numai de la noi.” (Revista Bucovinei, nr. 9-10/1944, pp. 334-336).

În loc de concluzie, reproduc încă o dată, în intenția de a supune atenției scriitorilor de azi și de mâine și cititorilor de azi și de mâine, aidoma unei rugăciuni, un fragment din textul lui Constantin Loghin, pe care l-am tot reprodus pe copertile revistelor și cărților pe care le-am lucrat sau le lucrez:

„Numai atunci când cu toții ne vom simți trup din trupul Bucovinei, durere din durerea ei, suflet din sufletul ei, suferință din suferința ei, numai atunci ne vom arăta vrednici de Bucovina”.

Cuprins

Începuturile Societății Scriitorilor Bucoveneni	5
„CETATEA SUCEVII”	9
„Răspânditor de graiu, simțire, faptă și gând românesc”	17
„Sărbătorirea dela Societatea Scriitorilor Bucoveneni”	39
„Revista Bucovinei”	49
„Produsele intelectuale dela noi”	55
Raportul lui Constantin Loghin	59
Epoca „eroică și martiră”	63
Cântecul de lebedă	68
Comunistoizarea scriitorilor bucovineni	99

„Numai atunci când cu toții ne vom simți trup
din trupul Bucovinei, durere din durerea ei, suflet din
sufletul ei, suferință din suferința ei, numai atunci ne
vom arăta vrednici de Bucovina”.

Constantin LOGHIN

ISBN 978-973-7627-90-2